

REGIONE AUTONOMA
FRIULI VENEZIA GIULIA

Gašenje gozdnih požarov v kraškem okolju

Lucio Ulian

Alessandra Tribuson

SPREMNA BESEDA

V deželi Furlaniji - Julijski krajini ima glavno vlogo v boju proti gozdnim požarom deželna gozdarska policija, ki je skupaj z deželno civilno zaščito v preteklih letih razvila pomembne kompetence. Pridobila je teoretično znanje, izkušnje na terenu in sposobnost intervencije. Bogate izkušnje so tako postale dragoceno znanje in pomembno orodje za varstvo prostora v naši deželi. Prav zaradi trajnega prizadevanja v boju proti gozdnim požarom so pripadniki gozdarske policije postali strokovnjaki za različna okolja, v katerih delujejo. Časi, ko so pri intervencijah v gozdnih požarih uporabljali samo nekatera osnovna orodja, so že daleč. Današnji integrirani sistem za obravnavo gozdnih požarov vključuje gozdarsko policijo in deželno civilno zaščito ter jima nudi orodja in sredstva za učinkovitejše ukrepanje ob požarih, ki so včasih tudi izredno razširjeni, obenem pa predstavljajo nevarnost za različne skupnosti, ki živijo v omenjenem prostoru. Pridobljeno strokovno znanje in organizacijske sposobnosti so najmočnejše orožje v boju s temi pojavi. Sposobnosti in znanja so se razvijala več let in brez njih bi bili razpoložljivi materialni viri, čeprav so še tako pomembni, bolj malo koristni.

Boj proti gozdnim požarom je kompleksen. Vključuje številne izvajalce, kot so prostovoljci civilne zaščite in pripadniki gasilskih enot. Zato je ustrezni intervenciji treba nameniti veliko pozornosti, in sicer usklajevanju delovanja enot na terenu ter razpoložljivosti virov. Cilj je pogasiti požar v najkrajšem času z uporabo čim manj virov. Za večjo učinkovitost in uspešnost intervencije je treba dobro poznati posebnosti vseh deželnih območij.

In prav te kompetence, ki jih je deželna gozdarska policija pridobila na področju gašenja požarov v tako zelo posebnem okolju, kot sta tržaški in goriški Kras, so opisane v tej publikaciji. Namen te publikacije je združiti znanja, primere dobre prakse in modele intervencije ter z njimi seznaniti tiste, ki se s tem ukvarjajo. Gre za prostor, v katerem so se prav zaradi okoljskih posebnosti, geoloških, podnebnih, rastlinskih, geografskih in urbanih dejavnikov pojavljali številni gozdni požari: več kot tisoč od leta 1990. Prav to pa je omogočilo pridobivanje edinstvenih in pomembnih izkušenj, ki morajo biti na voljo vsem in morajo biti vključene v sistem stalnih izboljšav.

Publikacija, ki sta jo napisala gozdarska inšpektorja Lucio Ulian in Alessandra Tribuson, je rezultat trajnega prizadevanja deželne gozdarske policije na delovnem področju, ki predstavlja njene korenine, njeno preteklost in bo z inovacijami postavljeno na prvo mesto tudi v prihodnosti.

Centralni direktor
Adolfo Faidiga

KAZALO

▶ SPREMNA BESEDA	1
▶ UVOD	3
▶ UMESTITEV V PROSTOR	5
▶ ZNAČILNOSTI GOZDNIH POŽAROV V KRAŠKEM OKOLJU	9
▶ LINIJA POVELJEVANJA	11
▶ GASILSKA INTERVENCIJA	19
▶ VODENJE INTERVENCIJ PRI GOZDNIH POŽARIH V KRAŠKEM OKOLJU	49
▶ KOMUNICIRANJE V POSTOPKU GAŠENJA GOZDNIH POŽAROV	80
▶ OBVLADOVANJE OPERATIVNEGA STRESA	98
▶ ZAKLJUČKI	119
▶ BIBLIOGRAFIJA	120

UVOD

Na vprašanje, čemu je namenjena ta publikacija, lahko na kratko odgovorimo z dvema izjavama, ki sta stalnici naših usposabljanj in ju nešteto krat ponavljamo:

»Naš cilj je varno pogasiti požar v najkrajšem času z uporabo čim manj virov.«

»Vsak požar je drugačen, nanj pa vpliva nešteto različnih dejavnikov, kot so prostor, čas, vremenske razmere in razpoložljivi viri. Da lahko vsakič oblikujemo najboljšo strategijo, so potrebne izkušnje in iznajdljivost ter prilagodljivost in natančnost.«

Gozdni požar je kot živi organizem, ki se nenehno spreminja. Ko se z njim spopadamo, ga moramo poznati v vseh njegovih neštetih vidikih in razumeti, kolikšno nevarnost predstavlja glede na razmere, v katerih se razvija.

Ljudje se nevarnosti gozdnega požara do neke mere zavedajo ali jo vsaj slutijo. Posledična nevarnost za človeka pa je poleg ostalih dejavnikov odvisna predvsem od gostote poseljenosti na območju požara.

Pomembno je, da imajo osebe, zadolžene za gašenje požarov, na razpolago čim več znanja o značilnostih gozdnih požarov ter informacije o metodah, s katerimi se lahko najbolje in najbolj učinkovito spopadajo s temi pojavi. Vsak prostor ima svoje značilnosti, kraško okolje pa zaznamujejo geofizične ter podnebne posebnosti, zaradi katerih so pri ukrepanju potrebne posebne metode, ki pogosto niso obravnavane na usposabljanjih za prostovoljce in pripadnike gozdarske policije. Prenos znanj in spretnosti, pridobljenih na tem področju, tako postaja pomemben del končnega usposabljanja vseh izvajalcev.

Bistveno je, da se pri ukrepanju v takem prostoru upošteva visoko stopnjo poseljenosti ter s tem povezane prisotnosti stanovanjskih objektov, proizvodnih dejavnosti, turističnih znamenitosti in infrastrukture, ki se prepletajo z naravnim okoljem. Zaradi tega imajo požari na Krasu – ne glede na razsežnost tudi manjši požari ali enostavna žarišča – pogosto pomembne družbene in okoljske posledice ter predstavljajo nevarnost za javno varnost.

Ta publikacija ni zgolj priročnik ali navodila za uporabo, to je zbirka primerov dobrih praks in pravil ravnanja, ki izhajajo iz več kot tridesetletnih izkušenj na terenu, iz nenehnega primerjanja dobrih praks izvajalcev gasilskih intervencij s pomočjo utečenega sistema poročanja in iz analize potreb in predlogov, pridobljenih na številnih usposabljanjih, namenjenih prav gašenju gozdnih požarov v kraškem okolju.

Od leta 2010 do leta 2020 sta postaji gozdarske policije iz Trsta in Devina - Nabrežine v sodelovanju z Naravoslovnim izobraževalnim centrom v Bazovici Avtonomne dežele Furlanije - Julijske krajine organizirali in izvedli številna izobraževanja oz. usposabljanja za približno 800 oseb. Usposabljanje je bilo namenjeno udeležencem pri gašenju gozdnih požarov v kraškem okolju, predvsem pripadnikom gozdarske policije in prostovoljcem protipožarnih enot civilne zaščite Avtonomne dežele Furlanije - Julijske krajine.

Pri gašenju gozdnega požara priporočamo praktičen pristop, usmerjen k cilju, ki si ga mora zastaviti, kdor se spopada s temi pojavi, s poudarkom na uporabnosti. Cilj pa je varno pogasiti požar, v najkrajšem

možnem času s čim manj viri. Najbolj primerna sredstva so: izkušnje, znanje, prilagodljivost in razum, združene v razširjeno in skupno organizacijsko kulturo.

V publikaciji predlagamo modele intervencije in primere dobrih praks ne glede na pravne okvire, ki opredeljujejo pristojnosti in odgovornosti. Izkušnje, odkrito soočanje in analiza kritičnih točk ter dobrih praks na podlagi številnih izkušenj so podlaga za oblikovanje uspešnega modela, ki bo pripomogel k večji učinkovitosti, uspešnosti in trdoživosti organizacije za ukrepanje ob gozdnih požarih, če bo v njej trdno zasidran.

V uvodnem delu publikacije so predstavljeni okvirni dejavniki, ki jih je treba upoštevati pri gašenju gozdnega požara, pri čemer je eden od osnovnih dejavnikov povezanost s človeško dejavnostjo. V nadaljevanju se obravnava umestitev gozdnega požara v prostor, s poudarkom na tveganjih zaradi poseljenosti območja.

Publikacija je razdeljena na sedem poglavij, ki obravnavajo nekatere osnovne vidike, povezane z intervencijami gašenja v naravi. Zadnji dve poglavji se osredotočata na znanje, ki bi ga morale imeti vse osebe, ki delujejo v takih okoliščinah, predvsem pa tisti, ki imajo pri gašenju odgovorne položaje.

S to publikacijo želimo predlagati uspešen model, ki bi prenašal uveljavljene sistemske kompetence, pridobljene v mnogih letih in z nešteti urami gasilskih intervencij ob gozdnih požarih v kraškem okolju. Pri osebju, ki deluje na tem področju, se spodbuja proaktiven pristop in razumevanje pomena racionalnega vedenja. To mora biti prisotno tudi v času hudega stresa, in sicer z ravnanjem, izpopolnjenem na podlagi izkušenj, saj se na ta način poenostavi potek intervencij. Tak pristop spodbujamo že dlje časa. Publikacijo smo pripravili v upanju, da se bo delo nadaljevalo po že zastavljeni poti in da bo tak model postal dediščina organizacijske kulture vseh organizacij, ki sodelujejo in bodo tudi v prihodnje sodelovale pri gašenju gozdnih požarov.

Lucio Ulian

Alessandra Tribuson

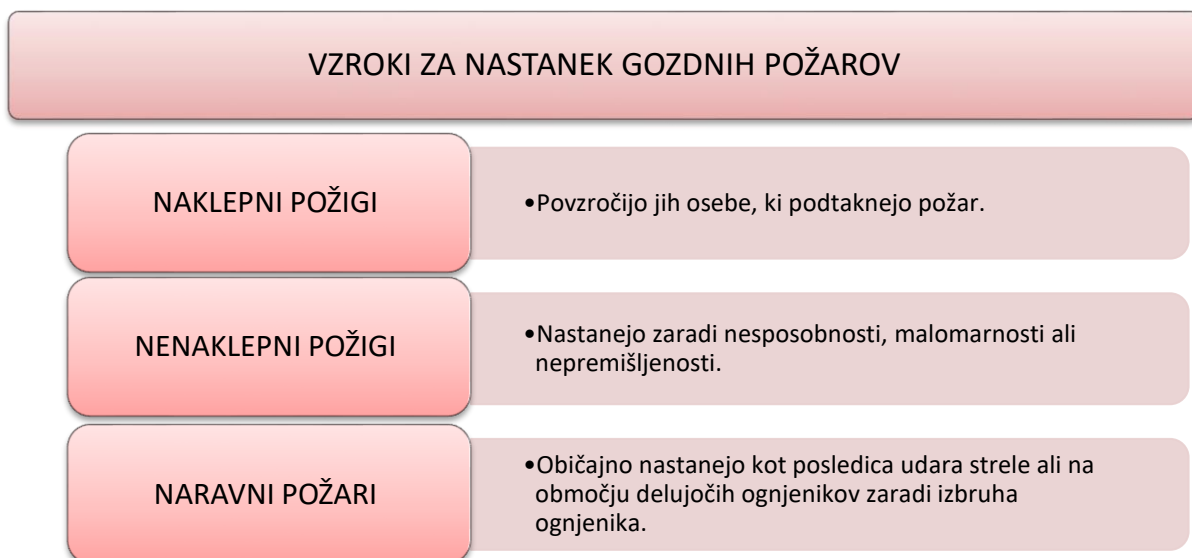
Julij 2021

1. POGLAVJE

UMESTITEV V PROSTOR

1.1. OPIS GOZDNEGA POŽARA

Gozdni požar človeka vedno presune. Plameni gorečega gozda so tako siloviti, da se zdijo neustavljivi. In včasih je res tako. Obseg in hitrost razvoja požara sta včasih tako presunljiva, da se vsak poskus gašenja zdi zaman.

Gozdni požar se razvije ob združitvi treh bistvenih dejavnikov, ki tvorijo trikotnik gorenja ali požarni trikotnik.

TRIKOTNIK GORENJA		
ENERGIJA VŽIGA • To je sprožilec vžiga. Možni sprožilci vžiga so: vžigalica, strela, iskra.	GORLJIVA SNOV • To so les, suha trava, rastlinske snovi.	OKSIDATIVNA SNOV • To je kisik.

Tudi v začetni fazi gozdnega požara, ko plameni zajemajo le nekaj kvadratnih metrov in se še niso razširili, je nevarnost že prisotna. Pri pravni opredelitvi požara se upoštevajo prav ti povzročitelji nevarnosti: »Gozdni požar je požar v naravi, pri katerem je velika verjetnost širjenja ognja na gozdne površine, grmičevje in druge površine z drevesi, vključno z zgradbami in objekti kulturne krajine, ki se nahajajo na omenjenih območjih oziroma na obdelanih ali neobdelanih površinah ter pašnikih, ki mejijo na ta območja.« (2. člen Zakona št. 353 z dne 21. 11. 2000)

Gozdni požar se na vseh stopnjah razvoja dojema kot vir hude nevarnosti za človeka, z vidika dejanske škode kot tudi potencialnega razvoja požara in njegove neobvladljivosti, zato je povzročanje požara težje kaznivo dejanje ogrožanja javne varnosti. Ogenj se opredeli kot požar že v primeru, ko se po svojih značilnostih, pa čeprav le potencialnih, lahko obsežno razširi in ko zaradi verjetnosti širjenja, silovitosti in težavnosti gašenja lahko postane občutna nevarnost za javno varnost.

V preteklih letih je bila nevarnosti požarov posvečena vse večja pozornost. Do leta 1975 Italija ni imela posebne zakonodaje o gozdnih požarih, z izjemo nekaterih omemb v t. i. »zakonu o gozdovih«, to je v Kraljevem odloku št. 3267 iz leta 1923. Z Zakonom 47/1975 je država prenesla pristojnosti in zadolžitev za pripravo posebnih predpisov o protipožarnih ukrepih za gozdove na posamezne dežele in šele leta 2000 je bil Kazenskemu zakoniku dodan člen 423 *bis*, ki uvaja kaznivo dejanje povzročitve gozdnega požiga.

Gozdne požare lahko okvirno razdelimo na tri večje sklope, glede na njihovo strukturo in nevarnost. V prvi sklop so vključeni tisti pojavi, ki so opredeljeni kot talni ali površinski požari in zajemajo nižjo rast; v požaru gori rastlinsko gorivo bliže tlu, kot sta trava in grmičevje. Drugi sklop vključuje vršne ali kronske požare, pri katerih se ogenj širi med krošnjami dreves. Tretji sklop pa vključuje požare, ki zajemajo različne rastlinske pasove, kjer sočasno gorijo vse prisotne rastlinske plasti. Silovitost in nevarnost gozdnega požara sta odvisni od značilnosti rastja, podnebnih ali vremenskih razmer ter nadmorske višine zajetega območja. Vrsta rastja, kot so na primer listnata drevesa, iglavci, sredozemska makija in borovje, vplivajo na stopnjo vnetljivosti prisotne gorljive snovi. Glede vremenskih razmer je lahko obravnavano območje toplejše ali hladnejše, vlažnejše ali bolj suho, lahko je bolj ali manj vetrovno ter bolj ali manj izpostavljeno morskemu ali gorskemu vetru. Na silovitost požara vpliva tudi relief ali, drugače povedano, strmost in oblikovanost tal. Tako na primer prisotnost sotesk in grap skokovito poveča moč ognja in ustvari tako imenovani »učinek dimnika« ali eruptivni požar.

Človeka je bilo od nekdaj strah gozdnega požara, ki s svojo neustavljivo silo prizadene naravno okolje, ogroža življenje in povzroča materialno škodo. Zato ni naključje, da ga primerjamo z vojnami, saj je bil uporabljen tudi v raznih sporih. Ljudje, ki se soočajo z gozdnim požarom, se nanj odzivajo z bojznijo in preudarnostjo prav zaradi njegove kompleksnosti, spremenljivosti in pogoste nepredvidljivosti, s katero se pojavlja, ter posledic, ki jih prinaša. Ljudje se nevarnosti gozdnega požara do neke mere zavedajo ali jo vsaj slutijo. Posledična nevarnost za človeka pa je poleg ostalih dejavnikov odvisna predvsem od gostote poseljenosti na območju požara.

1.2. TVEGANJA ZARADI POSELJENOSTI OBMOČJA

Gozdni požar pogosto povzroča korenite spremembe v gozdnem ekosistemu in naravnem okolju. Z gospodarskega vidika in vidika kakovosti življenja požar povzroča škodo na lesni masi, stabilnosti tal, živalstvu, omeji sposobnost gozda pri zaustavljanju odtekanja deževnice, zaradi česar se drastično zmanjša čas koncentracije in posledično poveča poplavna nevarnost v nizvodnih delih porečij. Gozdni požar, ki se razširi tudi na poseljena območja in zajame na območju prisotne stavbe, se opredeli kot požar v urbanem in naravnem okolju. Nevarnost takega požara je povezana predvsem z nevarnostjo za javno varnost in tveganjem povzročanja materialne škode. Omenjena škoda lahko pomeni uničenje domov in prekinitev storitev, kot sta zaprtje železniških ali cestnih povezav ter prekinitev oskrbe z električno energijo. Čeprav se tesna povezava med človeško prisotnostjo in tveganji zaradi gozdnih požarov zdi očitna, se je pogosto ne upošteva v zadostni meri, razen v neposrednem pojavu požara. Prisotnost stanovanjskih objektov, infrastrukture in drugih človeških dejavnosti v prostoru, ki ga prizadene ogenj in z njim povezan dim, pogojujejo izbiro načina gašenja, drugačnega od gašenja v prostoru, kjer je človeška prisotnost omejena ali je ni. Na gosto poseljenih območjih mora biti gašenje veliko bolj hitro in natančno. Organizacijske napake, napake pri izbiri taktike ali v najslabšem primeru pri izbiri splošne strategije se lahko spremenijo v hudo nevarnost za človeška življenja, celovitost premoženja in infrastrukture ter znatne izgube za gospodarske dejavnosti. Strah, ki ga ljudem vzbuja gozdni požar, je ena od posledic požarov v urbanih naseljih in je eden od dejavnikov, ki ga morajo upoštevati vsi, ki sodelujejo pri gašenju požarov. V takih okoliščinah je izjemno pomembno, da je organizacija, ki ukrepa ob požaru, sposobna upravljati odnose z ljudmi, oblastmi in predstavniki medijev. Breme odgovornosti in pritiski, ki jih doživljajo organizacija in njeni pripadniki, so v takih pogojih izjemno veliki. Prav breme odgovornosti je eden od dejavnikov, ki vpliva na stopnjo stresa pripadnikov enot.

1.3. PRIMER TRŽAŠKEGA KRASA

Od leta 1990 do decembra 2018 je bilo na tržaškem Krasu 1069 gozdnih požarov. Večji del požarov je imel značilnosti požara v urbanem in naravnem okolju. Zadolžene enote za gašenje požarov v tem prostoru so izpostavljene skrajnim obremenitvam, ki občasno ogrozijo delovanje enot. Tržaški Kras zaznamujejo kompleksne povezave in pomanjkanje pravih razmejitev med posameznimi okolji. Prepredeno je z naselji, mesti, proizvodnimi območji, naravno krajino in kmetijskimi površinami. Na približno 1300 km² živi več kot 220.000 ljudi. Na tem delu deželnega ozemlja je človeška dejavnost navzoča v urbanih naseljih in ob obali, pa tudi v prostoru, kjer prevladujeta naravno okolje in kmetijske površine. Prostor nekdanje tržaške pokrajine ima jasno opredeljene naravne meje, morje na eni strani in gričevnat svet na drugi. Površina uporabnih naravnih površin na prebivalca je nedvomno manjša v primerjavi s preostalim deželnim ozemljem. Zaradi opisanih posebnosti je to območje izpostavljeno obremenitvi zaradi človekove dejavnosti, ki ga drugi predeli dežele ne poznajo. Koriščenje in uporaba tega prostora je raznolika: rekreacijske in turistične dejavnosti ter značilne podeželske dejavnosti z manjšimi, a izredno pomembnimi kmetijskimi in vzrejnimi proizvodnimi dejavnostmi. Rekreacijske dejavnosti v naravi zajemajo sprehode, športne dejavnosti in druge prostočasne dejavnosti. Med postopki gašenja je treba upoštevati posebnosti gozdnih požarov na tržaškem Krasu. Ključni element pri

ukrepanju v tem prostoru je upoštevanje gostote poseljenosti ter s tem povezane prisotnosti stanovanjskih objektov, proizvodnih dejavnosti, turističnih znamenitosti in infrastruktur, ki se prepletajo z naravnim okoljem. Zaradi tega gozdni požari na tem območju, tudi manjši požari ali celo enostavna žarišča ne glede na njihovo razsežnost, vedno puščajo za sabo družbene posledice in ogrožajo javno varnost. Nevarnost takih pojavov na kraških tleh je običajno večja v primerjavi z drugimi območji dežele. Suho in vetrovno podnebje, značilnosti rastja ter pomanjkanje površinskih voda vplivajo na načine in tehnike gašenja. Zaradi kombinacije številnih podnebnih in geografskih dejavnikov so bili požari na tržaškem Krasu v letih 1988, 1989, 1993, 2001, 2004 in 2012 izjemno kompleksni in nevarni.

2. POGLAVJE

ZNAČILNOSTI GOZDNIH POŽAROV V KRAŠKEM OKOLJU

To poglavje je namenjeno splošnemu opisu okolja, v katerega se umeščajo intervencije gašenja gozdnega požara. Obrazloženi so okoljski dejavniki, ki vplivajo na postopke gašenja, predvsem pa geološki dejavniki, podnebje in vrsta rasti. V nadaljevanju je predstavljena analiza geografskih in poselitvenih dejavnikov, značilnih za opisan prostor.

Začnimo z opisom okoljskih dejavnikov, in sicer z geološkim vidikom. Geološka sestava kraškega

sveta je apnenčasta podlaga, za katero je značilna odsotnost površinskih voda.

Zemlja je zelo suha in nerazkrojeni rastlinski ostanki ali opad zlahka sprožijo požar, zato so sanacijski ukrepi dolgotrajni in zahtevni. Med okoljske dejavnike, ki bistveno vplivajo na gašenje požarov, spada podnebje. Za to okolje so

značilna zelo suha poletja in zime ter pogostost vetrov, med katerimi so najbolj značilni burja in lahki morski vetrovi. Drugi pomemben dejavnik, ki vpliva na potek in širjenje gozdnih požarov, je rastje, predvsem borovi gozdovi in sredozemsko rastje. Podrast na tržaškem Krasu pa je zaradi neuporabe gozdnih površin pogosto zelo razraščena.

Geografski in naselbinski dejavniki so zelo pomembni pri organizaciji ter izbiri načina intervencije ob požarih. Razpršena poseljenost in prisotnost številnih infrastrukturnih objektov vplivata na organizacijo, tj. na izvajalce, prvenstveno na vodjo intervencije, ki se spopadajo z večjimi pritiski in imajo večjo odgovornost. Posledice prekinitev na visokonapetostnih in sredjenapetostnih daljnovodih ter zaprtja železniških in avtocestnih povezav zaradi požarov negativno vplivajo na celoten prostor. Poleti se situacija še poslabša zaradi velikega priliva turistov, ki obremenjuje prevoznost avtocest.

Velika večina požarov, ki se pojavljajo na ozemlju bivše tržaške pokrajine, so kljub manjši ali srednji velikosti izjemno nevarni prav zaradi umestitve v gosto naseljen prostor z intenzivno človeško dejavnostjo.

Jasnejšo sliko si ustvarimo, če si ogledamo satelitske posnetke v kombinaciji z zemljevidi, na katerih so označena območja, kjer so se razvili požari. Na posnetkih opazimo izrazito pogostost požarov vzdolž železniške proge, kar jasno nakazuje na požare, ki jih je povzročila ta infrastrukturna povezava, kot tudi učinke

v smislu javne varnosti za samo infrastrukturo in njeno okolico.

Načini intervencije na teh območjih se bistveno razlikujejo od intervencij na neposeljenih območjih. Gašenje poteka tudi ponoči, kar močno poveča nevarnost za izvajalce. Intervencija mora obvezno potekati hitreje, saj je daljši intervencijski čas povezan s povečano nevarnostjo

požara, ki bi se lahko v kratkem času razširil na številne infrastrukture ali okoliška naselja. Glede na opisane geološke značilnosti in značilno rastje je sanacija tal dolgotrajna in zahtevna. Opraviti jo je treba čim bolj skrbno, da se preprečijo morebitni ponovni izbruhi ognja. Zaradi pomanjkanja vodotokov oskrbo z vodo zagotavljajo izključno gasilska vozila s cisternami. Zato je ključno, da je že od samega začetka pripravljena intervencijska strategija, ki zagotavlja neprekinjeno oskrbo z vodo za tlačne cevi ali spojke, povezane z ročniki za gašenje, ter za polnjenje prenosnih bazenov, iz katerih se napajajo helikopterji, ki sodelujejo pri gašenju. Vse to povzroča večjo težavnost in kompleksnost intervencije. Pri gašenju s helikopterji je treba poleg oskrbe z vodo poiskati tudi neporaščeno območje, primerno za zajemanje vode iz bazena in pristajanje. Pilotu pa je treba posredovati tudi informacije o morebitni prisotnosti električnih vodov ali drugih nevarnosti za letenje. Tudi poveljevanje je v takih okoliščinah posebno, saj se morajo odločitve sprejemati izredno hitro. Pri intervencijah sodelujejo številne institucije in organizacije, upoštevati je treba morebitne hude nevarnosti za poseljena območja in infrastrukturo, referenčni izvajalci so različni in se spreminjajo od primera do primera. Prav zato je treba znati istočasno voditi veliko število komunikacij in navezovati stike s številnimi udeleženci. Za dobro delovanje organizacije so potrebne jasno opredeljene vloge, komuniciranje, ki ne dopušča dvoumnega razumevanja, natančna navodila s stalnimi povratnimi informacijami in zelo jasno opredeljena linija poveljevanja. Pri tako kompleksnih situacijah mora vodja intervencije določiti pomočnika in po potrebi tudi skupino sodelavcev, ki mu pomagajo pri poveljevanju.

3. POGLAVJE

LINIJA POVELJEVANJA

3.1. UVOD

Namen tega poglavja je seznanjanje vseh udeležencev s pomembno vlogo, ki jo ima linija poveljevanja v organizaciji, vključeni v gašenje gozdnega požara. Poglavje tudi poudarja, kako pomembna je predanost vsakega pripadnika vlogi, ki mu je dodeljena, pri čemer je treba upoštevati, da se med gašenjem ta vloga lahko spremeni.

Vsebina je nastala na podlagi proučitve nekajletnih intervencij gašenja požarov, iz česar je razvidno, da so bile prav nejasnosti in prekrivanje vlog med intervencijami vir nesoglasij in težav, ki so škodovala delovanju organizacije.

Poudarjen je pomen linije poveljevanja in dodeljene vloge vsakega posameznika. Opisani so nekateri primeri, v katerih je nespoštovanje dodeljene vloge pripeljalo do negativnih posledic.

Vtis, ki ga dobi neizurjen zunanji opazovalec intervencije ob gozdnem požaru, je verjetno zgolj velika neuskkljenost.

Zdi se, da se vozila in osebe premikajo brez kakršne koli logike, kot mravlje na pravkar poškodovanem mravljišču. Vendar pa se ob poglobljenem pregledu lahko zazna, da sta v ozadju navideznega nereda vedno prisotni usklajevanje in strukturirano delovanje kompleksne organizacije.

Izurjen opazovalec zna oceniti učinkovitost organizacije dela in njenega učinka ter lahko presodi uspešnost ali neuspešnost delovanja.

Če bi vzeli pod drobnogled gašenje večjega števila gozdnih požarov, bi se izkazalo, da včasih ukrepanje poteka izredno strukturirano in s smotno rabo virov, medtem ko se v drugih primerih opaža neke vrste organizacijska anarhija in s tem povezana nesmotna raba virov.

Uspešnost ali neuspešnost gašenja ob gozdnem požaru v podobnih okoliščinah je odvisna prav od organizacije dela ter načina usklajevanja neke organizacije.

Vodenje, zasnova organizacije in organizacijska kultura so temeljne prvine, v katere je treba neutrudno vlagati, jih nenehno posodabljati in izboljševati.

3.2. VZPOSTAVITEV ORGANIZACIJE

Organizacija se začne oblikovati že od prve faze pripravljanja na intervencijo, ko morajo vsi udeleženi subjekti, skladno z dodeljenimi vlogami, oceniti stanje ter zahtevati ustrezne vire za izvedbo intervencije.

Čeprav se tega ne zavedamo, se organizacija, za katero se odločamo in v katero smo vključeni, oblikuje že od samega začetka intervencije in bistveno pogojuje količino uporabljenih virov za doseganje kakovostnega rezultata.

Navadno se v prvo fazo intervencije vključi posebna enota za nadzor požarov, kateri se po potrebi priključi drugo osebje iz enot drugih organizacij, kot so deželna gozdarska policija, prostovoljci deželne civilne zaščite in gasilci.

DNK organizacije je pogojen z organizacijsko kulturo, ki omogoči, da se vsi delci sestavijo v mozaik in urejeno delujejo kot celota.

Prva faza je navadno najbolj pomembna. To so trenutki, ko vodja intervencije postavi temelje organizacije za spopadanje s požarom. To je organizacija, ki se vzpostavi v danem trenutku in črpa iz razpoložljivih virov različnih organizacij, zadolženih za take vrste intervencije. Zelo pomembno je, da oseba, ki je zadolžena za vodenje določene intervencije, takoj zaprosi za vse neposredno potrebne vire ter predvidi vse morebitne poznejše potrebe. Uspešnost in učinkovitost na terenu pa se bo pokazala tudi v poznejši skladni rabi virov.

Za primerjavo vzemimo naročanje večerje v restavraciji, ko gost iz jedilnika in vinskega lista izbere med sabo skladne jedi in vina, da je večerja vsem v užitek.

3.3. CILJ

Cilj organizacije, ki ukrepa ob požaru, je varno pogasiti požar v najkrajšem času in s čim manj viri.

Za doseganje tega cilja je potrebna ustrezna in smotrna raba razpoložljivih materialnih in drugih virov. Materialni viri so na primer: vozila, voda, orodja in vsi drugi predmetni viri, vključno s potrebnimi delovnimi urami. Pomembnejši nematerialni viri pa so vezani na sposobnost, veščine, razum, izkušnje, požrtvovalnost, strast in skupne vrednote.

Vendar pa samo ti viri niso dovolj za doseganje zastavljenega cilja. Prevečkrat smo bili priča požarom, ki so se kljub zadostnemu številu vozil in razpoložljivega osebja razplamteli v obsežne požare.

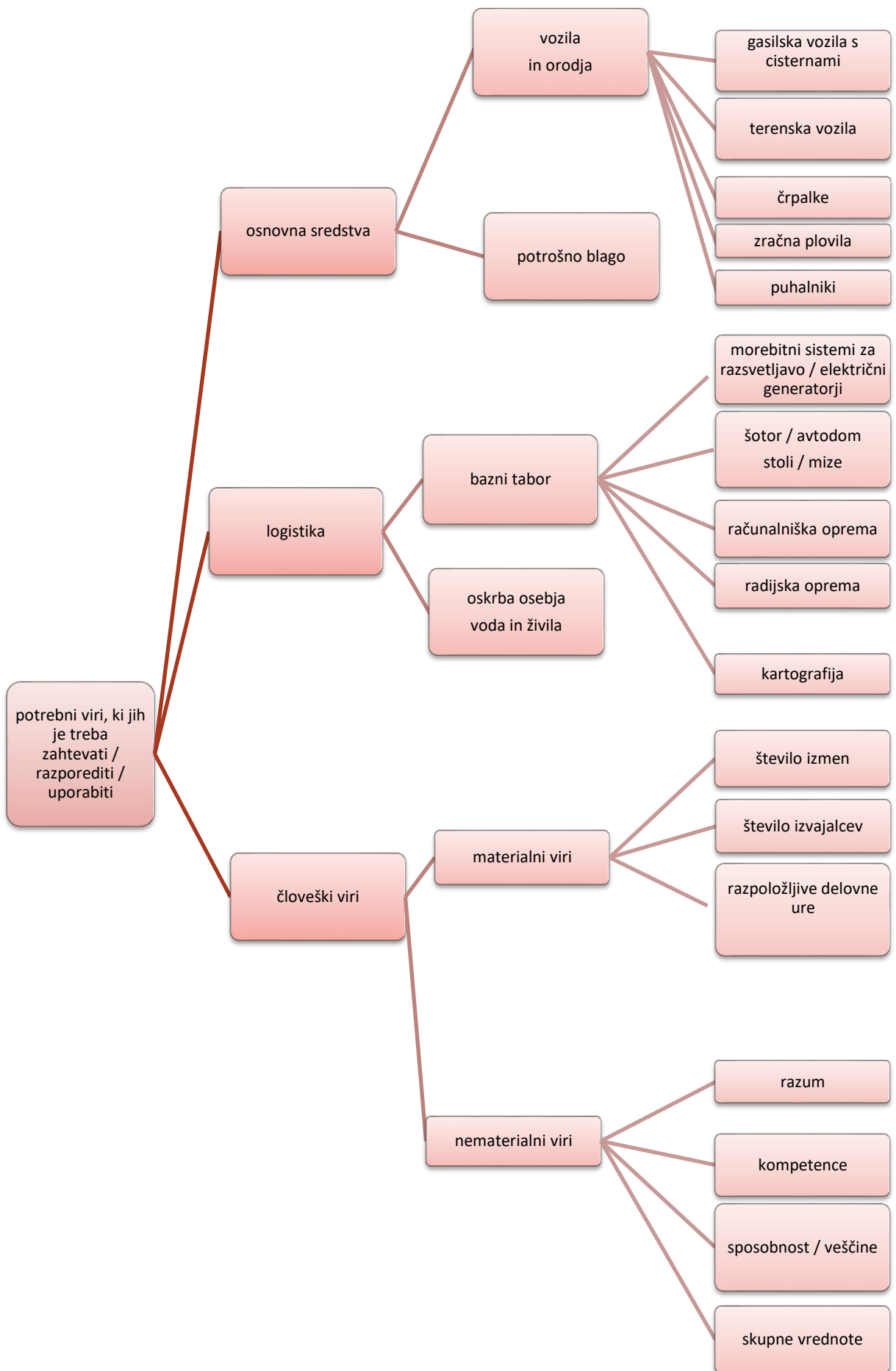
Drugič spet so bili v enakih okoliščinah požari obvladani in pogašeni v krajšem času ter z uporabo manjšega števila vozil in osebja.

Različni poteki so odvisni od dejavnikov, ki so osnovni pogoj za uspešnost ukrepanja, in sicer dobra organizacijska zasnova in primerna organizacijska kultura, združeni pod ustreznim vodenjem.

Poleg tega je treba posebno pozornost posvetiti tudi potratnemu vedenju, kot so na primer nepotrebni premiki, premeščanja in dejavnosti ter neracionalni in zamudni sistemi oskrbe z vodo.

Prepričani smo, da je treba najprej preprečiti nesmotrno rabo intelektualnih virov, kot je na primer dodelitev izkušenih izvajalcev manj zahtevnim delovnim nalogam.

3.4. LINIJA POVELJEVANJA

VODJA INTERVENCIJE

- Vodja intervencije je odgovorna oseba za celotno intervencijo. Dodeljuje delovne naloge, razporeja zadolžitve, posreduje potrebne napotke in določa strategijo.

TAJNIŠTVO VODJE INTERVENCIJE

- Osebe tajništva zagotavlja neposredno podporo vodji intervencije pri opravljanju njegovih funkcij.
- Med naloge spada vodenje dnevnika, v katerem so zabeležene vse faze ukrepanja, po pooblastilu vodje intervencije osebe tajništva skrbi za notranjo in zunanjo komunikacijo, zadolženo je tudi za kartografijo in urejanje administrativnih zadev.

VODJA SEKTORJA

- Vodja sektorja je odgovorna oseba za ukrepanje na posameznem sektorju gašenja. Dogovarja se z vodjo intervencije, od katerega prejema zadolžitve in napotke.
- Z ekipami, ki so mu bile dodeljene, se dogovarja prek njihovih vodij.
- Dodeli delovne naloge.
- Podaja potrebne napotke in preverja njihovo ustrezno izvajanje.

VODJA EKIPE

- Odgovoren je za varnost ekipe in njenega delovanja.
- Dogovarja se z vodjo intervencije in morebitnim vodjo sektorja, od katerih prejema zadolžitve in napotke.
- Dodeljuje naloge izvajalcem pod svojim poveljem in nadzira ustreznost njihove izvedbe. Je odgovoren za opremo ekipe.
- Preverja uporabo ustrezne osebne varovalne opreme (OVO) vseh udeleženi.

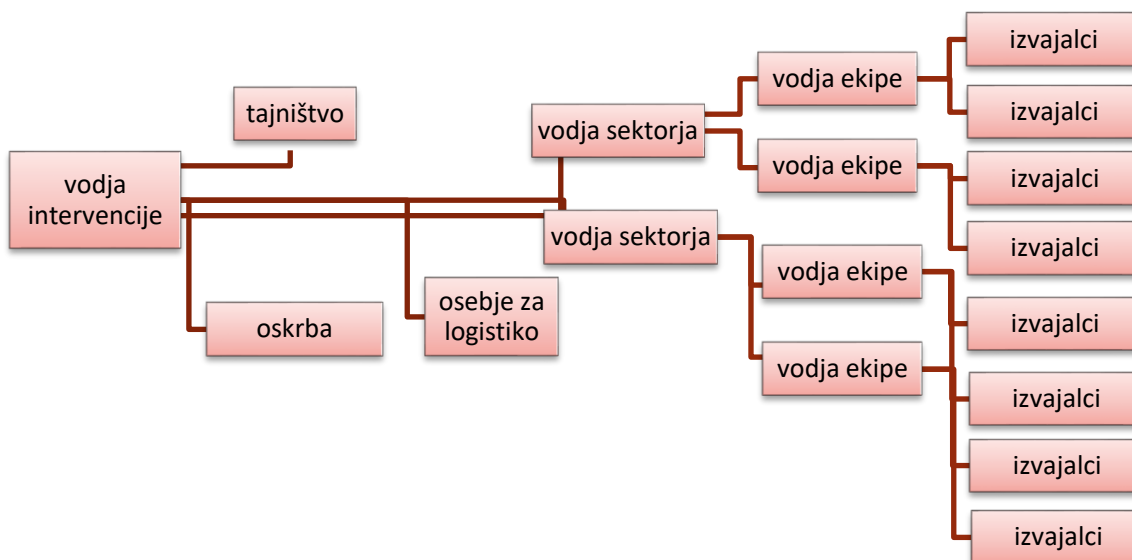
IZVAJALEC

- Opravlja dodeljene naloge in je odgovoren za njihovo pravilno izvajanje.
- Odgovarja za opremo, ki mu je bila dodeljena in s katero opravlja naloge.
- Skrbi za uporabo vse osebne varovalne opreme (OVO), potrebne za opravljanje dodeljene naloge.
- Sprejema zadolžitve in napotke neposredno od prvega nadrejenega, običajno je to vodja ekipe, občasno je to vodja sektorja in izjemoma vodja intervencije.

Nosilni steber organizacije je linija poveljevanja, tj. sklop vseh operativnih vlog, ki jih imajo zadolženi pri gašenju gozdnih požarov.

Te vloge so medsebojno povezane v hierarhično strukturo s skupnim ciljem.

3.4.1 OPERATIVNE VLOGE LINIJE POVELJEVANJA

Vsak posameznik, zadolžen za gašenje gozdnih požarov, opravlja svojo vlogo.

Vlogo opredeljuje skupek nalog, ki jih opravlja vsak posameznik.

Vsak izvajalec torej opravlja naloge v okviru določene vloge, vendar pa se za zagotavljanje uspešnosti ne sme omejiti zgolj na to. Poleg izvajanja nujnih opravil glede na dodeljene naloge sta potrebni tudi primerno obnašanje in odnos, kajti brez teh se bo delovanje omejilo na skupek mehanskih opravil, ki so značilni za robota in niso koristni za organizacijo kot celoto.

GAŠENJE GOZDNEGA POŽARA JE VEDNO SKUPINSKO DELO

Pripadnikom ekipe so dodeljene določene naloge in celotna organizacija, vključena v intervencijo, se zanaša nanje in na njihovo vestno opravljanje nalog.

Zanesljivost je stopnja gotovosti, ki odraža, kako dobro vsak posameznik opravlja naloge, povezane z vlogo, ki mu je bila dodeljena.

Za delovanje sistema mora vsak posameznik v vsakem trenutku dobro poznati svojo vlogo. V operativni organizaciji je izjemno pomembno, da so vse vloge jasno opredeljene od samega začetka. V vsakem trenutku morajo vsi udeleženi vedeti, kakšno vlogo imajo in kaj se od njih pričakuje.

Vsaka vloga mora biti:	jasno opredeljena	Vsem mora biti jasno, kdo kaj dela in kdo je odgovoren za kaj.
	jasno sporočena	Vsakomur mora biti dodeljena vloga že od samega začetka.
	jasno zahtevana	Vsakdo se mora že od samega začetka pozanimati, katera vloga mu je dodeljena.

ČE MANJKA EDEN IZMED TEH ELEMENTOV,
ČE SE VLOGE PREKRIVAJO IN NISO JASNO DOLOČENE,
ORGANIZACIJA NI USPEŠNA!

PRIMERI ZA RAZMISLEK:

1 - Namesto da bi usklajeval intervencijo, se vodja intervencije osebno vključi v gašenje požara ter zapusti ekipo, ki jo sestavlja 20 prostovoljcev, brez zadolžitve. Neizkoriščeni viri ostanejo na čakanju za ukrepanje na ognjeni črti.

Kakšne so lahko posledice? Za vsako minuto, ki jo vodja zapravi z neposrednim gašenjem požara, koliko minut intervencije se izgubi zaradi neizkoriščenosti ekipe?

2 - Prostovoljcu je bilo dodeljeno delo s tlačno cevjo in mu je bilo naročeno, da ostane na razpolago. Na lastno pest se odloči in zapusti svoje mesto ter gre gasiti ogenj nekam drugam. Ob povelju za odvijanje ali zavijanje tlačne cevi na predvidenem mestu ni nikogar in se tako zaustavi delo celotne verige.

Kakšne so lahko posledice?

3 - Ekipo prostovoljcev je dodeljena naloga, da se vključi v ukrepanje na določenem sektorju ognjene črte, zato vodja intervencije, ki se zanaša na prisotnost in razpoložljivost omenjene ekipe, na isto mesto ne pošlje drugega osebja, vendar ekipa ne spoštuje navodil ali začne ukrepati nekje drugje.

Kakšne so lahko posledice?

Pomembno je, da se vsak posameznik vestno drži svoje vloge ter da vedno spremlja dogajanje okoli sebe.

Ko se izvajalec zave, da so se pojavile nepričakovane kritične okoliščine, čeprav niso povezane z njegovo vlogo, mora to nemudoma sporočiti.

Kaj se zgodi, če tega ne stori?

3.4.2. SPREMEMBA VLOGE

Značilnost gozdnega požara je, da se nenehno spreminja, zato mora biti organizacija, ki se z njim spopada, ustrezno usposobljena, dinamična in pripravljena na spreminjanje okoliščin. Nujna je prilagodljivost, istočasno pa je treba preprečiti zmedo pri opravljanju dodeljenih vlog.

Dodeljena vloga se glede na nastale okoliščine lahko spremeni. Pogosto se dogaja, da se med izvajanjem intervencije vloge udeleženi oseb spremenijo. Izvajalca oziroma gasilca lahko v danem trenutku dodelijo za vodjo ekipe, vodja ekipe lahko postane vodja sektorja, vodja sektorja pa prevzame vlogo vodje ekipe in podobno. Tudi vodja intervencije se lahko zamenja.

Pomembno je, da se te spremembe izvedejo jasno in s predajo oziroma prevzemom delovnih nalog. Dvoumnost in nedoslednost pri spreminjanju vlog sta za celotno organizacijo izjemno škodljivi in pripeljeta do negativnih posledic. Zato je treba vse spremembe znotraj linije poveljevanja jasno sporočiti tako tistemu delu organizacije, v katerem pride do spremembe, kot osebi, ki bo opravljala novo vlogo in ki mora izrecno potrditi prejete novih navodil.

Kakršno koli oddaljevanje od območja intervencije ne sme biti odločitev posameznika, ampak mora vedno biti načrtovano v liniji poveljevanja.

V primeru, da bi se kdo želel oddaljiti, mora svoj namen sporočiti nadrejenemu in od njega prejeti dovoljenje.

4. POGLAVJE

GASILSKA INTERVENCIJA

V tem poglavju so opisane različne faze gasilske intervencije in nekaj primerov dobrih praks ter pravila obnašanja, potrebne sestavine za razumsko, organizirano in učinkovito delovanje ob samem ukrepanju.

Zaključki izhajajo iz pridobljenih izkušenj med gasilskimi intervencijami v kraškem okolju, veliko napotkov pa velja tudi za druga okolja.

4.1 FAZA PRIPRAVLJANJA NA INTERVENCIJO

Ko govorimo o **fazi pripravljanja na intervencijo**, govorimo o sklicu ali aktiviranju gasilskih enot, ki bodo ukrepale ob požaru.

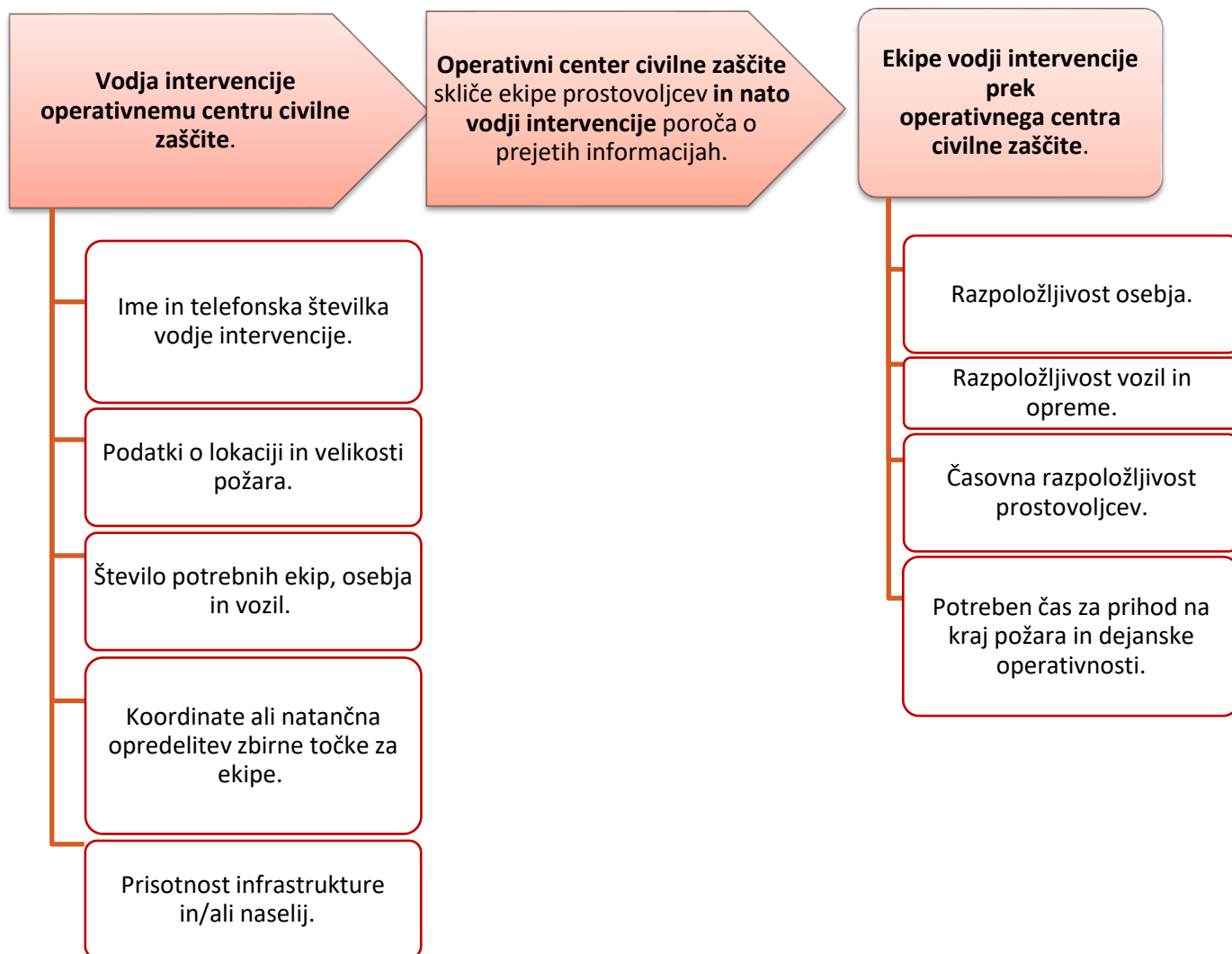
Opozorilo o požaru lahko prispe na operativni center civilne zaščite preko številke za klic v sili 112 oziroma so požar neposredno opazile enote za protipožarni nadzor gozdarske policije ali prostovoljci protipožarnih enot civilne zaščite.

Vsak požar je na začetku majhen, vendar lahko ob slabem ukrepanju preraste v večji požar, zato je treba že od samega začetka vzpostaviti učinkovito in uspešno organizacijsko zasnovo, primerno za spopadanje z vsemi možnimi scenariji.

Vse komunikacije, prispele po prvem opozorilu o gozdnem požaru in povezane s fazo pripravljanja na intervencijo in sklicem izvajalcev, morajo potekati prek operativnega centra civilne zaščite, ki je posrednik med izvajalci intervencije in zagotavlja deljenje vseh informacij.

**KATERE PODATKE JE BISTVENO SPOROČATI?
VSE PODATKE, KI SO KORISTNI ZA VODENJE INTERVENCIJE**

4.2. ZAČETEK INTERVENCIJE

Kot je že opisano v prejšnjem poglavju, mora biti organizacija, ki jo sestavljajo vsi udeleženci, vključeni v gašenje, razumno in jasno zasnovana. Intervencijska skupina bo vsakič drugačna, zato je bistveno, da se merila racionalnosti in preglednosti upoštevajo že od samega začetka, s čimer se odpravijo vsi možni dvomni dejavniki.

4.2.1 PRIHOD NA ZBIRNO MESTO IN PREDSTAVITEV VODJI INTERVENCIJE

Ob prihodu v bazni tabor se pripadnik gozdarske policije z najvišjim činom ali vodja ekipe prostovoljcev javi izključno vodji intervencije ali njegovemu namestniku.

Strogo odsvetujemo javljanje ali prejemanje napotkov od drugih pripadnikov gozdarske policije, razen od vodje intervencije ali njegovega pooblaščenega namestnika.

Udeleženi, ki so se odzvali na sklic, prejmejo od vodje intervencije naslednje informacije:

Operativne naloge.

Sektor intervencije.

Strategijo in tehnične postopke gašenja.

Navedbo referentov gozdarske policije.

Navedbo radijskega kanala in načina komuniciranja.

4.2.2 RAZPOREDITEV NA OBMOČJU INTERVENCIJE

Vodja ekipe se mora povezati z vodjo sektorja ter z njim pregledati dodeljeno območje in razvoj požara ter odločiti o razporeditvi osebja in vozil.

Pripravljalni del se s prakso in z dobrim usposabljanjem opravi hitro.

Vozila je treba razporediti tako, da:

So ugodno postavljena za nujen umik.

Ne ovirajo drugih izvajalcev.

Ne blokirajo ceste.

So pripravljena za oskrbo z vodo.

So po možnosti postavljena tako, da se cevni koluti ne odvijajo čez cestišče.

4.3. POSTOPKI GAŠENJA

Preden opišemo postopke gašenja, naj še enkrat povzamemo in obnovimo tri vodila, ki si jih moramo vedno zapomniti:

NAŠ CILJ JE VARNO POGASITI POŽAR
V NAJKRAJŠEM ČASU
Z UPORABO ČIM MANJ VIROV.

VSAK POŽAR JE DRUGAČEN, NANJ PA VPLIVA
NEŠTETO RAZLIČNIH DEJAVNIKOV,
KOT SO PROSTOR, ČAS, VREMENSKE RAZMERE IN RAZPOLOŽLJIVI VIRI.
DA LAHKO VSAKIČ OBLIKUJEMO NAJBOLJŠO STRATEGIJO,
SO POTREBNE IZKUŠNJE IN IZNAJDLJIVOST
TER PRILAGODLJIVOST IN NATANČNOST.

GAŠENJE GOZDNEGA POŽARA
JE VEDNO EKIPNO DELO.

4.3.1. VARNOST

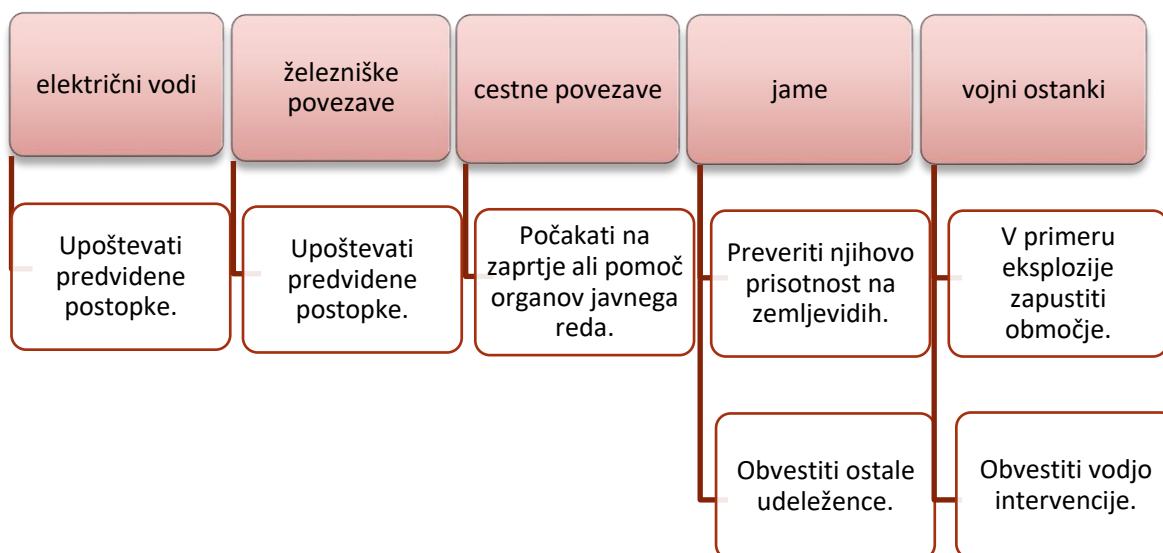
Gašenje gozdnega požara je vedno ekipno delo, saj samostojno delovanje ob gašenju gozdnega požara predstavlja izredno veliko varnostno tveganje. Vsako dejanje in energija posameznika, ki deluje zunaj organizacijske linije, lahko povzročita težave celotni organizaciji.

INTERVENCIJA MORA POTEKATI VEDNO OB ZAGOTAVLJANJU NAJVEČJE VARNOSTI IN BREZ POTRATE VIROV.

To pomeni, da morajo vsi udeleženi:

VNAPREJ JE TREBA PREVERITI NEVARNOST, KI JO PREDSTAVLJAJO:

4.3.2. ZNAČILNOSTI KRAŠKEGA OKOLJA

V drugem poglavju smo predstavili značilnosti kraškega sveta ter njihov vpliv na operativne postopke.

Za učinkovito gašenje in sanacijo v kraškem okolju so potrebne velike količine vode za močenje tal v globino. Kljub pomanjkanju površinskih voda je v tem prostoru prisotna gosta mreža gozdnih poti in točk za oskrbo z vodo, zato je skoraj vedno možna raba lažjih gasilskih vozil s cisternami za oskrbo z vodo na čelu požara.

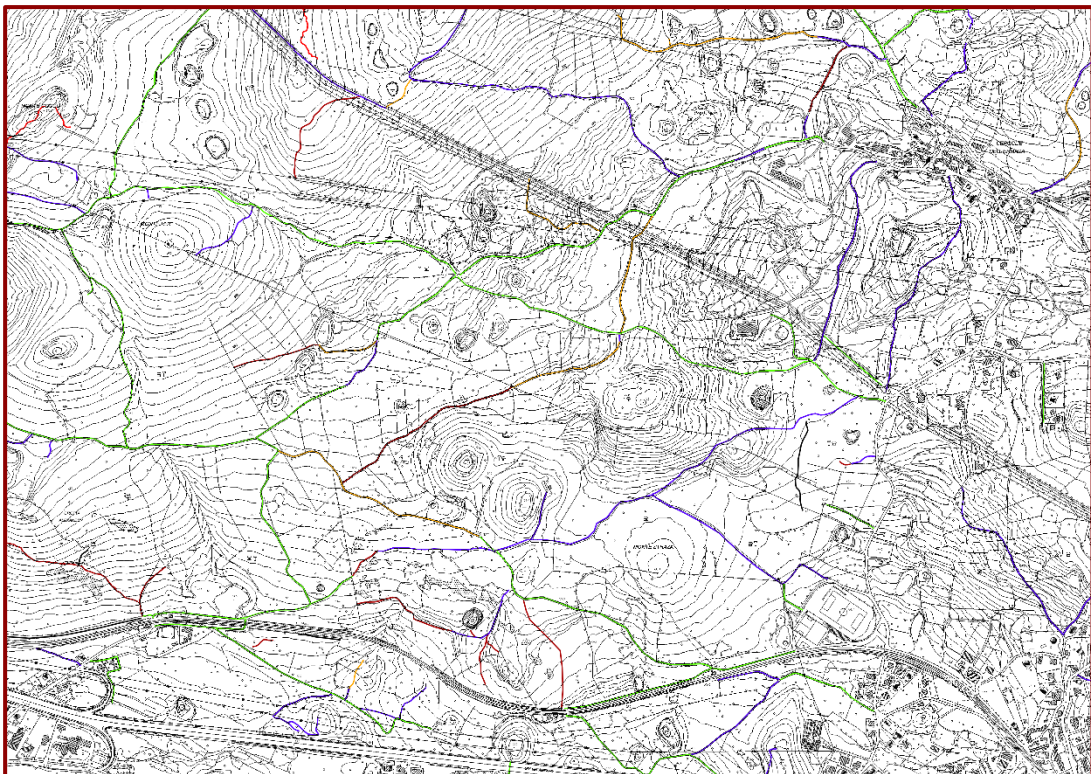
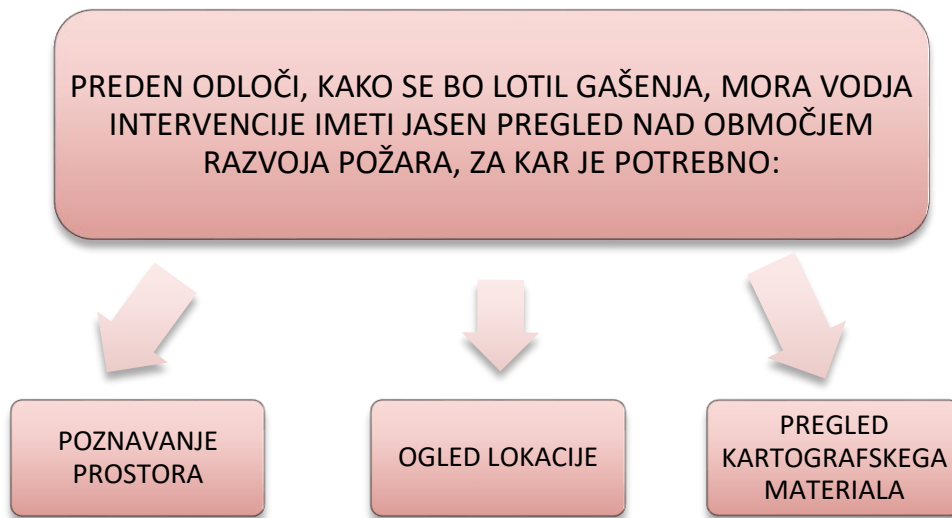
Zato je pomembna hitra in učinkovita organizacija oskrbe z vodo.

Posebno nevarnost predstavlja prisotnost električnih vodov, železniških in cestnih povezav, jam, ki so pogosto ponori ali požiralniki, ter na nekaterih območjih vojnih ostankov.

4.3.4. STRATEGIJA

Strategija intervencije mora vedno biti dogovorjena z vodjo intervencije.

4.3.5. ČELNI NAPAD

Napad se lahko izvaja neposredno in posredno.

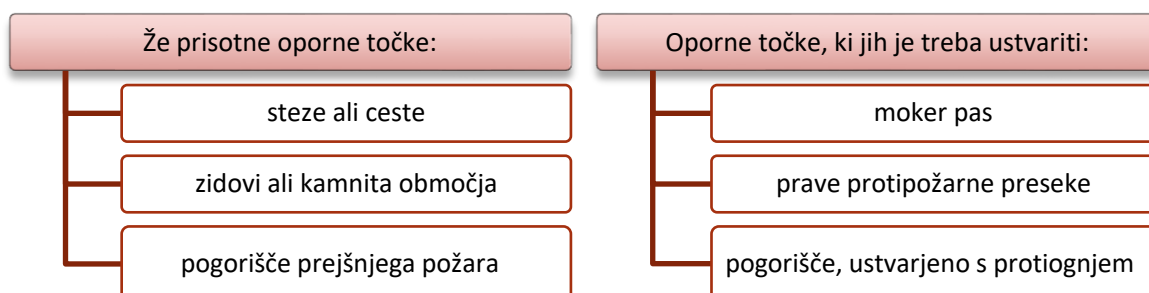
Neposredna ali direktna metoda napada predvideva neposredno gašenje plamenov, medtem ko se pri posredni ali indirektni metodi gorečo gorljivo snov omeji oziroma osami, kar omogoča, da gorljiva snov pogori.

INDIREKTNA METODA NAPADA

Posredno ali indirektno metodo napada ali gašenja se izvede tako, da se ustvari pas brez gorljivih snovi ali da se uporabi območje, kjer gorljive snovi že prej ni bilo, oziroma območja, z značilnostmi, ki preprečujejo ali zavirajo širjenje požara.

V kraškem okolju je zaradi geoloških značilnosti in potrebe po hitrem ukrepanju težko ustvariti protipožarne preseke. Za indirektno metode gašenja se kot protipožarne preseke uporabljajo varne oporne točke, to so na primer ceste, steze, pogorišča, kraški zidovi in griže oziroma kamnita območja. Zato sta dobro poznavanje prostora in temeljit ogled lokacije ključnega pomena.

Ustvarijo se lahko mokri pasovi z močnim močenjem tal in rastja ali z uporabo protiognja, ki se le malo uporablja, vendar je zelo učinkovit. Pri protiognju je potrebna velika previdnost, da se lahko ta tehnika uporablja pravilno in z majhnim tveganjem.

DIREKTNA METODA NAPADA

Neposredna ali direktna metoda napada se pri gašenju požara uporablja za zaustavitev širjenja dejavnega požara.

V kraškem okolju se uporablja predvsem voda iz gasilskih vozil s cisterno in cevnimi koluti ali s polivanjem s helikopterja. Vodi so lahko dodane snovi, tako imenovani zaviralci ali retardanti, ali pa se jo z dodatkom površinsko aktivnih snovi pretvori v peno.

Voda ima veliko zmogljivost absorpcije toplote in za izhlapevanje zahteva veliko kalorij na gram. Voda toploto absorbira bolje, če je razpršena, deluje tudi na oksidativno snov (kisik), tako da jo nadomesti z vodno paro (zadušitev je sekundarni učinek vode).

SREDSTVA ZA DIREKTNI ČELNI NAPAD

POŽARNA METLA IN DRUGA ROČNA OPREMA

- Uporablja se predvsem v prvi fazi intervencije za zaustavitev potencialno nevarnega stopnjevanja, običajno pred vzpostavitvijo vodne oskrbe.
- Bistvena je pri obvladovanju roba požara in ukrepanju proti morebitnim ponovnim pojavom plamenov, ki jih je treba pozneje skrbno sanirati.

PUHALNIK

- Je izredno učinkovito sredstvo, ko z njim uspemo odstraniti vse gorljive snovi z roba požara. Primerno je na travnikih ali v gozdovih na neapnenčasti podlagi.
- Pri rabi puhalnika sta vedno prisotni dve usposobljeni osebi, obvezna je uporaba popolne osebne varovalne opreme in pri dovajanju goriva je nujna posebna pozornost.
- Ko okoliščine to dovoljujejo, je uporaba puhalnika v povezavi s cevnimi koluti in vodo za temeljito obdelavo posebno kritičnih točk ena izmed najbolj smotrnih in učinkovitih metod gašenja.

GASILSKO VOZILO S CISTERNO IN CEVNIMI KOLUTI

- To je najbolj učinkovito sredstvo za gašenje požarov v kraškem okolju.
- Visokotlačni vodni curek prodre tudi med špranje apnenčastih skal in kamnin ter tako ohladi rob požara in prepreči dovod oksidativne snovi do gorljive snovi.
- Hkrati pa curek vrhno plast gorljive snovi odstrani od roba požara.

UPORABA MOTORNIH ČRPALK

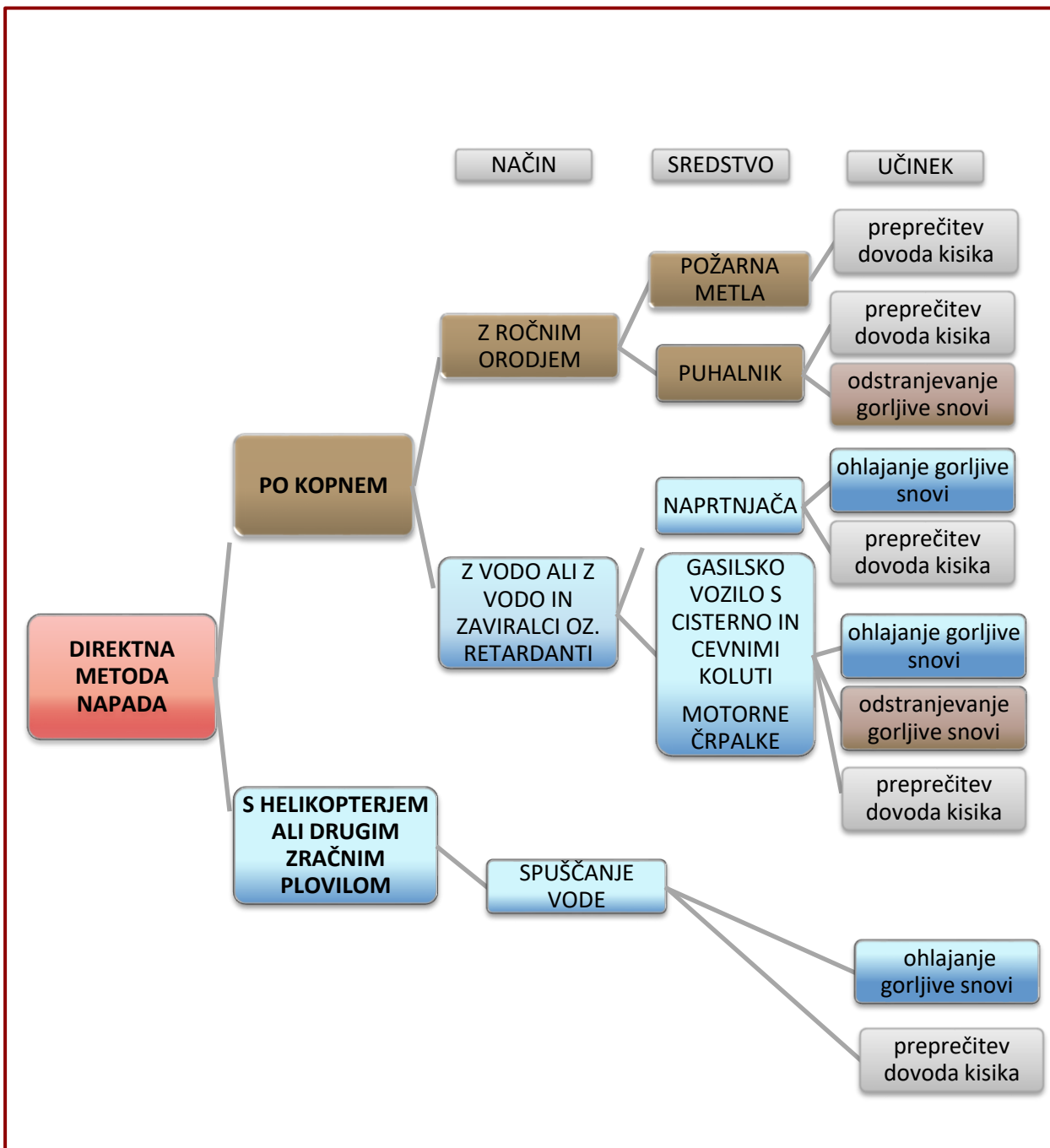
- Uporabljajo se samo v posebnih primerih, ker:
 - na Krasu skoraj ni površinskih voda, od koder bi črpali vodo z motornimi črpalkami.
 - zaradi goste poseljenosti mora biti intervencija čim hitrejša in mreža protipožarnih gozdnih poti omogoča skoraj vedno dostop do požarnega območja z lahкими gasilskimi vozili s cisterno.
- Uporaba:
 - pri silovitih poletnih požarih so se izkazale za zelo uporabne visokotlačne cevi s premerom 45 ali 25 mm, ki jih napajajo črpalke gasilskih vozil s cisterno ali motorne črpalke s prenosnim bazenom ter lažje motorne črpalke za daljše cevi.

GAŠENJE S HELIKOPTERJEM se uporablja predvsem:

- Na območjih, kjer je pristop osebja na terenu zelo nevaren.
- Za ohlajanje in upočasnitev napredovanja požara v okoliščinah, kjer je intervencija z gasilskimi vozili s cisternami in cevnimi koluti nemogoča:
 - pri zelo hitrih požarih ali požarih z visokimi plameni;
 - če je premalo osebja;
 - na območjih, kjer je pristop osebja na terenu otežen ali zamuden.
- Za pomoč pri gašenju in sanaciji z ohlajanjem čela požara in za upočasnitev širjenja.

SREDSTVA ZA GAŠENJE

4.3.6. STRATEGIJA NAPADA NA ČELO POŽARA

NAJVEČKRAT SE UPORABLJA NAPAD Z BOKOV

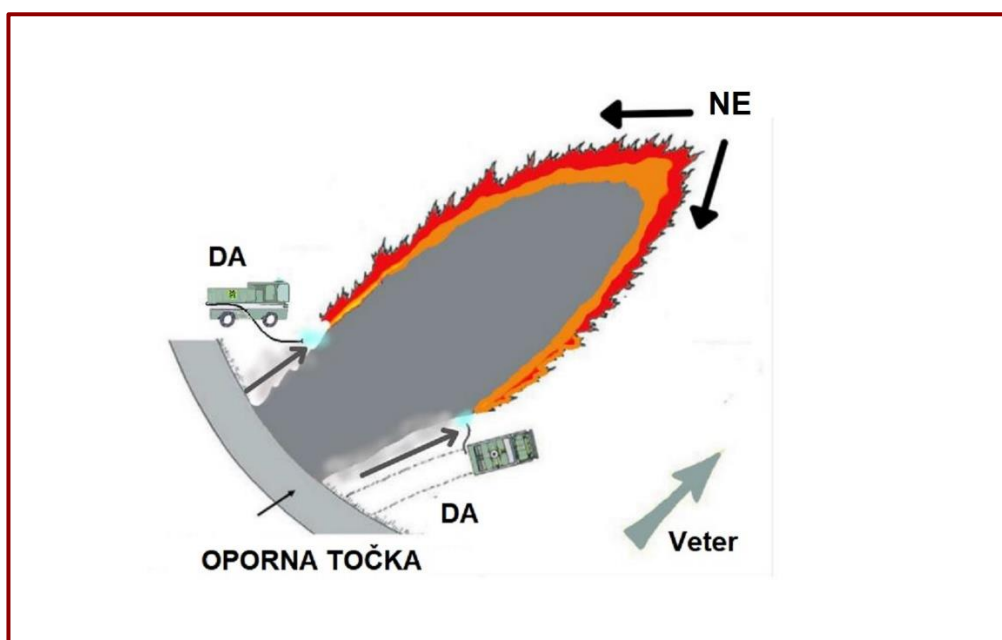
Pri gašenju dejavnih sektorjev se začne pri bokih od repa do čela požara.

Najbolj primerna je postavitve dveh ekip na vsako stran:
prva ekipa za napad,
druga ekipa za stabilizacijo gašenja in začetek sanacije.

Gašenje se mora izvajati natančno in ne sme se preskočiti nobenega območja.

Morebitna notranja žarišča se odpravijo v fazi sanacije, če ne predstavljajo neposredne nevarnosti (kot npr. pri močnem vetru z nevarnostjo preskoka).

GAŠENJE S TLAČNO CEVJO IN ROČNIKOM:

4.3.7. ORGANIZIRANOST EKIPE

Gašenje požara je vedno ekipno delo. Vsak pripadnik ima svojo vlogo, ki jo mora opraviti vestno in dosledno. Vsaka vloga prispeva k dobremu delovanju ekipe in celotne organizacije.

Pobude posameznika, ki niso v sklopu organizacije, kot je zapuščanje prizorišča ali sprememba dodeljene vloge brez dogovora ali obveščanja, lahko ogrozi druge pripadnike ekipe in uspeh intervencije.

Pripadniki ekipe morajo biti nenehno v stiku po internem radijskem kanalu; z vodjo intervencije ali vodjo sektorja pa se pogovarja vodja ekipe.

V nadaljevanju je prikaz primera ekipe, ki pripravi intervencijo po navodilih vodje ekipe, vodje sektorja in vodje intervencije:

osebje za delo z ročniki	osebje za delo s cevnimi koluti	osebje za nadzor sektorja požara	osebje za delo z vozilom (strojniki)
<ul style="list-style-type: none">• Deluje na robu požara in gasi ogenj ter ohlaja čelo požara, da bi se preprečil ponoven vžig.	<ul style="list-style-type: none">• Zagotavlja nemoteno odvijanje cevi s koluta in skrbi, da se cev ne poškoduje pri stiku z vročimi predeli ali ostrimi predmeti.	<ul style="list-style-type: none">• Preverja že pogašena območja ter s požarno metlo pogasi morebitne ponovne vžige.• Opozarja na morebitne nevarne ponovne vžige.• Skrbi za cevni kolut in ga po potrebi premakne, da bi se izognili škodi.	<ul style="list-style-type: none">• Upravlja dovajanje vode do gasilca z ročnikom.• Organizira oskrbo z vodo in gorivom.• Nadzoruje delovanje vozila.

4.3.8. DELO Z ROČNIKOM

CILJI

- Pogasitev ognja.
- Odstranjevanje gorljive snovi.
- Ohlajanje roba požara za preprečevanje ponovnih vžigov.

TEHNIKA

- Močiti je treba od zunanjega roba proti notranjosti požara.
- Curek mora biti pod tlakom, da ima dovolj moči za odstranitev prve plasti gorljive snovi in prodiranje v spodnjo plast, da jo ohladi in pogasi žerjavico.
- Pri gašenju se je treba izogibati dimu ali uporabiti ustrezno OVO.
- Če je glede na velikost požara prisotnih dovolj izvajalcev, je najbolj primerno hkratno gašenje in sanacija požarišča z uporabo dveh ekip, ki si sledita.
- Če je mogoče, se okoli območja, kjer je gašenje predvidoma težje (štori, debeli padli hlodi, kupi lesa), priporoča ustvarjanje pogorišča v ožjem pasu, gašenje se nato nadaljuje na najbolj dostopnem mestu.

RADIJSKA POVEZAVA

- Med gašenjem požara je bistveno, da vsi udeleženci ohranijo stalni radijski stik z vodjo sektorja ali vodjo intervencije ter z ostalimi člani ekipe na ločenih radijskih kanalih.
- Način komuniciranja med gasilsko intervencijo je podrobneje opisan v nadaljevanju.

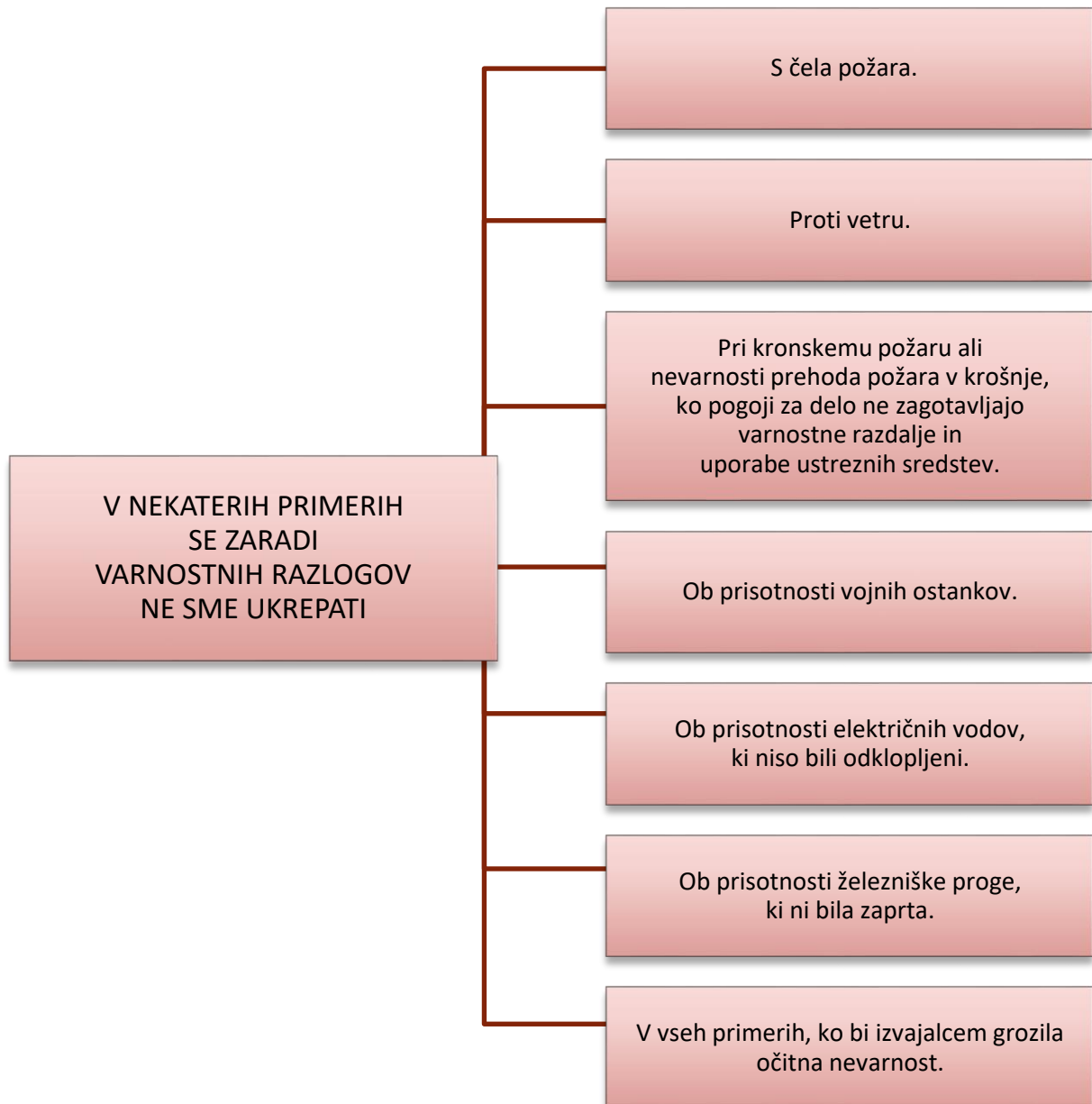
OGLED LOKACIJE

- Potrebno je nenehno opazovanje območja, da se oceni možen razvoj požara in prilagodi strategijo intervencije.

4.3.9. NEUKREPANJE

Kot smo že večkrat omenili, je varnost izvajalcev na prvem mestu. Ko se pojavijo okoliščine, ki lahko ogrozijo varnost osebja, vključenega v intervencijo, se odredi umik ekip in predvidi druge strategije za obvladovanje izrednih razmer.

4.4. SANACIJSKI UKREPI

S pojmom sanacija označujemo vse dejavnosti, povezane z gašenjem, ki sledijo pojavu ognja in njegovemu hitremu širjenju, katerih cilj je pogasitev tlenja in dokončno zavarovanje območja.

Sanacija je sestavni del gasilske intervencije, zato se je treba o vseh ukrepih, strategiji in območju intervencije dogovoriti z vodjo intervencije in jih izvesti v skladu z vsemi varnostnimi pogoji in merili racionalnega ravnanja, ki se uporabljajo pri gašenju požara.

Običajno se v kraškem okolju najbolje obnese intervencija z lažjimi gasilskimi vozili s cisterno in tlačnimi cevmi, saj je učinkovita sanacija z drugimi sredstvi in brez uporabe velike količine vode težko izvedljiva. Sanacija z naprtnjačami ali nahrbtnimi škropilnicami je zelo utrudljiva in v takem okolju ni najbolj učinkovita.

V posebnih okoliščinah, kot so požari na območju z listnatimi gozdovi ali travniki, kjer je zemlja bogata in površina ni tako razbrazdana, je učinkovita tudi sanacija s puhalnikom in naprtnjačo.

4.4.1. POMEN

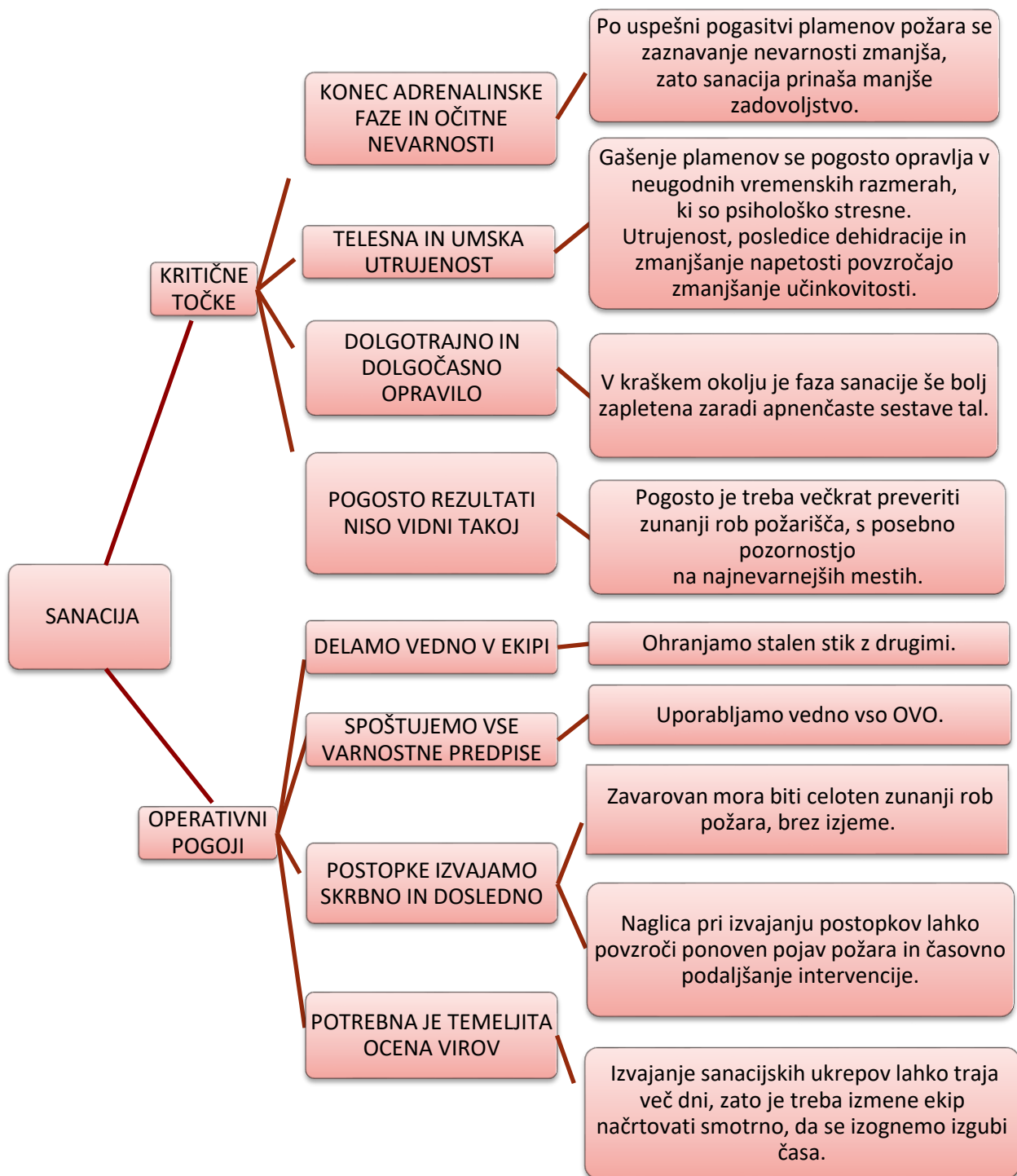
Sanacija je zelo pomemben ali morda najbolj pomemben del obvladovanja požara. Biti mora skrbna in natančna, saj bi površna sanacija lahko izničila veliko delovnih ur ali celo dni ter območje ponovno izpostavila visoki požarni nevarnosti.

Pri sanacijskih delih je treba upoštevati številne dejavnike, ki bi lahko zapletli sanacijske ukrepe in posledično zahtevali dodatno ukrepanje.

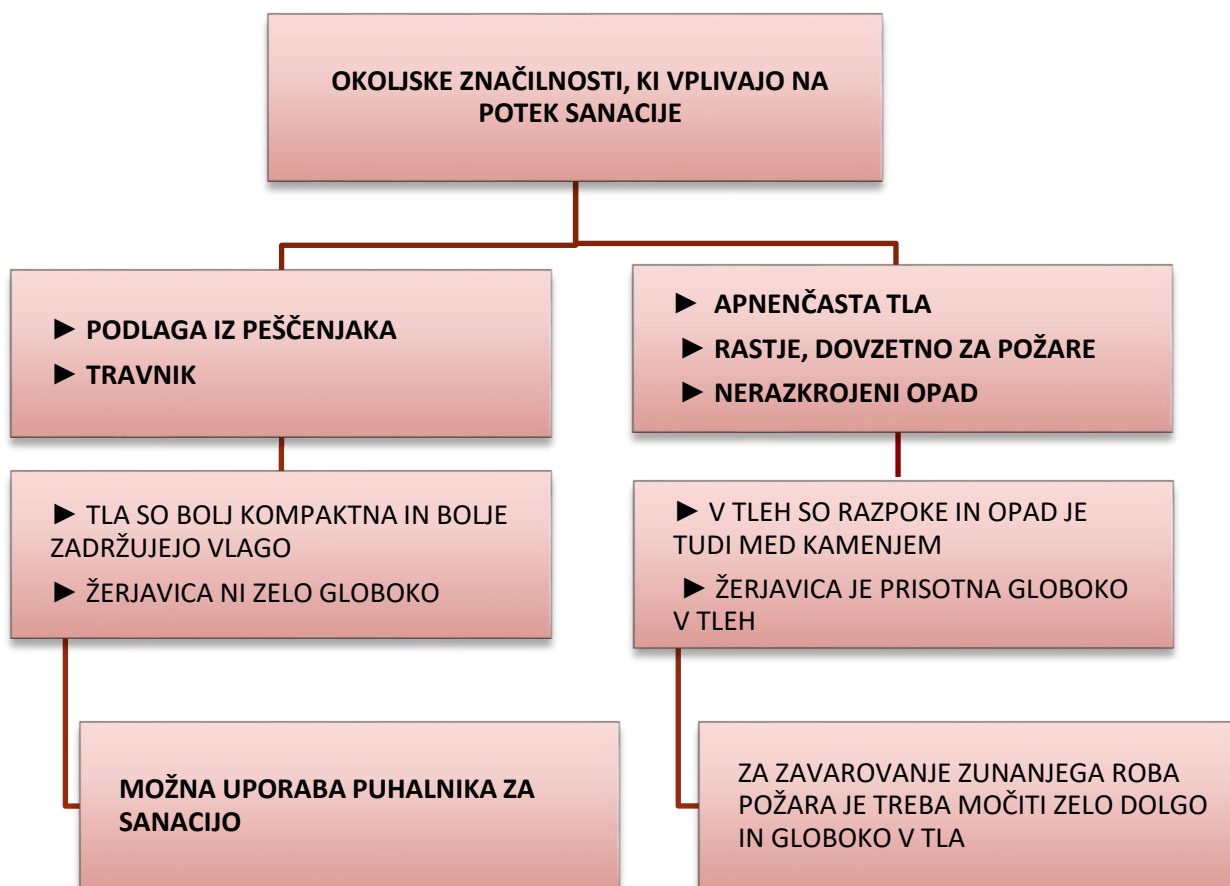
Sanacija požarišča ne prinaša takega zadoščenja kot samo gašenje požara, saj rezultati niso vidni takoj in pogosto se sanacija izvaja v pogojih fizične in psihične utrujenosti, ko se zdi, da je neposredna nevarnost premagana.

4.4.2. MOŽNE NEUGODNE RAZMERE IN OPERATIVNI POGOJI

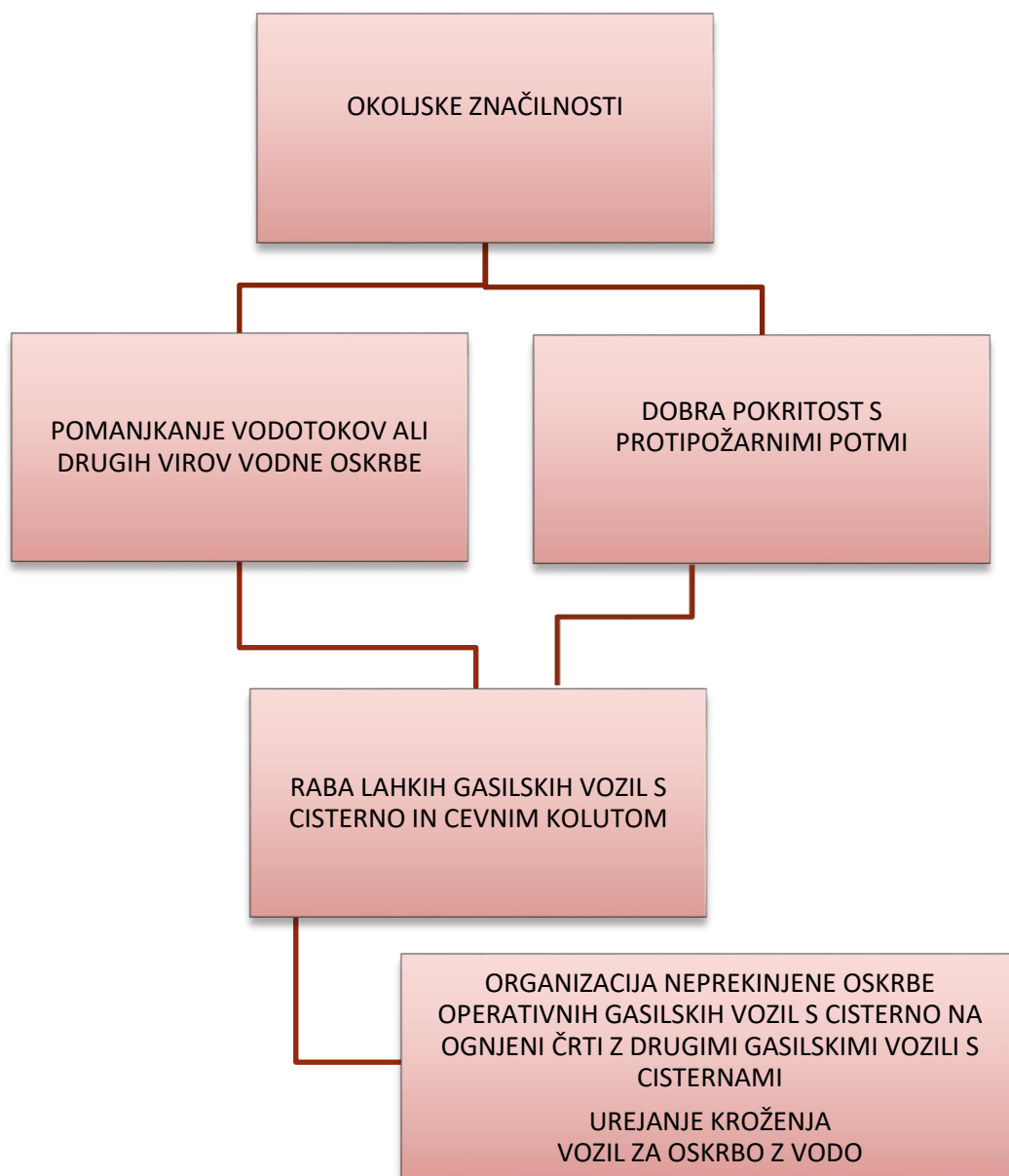

4.4.3. STRATEGIJE SANACIJE V KRAŠKEM OKOLJU

OKOLJSKE ZNAČILNOSTI, KI VPLIVAJO NA STRATEGIJO

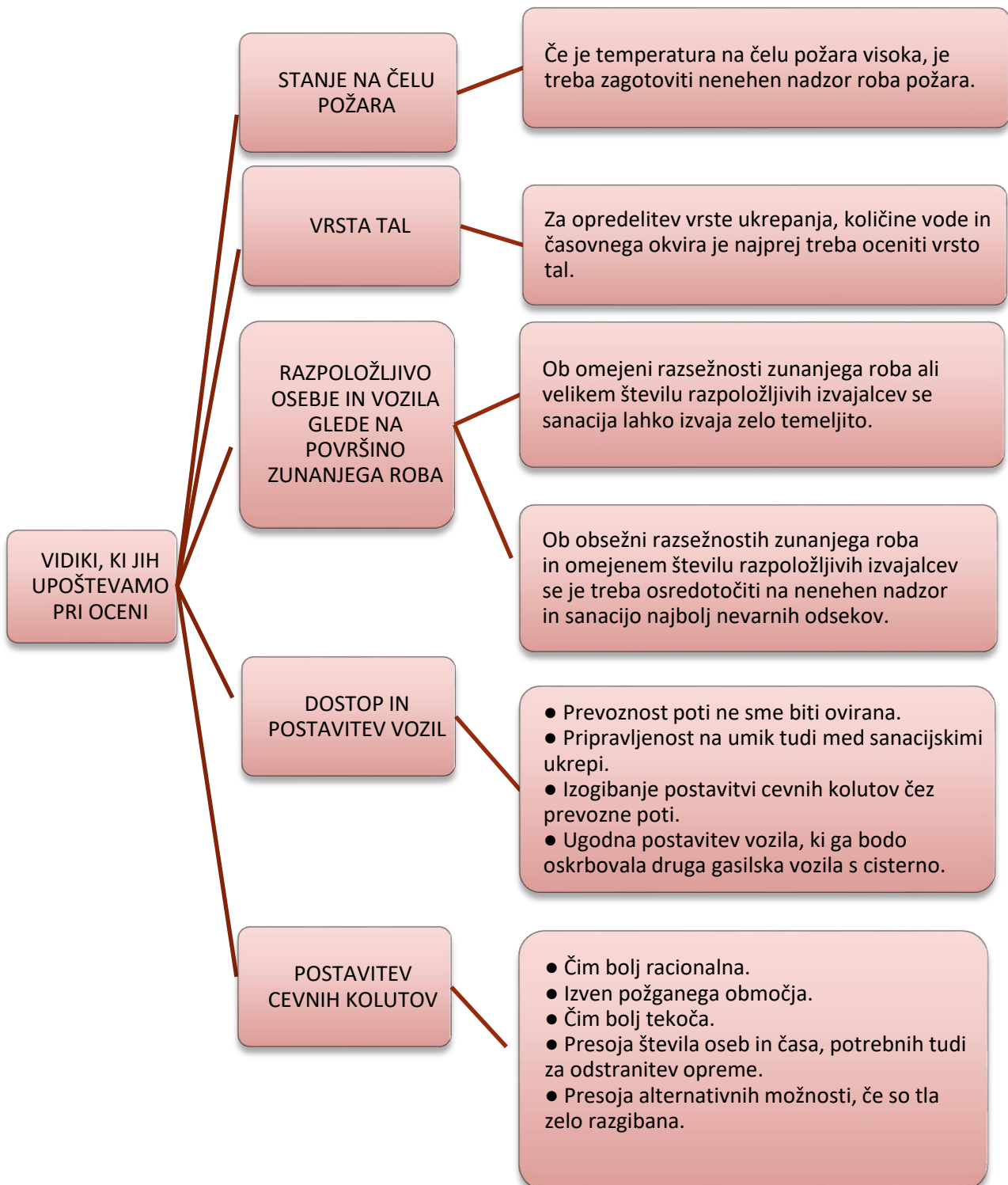
Med izvajanjem sanacije sta učinkovita organizacija neprekinjene oskrbe z vodo in zagotovitev prevoznosti poti za vozila bistveni. Vozil, ki so neposredno vključena v gašenje, praviloma ne premikamo, da jih oskrbujemo z vodo, temveč uporabimo druga gasilska vozila s cisternami (velikost je odvisna od prevoznosti poti) za neprekinjeno oskrbo operativnih vozil.

4.4.5. ORGANIZACIJA

Sanacijska ekipa ima enako sestavo, kot jo imajo ekipe med gašenjem požara, in mora upoštevati ista varnostna pravila. Ker je praviloma sanacijsko delo dolgotrajno, je treba skrbno načrtovati izmene ekip, da se zagotovi neprekinjeno delovanje in nadzor.

KAJ OCENJEVATI:

4.4.6. TEHNIKA POSTOPKOV SANACIJE

Močiti počasi in brez potrate

- Izvajanje sanacijskih ukrepov lahko traja več ur ali več dni. Pomembno je, da se ne izgublja preveč energije, časa in vode.

Slediti robu požara

- Potrebna je skrbna sanacija in preverjanje celotnega zunanlega roba, tudi vseh območij, ki so navidezno pogašena ali težko dostopna, kjer bi se požar lahko ponovil.
- Sanacija se izvaja redno po robu, hkrati pa se preverja že sanirano območje, brez zapravljanja energije z nepotrebni premiki.
- Če morebitna notranja žarišča ne predstavljajo neposredne nevarnosti, se pustijo, da sama pogorijo, ali pa se jih sanira po zaključenem zavarovanju zunanlega roba.

Preveriti prisotnost dima in žerjavice

- Močiti je treba, dokler se z območja sanacije ne kadi več, tudi potem ko je pretekel čas, ki je potreben, da se voda vpije ali posuši.
- Pri delu v temi, ko dim ni viden, ugotovimo, da je žerjavica popolnoma pogašena, ko ni več videti sija, ki je značilen za tlenje oziroma žarenje.
- Če je na ognjeni črti zelo vroče in se zelo kadi, je priporočljivo preventivno močenje s curkom na oddaljenosti nekaj metrov, da se območje ohladi in zmanjša prisotnost dima.

Presoja vrste tal

- Če so tla zelo neravna in razgibana - taka zemljišča je tudi najtežje sanirati - je treba pri sanaciji napredovati počasi in sanirati natančno. Pozorno je treba pregledati tudi območja med kamenjem in hkrati preverjati prisotnost dima.
- Če je zemljišče bolj dostopno, se sanacija izvaja skrbno vendar brez zaustavljanja na posamezni točki. Tehnika predvideva napredovanje in vračanje na razdalji desetih metrov, za preverjanje že obdelanega območja.

Preverjanje in nadzor

- Pred umikom cevnih kolutov se temeljito preveri, ali je ves zunanji rob zavarovan.
- Prehodi se isto pot nazaj, hkrati pa se preverja in po potrebi ponovno sanira odseke, ki so bili najbolj vroči.
- Še vedno dejavna območja so prepoznavna po beli barvi pepela ali po tem, da še vedno oddajajo toploto.
- Včasih je priporočljivo, da se pred umikom cevnih kolutov počaka dovolj časa po zadnjem zalivanju z vodo, da se preveri prisotnost morebitnih toplih območij ali ponovnih vžigov.

4.4. 7. UPORABA ROČNIKA

Sanacijski ukrepi v kraškem okolju se izvajajo z gasilskimi cisternami, ki izkoriščajo visokotlačni vodni curek, tako da prodre čim globlje v tla in učinkovito ustavi počasno gorenje. Ta vrsta gorenja se nadaljuje globlje v tleh in se lažje razvije, kjer je teren razgiban in zlasti ob prisotnosti ostankov gorljivih snovi.

Za izvedbo ustrezne sanacije je treba znati pravilno uporabljati ročnik, da v čim večji meri izkoristimo prednosti tega pripomočka in dosežemo dober rezultat brez potrate vode in prekomernega napora.

Kako ravnati

- Vedno moramo močiti od zunanosti proti notranosti požara.
- Širino in pritisk curka prilagajamo po potrebi tako, da smo čim bolj učinkoviti in preprečimo potrate vode.

Odstranjevanje gorljive snovi

- Z usmerjanjem ročnika zalivamo rob požara in hkrati odstranimo vrhno plast gorljive snovi.
- Vodni curek mora imeti ustrezen pritisk in širino, da lahko premakne gorljivo snov. **Ponavadi curek nastavimo tako, da je precej strnjen.** Območje zalivamo z zelo razpršenim curkom in pazimo, da hkrati očistimo tudi rob požara, sicer je gašenje neučinkovito in nevarno, saj nima učinka na žerjavico, po pogasitvi plamenov pa se lahko zaradi hladilnega učinka in začasnega odvzema kisika voda hitro posuši, požar pa se zlahka spet vname.

Pozor na žerjavico

- Med uporabo ročnika moramo biti izredno pazljivi, da ne začnemo dvigovati morebitne žerjavice.
- Če se razžarjene vejice, storži in manjši kosi lesa dvignejo visoko v zrak, lahko padejo na druga območja in povzročijo nova žarišča.
- Predvsem ob prisotnosti vetra moramo rob požara pred odstranitvijo materiala preventivno dobro navlažiti z **razpršenim curkom** vode.

Močenje v globino

- Na mestih, kjer se gorenje nadaljuje globoko v tleh, uporabimo **izredno strnjen curek vode** pod visokim tlakom, da lahko voda prodre globlje v zemljo.
- Mesta, kjer lahko nastopijo taki pogoji, so ponavadi:
 - območje koreninskega sistema rastlin, ki rasejo na obodu požara, zlasti borovci;
 - štori posekanih ali odmrlih rastlin;
 - vdolbine v kamenju, napolnjene z gorljivo snovjo;
 - mesta, kjer so raztaljene kamnine pomešane z gorljivo snovjo.

4.4. 8. OVIRE NA ROBU POŽARA

Vzdolž roba požara lahko naletimo na ovire, ki otežujejo sanacijo in zahtevajo sprejetje posebnih ukrepov.

Hlodi, debele veje in posušeni štori gorijo dolgo in z visokimi temperaturami, zato moramo opraviti še posebej temeljito sanacijo, če jih želimo pogasiti.

Vse opisane ukrepe je treba izvesti ob zagotavljanju popolne varnosti in se pri tem opremiti z vso potrebno OVO.

Kamenje

- Včasih kamenje onemogoča prodiranje vodnega curka globoko v tla. Če se le da, je treba kamenje pomakniti v notranjost, da lahko obod požara zalivamo z ustrezno količino vode.
- Nujno je, da nosimo vedno rokavice, ker ima kamenje lahko zelo visoko temperaturo.

Veje

- Če naletimo na delno požgane veje, ki ležijo prečno na obodu požara, je priporočljivo, da jih umaknemo v notranjost pogorišča, s čimer preprečimo, da njihovo gorenje povzroči preskok ognja in ponoven vžig.
- Tudi v tem primeru moramo nujno nositi rokavice.

Kupi lesa

- Požgani kupi ali veliki ostanki lesa tvorijo obsežno količino žareče žerjavice. Ustrezna sanacija bo zahtevala veliko časa in vode. Ni pa vedno mogoče posvečati pozornosti sanaciji zgolj ene točke z opisanimi značilnostmi, ker se posledično upočasnjuje sanacija preostalega območja požara.
- Če velika količina žerjavice, npr. ob prisotnosti vetra, ne povzroča neposredne nevarnosti, moramo presoditi, ali je mogoče premakniti rob požara in pri tem pustiti, da del pasu na drugi strani nakopičenega lesa še naprej gori, hkrati pa moramo zavarovati obod in počakati, da masa gorljive snovi izgori.
- Takoj ko je mogoče, je treba poskrbeti za odstranitev nakopičenega materiala in celotno sanacijo.

Veliki hlodi

- Če rob požara prečkajo večji hlodi, bodo ti najverjetneje že delno požgani, v nekaterih delih pa še vedno tleči.
- Če jih z uporabo ročnika ne uspemo pogasiti v istem času, kot ga potrebujemo za ostale ukrepe, in brez prekomerne porabe vode, je priporočljivo, da s sekirami odstranimo tleče dele in začasno zavarujemo prizadeto območje.
- Če to ne zadostuje, moramo hlod razkosati z motorno žago in pustiti, da goreči del izgori znotraj oboda požara, pri tem pa ga nadzorovati, dokler ne izgori.

4.4. 9. POSEBNI PREVIDNOSTNI UKREPI

Obstajajo posebne okoliščine, na katere smo naleteli med dolgoletnimi izkušnjami, ki nas lahko zavajajo pri poskusu uspešne sanacije in na katere je treba biti še posebej pozorni.

Štori	<ul style="list-style-type: none">• Če je mogoče, je vedno priporočljivo odstraniti štores z roba požara: dobra rešitev je namreč, da pustimo goreti pas, kjer ni rastlin, ker bo tam izvedba sanacije varnejša.• Če so štori na robu požara, bo treba opraviti dolgo in natančno sanacijo ter nato pogosto preverjati stanje, tudi več ur po intervenciji.
Nizki zidovi in kamnita območja	<ul style="list-style-type: none">• Tako nižji zidovi kot kamnita območja so lahko oporna točka za indirektno metodo gašenja, vendar pa ne smemo predpostavljati, da se bo ogenj res ustavil, ko bo prišel v stik s kamenjem.• Vedno je treba preveriti tudi zunanjo stran zidu in prvi pas kamenja ter se prepričati, če je prisoten dim, in sicer tako, da mesto zalijemo z razpršenim curkom in opazujemo, ali nastaja para.
Težko dostopna mesta	<ul style="list-style-type: none">• Tudi če obod požara poteka po območju, poraščenem z robidovjem, po dnu strme vrtače, vdolbini med skalami ali po območju, kjer raste zelena trava, je treba vsekakor opraviti sanacijo in nadzorovati ta mesta, čeprav se zdi, da je ogenj sam ugasnil.• Vedno je treba preveriti, ali je prisoten dim in nastaja para, in sicer tako, da območje zalivamo z ročnikom.
Žerjavica v višini	<ul style="list-style-type: none">• Če je požar zajel krošnje oziroma višje dele rastlin, lahko žerjavica tli naprej na višjih delih debla ali vejah.• Če piha, lahko veter žerjavico odnese zunaj območja požara in povzroči nastanek novih žarišč.• Vedno je treba preveriti prisotnost žerjavice in jo po možnosti pogasiti s curkom iz ročnika. Po potrebi drevo tudi posekamo ali pa preverjamo stanje, dokler žerjavica ne preneha goreti.

Obod po gašenju s helikopterjem

- Na območjih, kjer so plamene gasili s spuščanjem vode s helikopterja, je obod požara navadno precej razbrazdan.
- Treba bo zanesljivo ugotoviti dejanski potek roba požara in preveriti, da v bližini oboda ni notranjih mest, ki niso pogorela in kjer bi se lahko ponovno vneli plameni.

Nevihte

- V primeru nevihte nikakor ne smemo domnevati, da je s tem sanacija zaključena.
- Kljub vsemu bomo morali natančno pregledati celotno območje, tudi po preteku določenega časa, potem ko se je po dežju teren posušil, saj bi se na mestih, ki so ostala aktivna globlje v tleh, lahko ponovno vnela žarišča.

Strele

- Udar strele je eden od naravnih vzrokov gozdnih požarov.
- Udar strele v rastlino sprosti izredno močno toploto. Rastlina, v katero je udarila strela, se lahko vname, pogosto pa se žarišče razvije globoko pod koreninami.
- Potem ko ugotovimo, v katero rastlino je udarila strela, moramo opraviti daljšo sanacijo in pri tem uporabiti veliko količino vode, da se območje ohladi in pogasi žerjavica, ki je nastala v globljih delih tal.
- Tudi če dežuje, je treba območje še naprej zalivati do popolne pogasitve dima.

Drevo, v katerega je udarila strela, z žerjavico v notranjosti

Obod požara po spuščanju vode s helikopterja.
Znotraj oboda opazimo mesta, ki niso požgana.

4.4.10. KOLIKO JE TREBA ZALIVATI?

Eno od vprašanj, ki jih najbolj pogosto zastavljajo med intervencijami ali na usposabljanjih, je koliko naj bo širok pas vzdolž oboda požara, ki ga je treba zalivati, da bo sanacija uspešna.

Pomnite:

VSAK POŽAR JE DRUGAČEN, NANJ VPLIVAJO ŠTEVILNI DEJAVNIKI, KOT SO PROSTOR, ČAS, VREMENSKE RAZMERE IN RAZPOLOŽLJIVI VIRI.

Da lahko vsakič oblikujemo najboljšo strategijo, so potrebne izkušnje in iznajdljivost ter prilagodljivost in natančnost.

Dejavniki, ki vplivajo na način izvedbe sanacije, so številni.

Sestava tal	<ul style="list-style-type: none">• Kraška tla, ki jih sestavljajo tako skalnate površine kot teren, pomešan s kamenjem in drobino, za katera je značilna prisotnost velike količine nerazkrojenega opada, je vedno težko sanirati.• Bolj je teren razbrazdan, bolj bo treba širiti varnostni pas in zalivati v globino.
Vrsta rastja	<ul style="list-style-type: none">• Borove iglice se razkrojijo počasneje kot listje in skupaj s storži tvorijo odlično gorivo.• Če ukrepamo v borovem gozdu, bomo načeloma morali sanirati obsežnejše območje, kot bi ga sicer v primeru požara v listnatem gozdu.
Vremenske razmere	<ul style="list-style-type: none">• Bolj je vreme suho in vetrovno, širši mora biti varnostni pas.• V primeru vetrovnega in suhega vremena je tudi priporočljivo, da pred zaključkom sanacije in odstranitvijo gasilskih cevskih kolotov po zadnjem zalivanju z vodo počakamo dovolj časa, da ponovno pregledamo celotno območje in preverimo ponoven pojav še vedno toplih in nevarnih mest.
Vlažnost tal	<ul style="list-style-type: none">• Bolj so tla suha, obsežnejši bo varnostni pas in večji bo redni nadzor območja.
Razširitev čela požara	<ul style="list-style-type: none">• Če je požar manjšega obsega in ni drugih nujnih primerov, se lahko odločimo za zelo obsežno sanacijo.• V primeru velikega požara bo varnostni pas širok le toliko, kolikor je nujno potrebno za zagotavljanje varnosti, prednost pa bosta imela nadzor in intervencija na posameznih nevarnih mestih.
Razpoložljive ekipe in vozila	<ul style="list-style-type: none">• V različnih okoliščinah je treba najti čim večje ravnovesje med dejavniki, opisanimi v prejšnjih točkah, in razpoložljivimi viri.

4.5. PREVERJANJE IN KONEC INTERVENCIJE

Zaključku sanacijskih ukrepov sledi faza nadzora in preverjanja oboda ter celotnega območja požara, ki ji je treba posvetiti največ pozornosti. Po ugotovitvi, da je območje popolnoma zavarovano, bomo lahko zaključili vse postopke intervencije.

Vsi izvajalci, prisotni ob zaključku ukrepov, morajo počakati na navodila vodje intervencije, ki odloči, ali se prisotni lahko umaknejo ali pa morajo ostati na razpolago za naknadno poročanje.

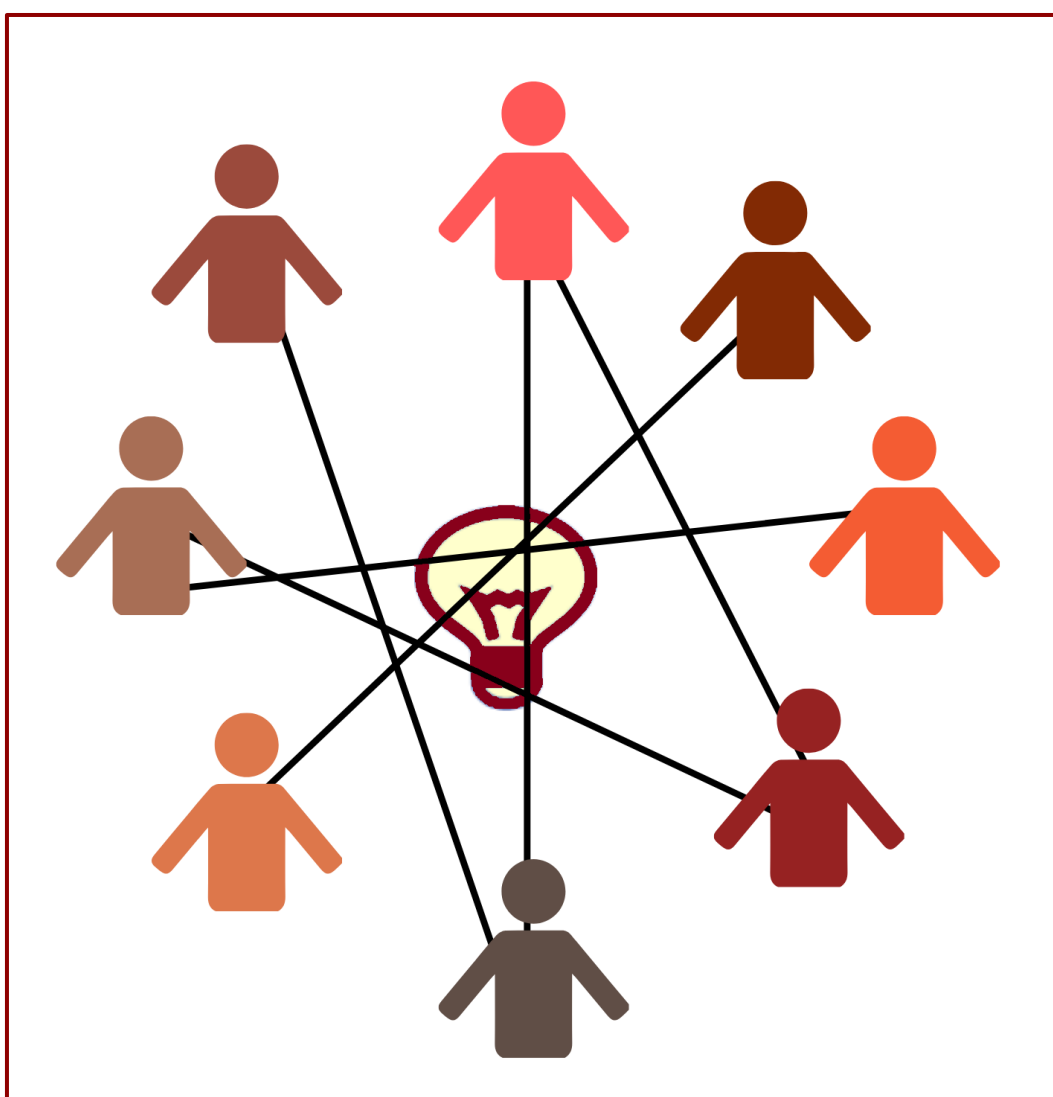
4.5.1. PRED KONCEM INTERVENCIJE

Pregled oboda požara	<ul style="list-style-type: none">• Obod požara je treba v celoti natančno preveriti.• Pregled se opravi z vodjo intervencije ali vodjo sektorja.
Kaj je treba preveriti	<ul style="list-style-type: none">• Preveriti moramo popolno odsotnost dima.• Preveriti moramo prisotnost preostalih toplih območij.• Še posebej skrbno moramo preveriti mesta, ki jih je bilo najtežje pogasiti.• Prav tako je treba preveriti tudi morebitna žarišča v notranjosti, ki bi se lahko razširila izven oboda, če jih ne pogasimo.
Odstranitev gasilskih cevnic kolotov in drugega materiala	<ul style="list-style-type: none">• Preden odstranimo gasilske cevne kolote, zlasti če je požarna črta dolga oziroma je teren razgiban, moramo zelo skrbno preveriti, ali je obod zavarovan.• Oceniti je treba, koliko ljudi je potrebnih za odstranitev kablov in opreme, preden odslovimo del osebja.• Odstraniti je treba ves drug material, uporabljen med gasilsko intervencijo.
Preverjanje prisotnosti morebitnih odpadkov	<ul style="list-style-type: none">• Preveriti je treba, da vzdolž oboda oziroma v baznem taboru ne ostanejo odpadki od zaužitih pakiranih obrokov ali druge vrste odpadkov ter jih po potrebi odstraniti.
Preverjanje prisotnosti vseh pripadnikov ekipe	<ul style="list-style-type: none">• Vedno je treba preveriti, ali so se vsi pripadniki ekipe vrnili v bazni tabor ali na zbirno mesto pripadajočega sektorja.
Poročanje vodji intervencije in povratek v bazni tabor	<ul style="list-style-type: none">• Preden zapustimo območje intervencije, moramo vedno stopiti v stik z vodjo intervencije ali vodjo sektorja.• Ekipe se vrne v bazni tabor in čaka na navodila vodje intervencije.

4.5. 2. NAKNADNO POROČANJE (DEBRIEFING)

Po zaključku gasilske intervencije mora celotno osebje ostati na razpolago za naknadno poročanje, ki je ključno za izmenjavo informacij in izkušenj.

Naknadno poročanje (debriefing) po opravljeni intervenciji je bistvenega pomena, da se posamezniki in celotna organizacija učijo in pridobijo dragocene izkušnje ter tako neprestano izboljšujejo in nadgrajujejo svoje znanje.

5. POGLAVJE

VODENJE INTERVENCIJ PRI GOZDNIH POŽARIH V KRAŠKEM OKOLJU

To poglavje zajema tematiko, obravnavano v sklopu usposabljanj na višji ravni, ki so bila sprva namenjena tistim, ki bi v bližnji prihodnosti lahko prevzeli vlogo vodje intervencije ali vodje požarnega sektorja.

Naknadno sva se odločila, da znanje o postopkih odločanja deliva z vsemi udeleženci intervencije, saj je lahko koristno za razumevanje smisla prejetih navodil.

V zvezi z vlogo vodje intervencije pa meniva, da je širjenje znanja in deljenje izkušenj, pridobljenih v mnogih letih in med številnimi gasilskimi intervencijami, v katerih sva bila udeležena, temeljnega pomena za izboljšanje in nadaljnji razvoj celotne organizacije, od najnižje ravni pa vse do vodilnih položajev.

Navajava torej vrsto pravil ravnanja in primerov praks, izpeljanih iz izkušenj vodenja gašenja gozdnih požarov v kraškem okolju, ki pa se lahko uporabljajo tudi ob ukrepanju v drugačnih nujnih razmerah.

Za lažje razumevanje sva to poglavje razdelila na več podnaslovov, ki se nanašajo na faze **ocenjevanja**, **izbire strategije** in **organizacije intervencije**. Dejansko pa te faze ne potekajo ločeno, temveč se nenehno prepletajo in prekrivajo. Gašenje gozdnega požara zahteva takojšen odziv in stalno pozornost ter prilagajanje spremembam okoliščin.

Za osebo, ki nosi odgovornost za vodenje ukrepanja pri gašenju, so nadvse pomembna tri vodila, ki smo jih predstavili na začetku prejšnjega poglavja.

NAŠ CILJ JE VARNO POGASITI POŽAR V NAJKRAJŠEM ČASU Z UPORABO ČIM MANJ VIROV

VSAK POŽAR JE DRUGAČEN, NANJ PA VPLIVA NEŠTETO RAZLIČNIH DEJAVNIKOV, KOT SO PROSTOR, ČAS, VREMENSKE RAZMERE IN RAZPOLOŽLJIVI VIRI.
DA LAHKO VSAKIČ OBLIKUJEMO NAJBOLJŠO STRATEGIJO, SO POTREBNE IZKUŠNJE IN IZNAJDLJIVOST TER PRILAGODLJIVOST IN NATANČNOST

GAŠENJE GOZDNEGA POŽARA JE VEDNO EKIPNO DELO

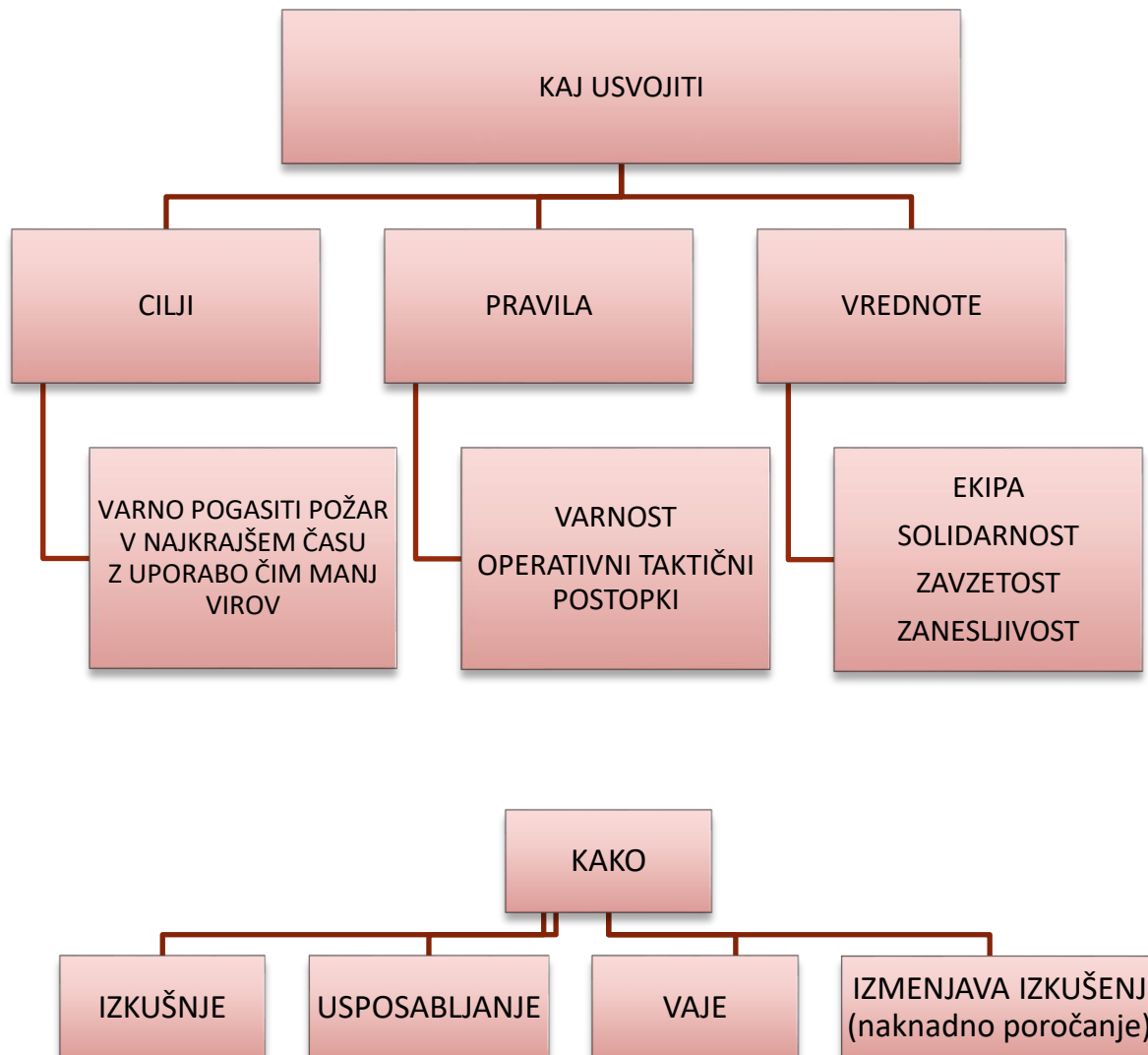
5.1. ORGANIZACIJA V GLAVI

Vodenje postopkov gašenja, kot tudi drugih nujnih intervencij, je vedno kompleksna dejavnost, pri kateri mora vodja intervencije upoštevati številne dejavnike hkrati ter biti sposoben hitro, a premišljeno presojati in ukrepati.

Ker je treba pogosto v zelo kratkem času oblikovati izredno zapleteno organizacijo, mora vodja intervencije nemudoma začeti **ukrepati**, hkrati pa še dalje **razmišljati** o tem, kako bo zasnoval ukrepanje.

Intervencijska ekipa se vsakič oblikuje drugače in okoljske razmere so izredno spremenljive.

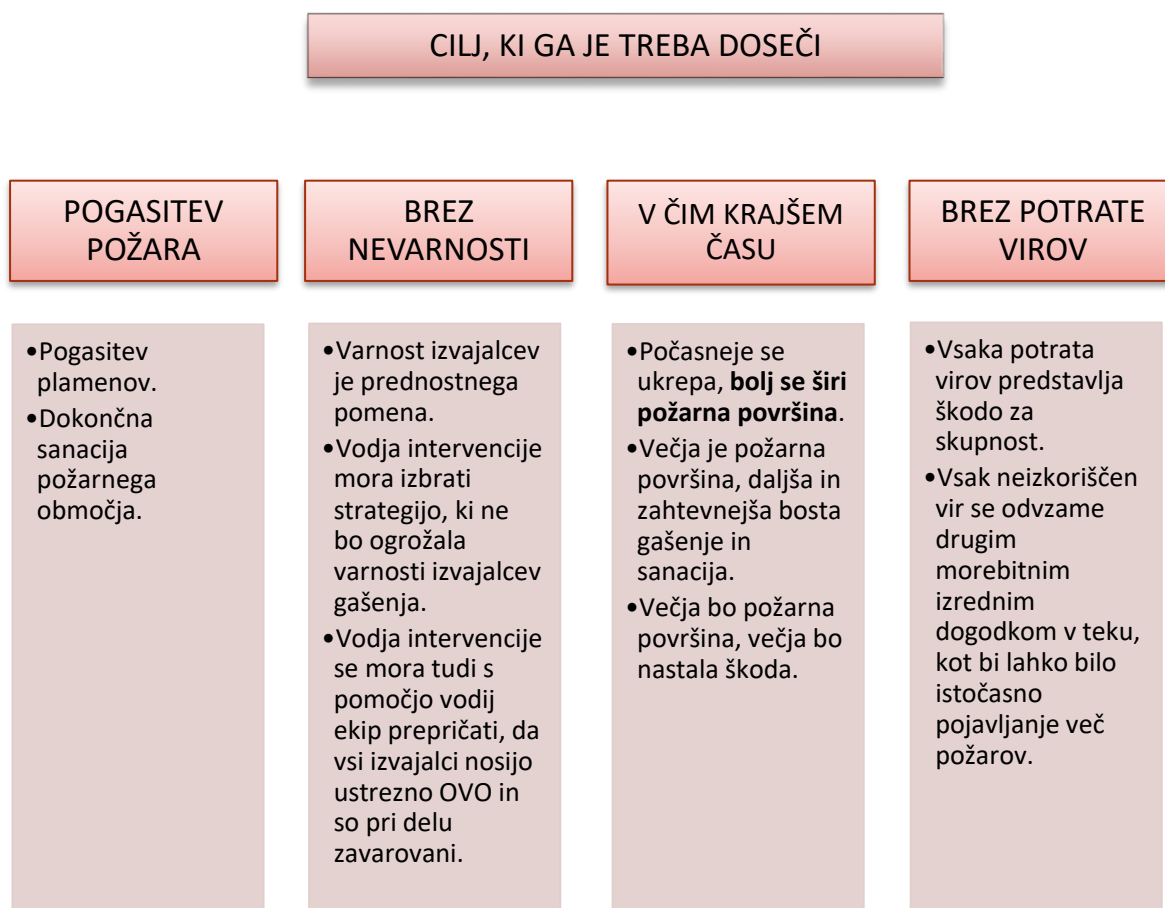
Za vse izvajalce in zlasti za vodjo intervencije je ključno, da usvojijo niz vsebin, ki jim omogočajo, da delujejo na podlagi preverjene sheme in se tako čim bolj izogonejo oklevanju, strahu in negotovosti, ki so povsem normalni za tiste, ki delujejo v izrednih razmerah in nosijo določeno stopnjo odgovornosti. Kdor bo vodil intervencijo, mora že imeti vso organizacijo v glavi.

5.2. ODGOVORNOST VODJE INTERVENCIJE

Vodja intervencije vodi vse faze popolnoma samostojno, zato je pomembno, da ima izoblikovano splošno strategijo, oceni vire, ki so potrebni glede na okoliščine dogodka, in se zaveda, da lahko napačna presoja in neustrezna organizacija ogrozita končni rezultat.

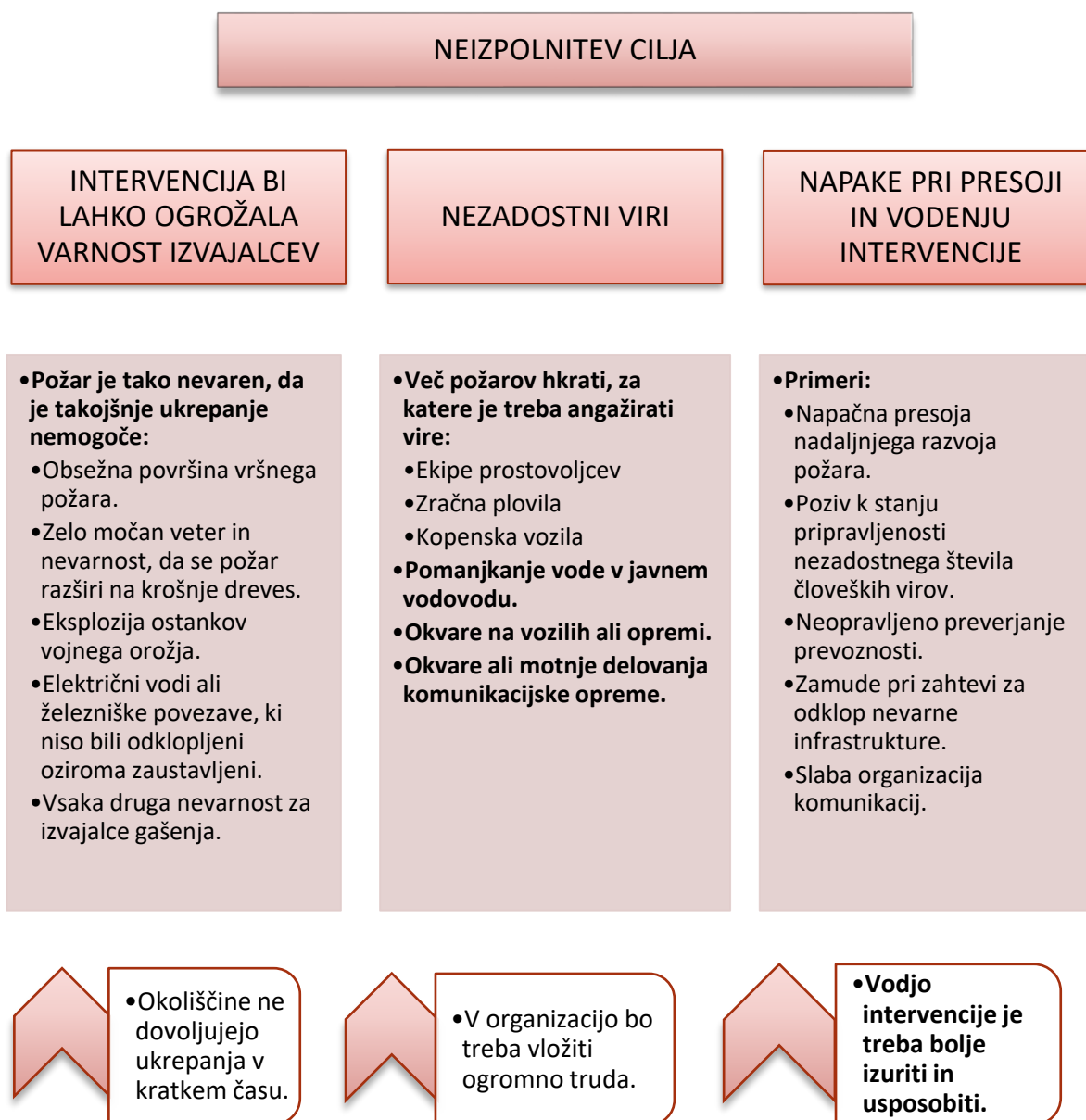
Vodja intervencije je odgovoren za **dosego cilja** in **vodenje intervencije**.

Lahko se zgodi, da požar uide izpod nadzora in se obsežno razširi ter povzroči hudo premoženjsko škodo in telesne poškodbe pri ljudeh. Lahko je več razlogov, da cilja ni mogoče doseči v razumnem časovnem okviru oziroma da se ga doseže le stežka.

Nekateri razlogi so posledica dejavnikov, ki jih ni mogoče odpraviti v kratkem času, v drugih primerih pa je razloge treba iskati v slabem vodenju intervencije ali napačni presoji vodje intervencije.

Ključno je, da je vodja požarne intervencije ustrezno pripravljen in usposobljen, tako strokovno kot psihološko.

5.3. OCENA STANJA

Že v fazi pripravljanja na intervencijo mora vodja intervencije začeti organizirati postopke gašenja in hkrati oceniti vse možne spremenljivke, ki lahko nastopijo v danih okoliščinah.

Na podlagi začetne ocene se vodja intervencije odloči, kako oblikovati organizacijo.

Ocena, ukrepanje in **vodenje** organizacije zahtevajo **spodobnost izvajanja več dejavnosti hkrati**.

KAKO OCENJEVATI

Izkušnje, usposabljanje (in organizacija v glavi) ter natančna ocena okoliščin so ključnega pomena za dober zagon delovanja organizacije.

Zanemarjanje nekaterih dejavnikov in napačna presoja prednostnih nalog lahko povzročita zamude, nevspečnosti in močno vplivata na razvoj požara.

Vodja intervencije mora biti sposoben hitrega odločanja, vendar si mora tudi vzeti dovolj časa za natančno presojo stanja.

Odločitve, ki se sprejmejo brez natančne ocene vseh dejavnikov, pogosto privedejo do težav in zamud pri ukrepanju.

DEJAVNIKI PRI OCENJEVANJU	
VSAK POŽAR JE DRUGAČEN	<ul style="list-style-type: none">• Okoljske in vremenske razmere ter razpoložljivi viri ne bodo nikoli eni in isti, zato nikdar ne zanemarite nobenega elementa, temveč jih preučite vse.
IZKUŠNJE	<ul style="list-style-type: none">• Pomembno je, da črpamo iz lastnih izkušenj, a hkrati moramo biti dovolj skromni, da vsakokrat pretehtamo posamezne okoliščine.
PREDNOSTNI VRSTNI RED JE TREBA DOLOČITI PRI VSAKEM DOGODKU	<ul style="list-style-type: none">• Vsak dogodek zahteva posebne nujne ukrepe. Pomembno je, da vsakič posebej ocenimo prednostne naloge.
SPOSOBNOST POVEZOVANJA VEČ DEJAVNIKOV	<ul style="list-style-type: none">• Nobenega elementa ne gre zanemariti. Tudi navidezno nepomemben dejavnik je lahko vzrok slabega delovanja organizacijskega ustroja.
ČAS ZA PREMISLEK	<ul style="list-style-type: none">• Pogosto se je treba odločiti v zelo kratkem času, a nikoli nepremišljeno. Trenutek za premislek o vseh vključenih dejavnikih omogoča, da dobimo jasno in celovito sliko o dogodku.

5.3. 1. SPROŽILCI KRIZ

Ker mora sprejemati odločitve v zelo kratkem času, paziti, da ne zanemari nobenega dejavnika in nemudoma sprožiti postopke gašenja, je vodja intervencije v večini primerov pod fizičnim in psihološkim pritiskom.

Sprejemanje težkih odločitev pod pritiskom dogodkov, vodenje komunikacij, obvladovanje različnih pritiskov in neprekinjeno spremljanje razvoja dogajanja zahteva poleg organizacijskih sposobnosti tudi precejšnjo sposobnost samoobvladovanja.

Sprožilcev kriz se je treba lotiti in jih odpraviti čim prej, da ne povzročijo in napajajo napetosti, ki negativno vplivajo na izvedbo intervencije.

⇒ OBVLADOVANJE SPROŽILCEV KRIZ

STRES

- Stres je fiziološki odziv posameznika, ki začuti preobremenjenost zaradi odgovornosti, ki jo nosi v izrednih okoliščinah, vendar ne sme omejevati njegove sposobnosti učinkovitega vodenja.
- ⇒ ČAS ZA PREMISLEK

NEJASNA OPREDELITEV VLOG

- Nejasno opredeljene vloge povzročajo organizacijske težave in psihološko napetost, ki so škodljive za organizacijo.
- ⇒ VODJA INTERVENCIJE JE EN SAM, LINIJO POVELJEVANJA IN DODELJENE VLOGE JE TREBA VEDNO UPOŠTEVATI.

NEPOPOLNA SLIKA STANJA

- Le delno poznavanje razmer na terenu, neupoštevanje prisotne infrastrukture in nejasne informacije o dejanskem obsegu razpoložljivih virov hudo oškodujejo celotno organizacijo.
- ⇒ VODJA INTERVENCIJE SI MORA VZETI DOVOLJ ČASA, DA SE SEZNANI Z VSEMI DEJAVNIKI V IGRI, JIH OCENI IN DOVOLJ POZORNO OBRAVNAVA.

ZUNANJI PRITISKI

- Pritiski drugih sogovornikov, vpletenih v obvladovanje požara (npr. upravljavcev električnih napeljav ali cestnega prometa), so lahko tako močni in nenehni, da vplivajo na odločitve vodje intervencije.
- ⇒ V VSAKEM PRIMERU JE TREBA DATI PREDNOST VARNOSTI IN DOSEGANJU CILJA.
- ⇒ JASNO IN ODLOČNO VODENJE KOMUNICIRANJA.

TEŽAVE PRI KOMUNICIRANJU

- Nobena organizacija ne more uspešno delovati, če ni učinkovite komunikacije. Tej temi je posvečeno 6. poglavje.
- ⇒ TAKOJ JE TREBA DOLOČITI JASNA PRAVILA KOMUNICIRANJA.
- ⇒ VEDNO JE TREBA PREVERITI UČINKOVITOST UPORABLJENIH KOMUNIKACIJSKIH SREDSTEV.

5.3. 2. KAJ OCENJEVATI

Upoštevati je treba številne dejavnike, ki jih mora vodja intervencije vse oceniti in nobenega zanemariti. Na podlagi začetne ocene se vodja intervencije odloči, kako oblikovati organizacijo za spopadanje s požarom.

Zaradi razdrobljenosti gozdnih površin bo v kraškem okolju vedno treba upoštevati prisotnost infrastrukture in naselij ter oceniti možne spremembe poteka požara.

OBJEKTIVNI PODATKI

OBSEG IN STOPNJA POŽARA

- Pomembno je čim prej pridobiti informacije o obsegu požara, da se nemudoma skliče potrebno število ekip.
- V primeru visoke stopnje nevarnosti je priporočljivo predhodno obvestiti več ekip, tudi pred ugotavljanjem dejanskega obsega požara, da je čas ukrepanja čim krajši.

NASELJA IN INFRASTRUKTURA

- Takojšnja ugotovitev prisotnosti infrastrukture, kot so električni vodi, železniške proge in avtoceste, je ključnega pomena, da se čim prej sproži morebitni odklop in zaprtje.
- V naseljih in v bližini večje infrastrukture, kjer obstaja nevarnost širjenja požara, bo treba prednostno ukrepati na najbolj nevarnih območjih.

VREMENSKE RAZMERE

- **VETER**
 - Poleg burje, ki je nevarna zlasti pozimi, lahko na potek požara znatno vplivajo tudi morski in gorski vetrovi.
- **OSONČENOST**
- **VLAŽNOST**

URA

- Ura prijave požara je pomembna za ocenjevanje:
 - spremembe temperature
 - pojava morskih vetrov
 - števila ur dnevne svetlobe

RASTJE

- **Vrsta rastja:** posamezne vrste rastja opredeljujejo drugačno stopnjo nevarnosti požarov.
 - borov gozd
 - listavci
 - sredozemska makija
 - travnik - travnik z grmičevjem
- **Stanje rastja:** Stopnja suhosti rastja vpliva na nevarnost požara glede na hitrost napredovanja, težavnost pogasitve in sanacije ter možnost, da se požar razširi na krošnje.

OROGRAFIJA IN VRSTA TERENA

- Nagib in izpostavljenost pobočja, na katerem se je razvil požar, vplivata na nevarnost in hitrost širjenja požara.
- Vrsta terena pa vpliva tako na hitrost širjenja ognja kot na stopnjo težavnosti, s katero se bodo spopadale ekipe med ukrepanjem.

PREVOZNOST POTI

- Takojšnja ugotovitev možnih dostopnih poti do čela požara je pomembna pri odločanju o:
 - vrsti in številu ustreznih vozil, ki bodo uporabljena med ukrepanjem
 - določitvi mest za napad na čelo požara.

RAZPOLOŽLJIVI VIRI

Čim prej je treba sklicati in vključiti vire, potrebne za organizacijo ukrepanja.

IZVAJALCI

- **Ekipe prostovoljcev deželne civilne zaščite**
- Sklicati jih mora deželni operativni center.
- Prednost imajo občinske ekipe območja, ki ga je prizadel požar, da se zagotovi sodelovanje oseb, ki prostor dobro poznajo.
- **Enote deželne gozdarske policije**

VOZILA IN OPREMA

- Vozila in oprema, dodeljena sklicanim ekipam v fazi pripravljenosti.
- Razpoložljivost zračnih plovil.

VODA

- Razpoložljivost cistern za oskrbo z vodo.
- Ugotovitev lokacije požarnih hidrantov in prevoznosti.

MOŽEN POTEK

GLEDE NA PROSTOR

- Treba je oceniti možnost napredovanja požara na različnih mestih, da se lahko opredeli strategija in razporedi vire na razpolago.
- Določiti je treba primerna mesta, s katerih se lahko izvede posredno gašenje (ceste, mesta nedavnih požarov, kamnita območja, zidovi).

GLEDE NA INFRASTRUKTURO

- Ugotoviti je treba, ali so na območjih, kjer bi se lahko razširil požar, prisotni infrastruktura in naselja.
- Predhodno je treba uvesti postopke odklopa infrastrukture in morebitne evakuacije.

HITROST NAPREDOVANJA

- Hitrost napredovanja je odvisna od izpostavljenosti območja, vremenskih razmer, vrste in suhosti rastja ter virov, ki so na voljo za gašenje.

5.4. KAKO UKREPATI

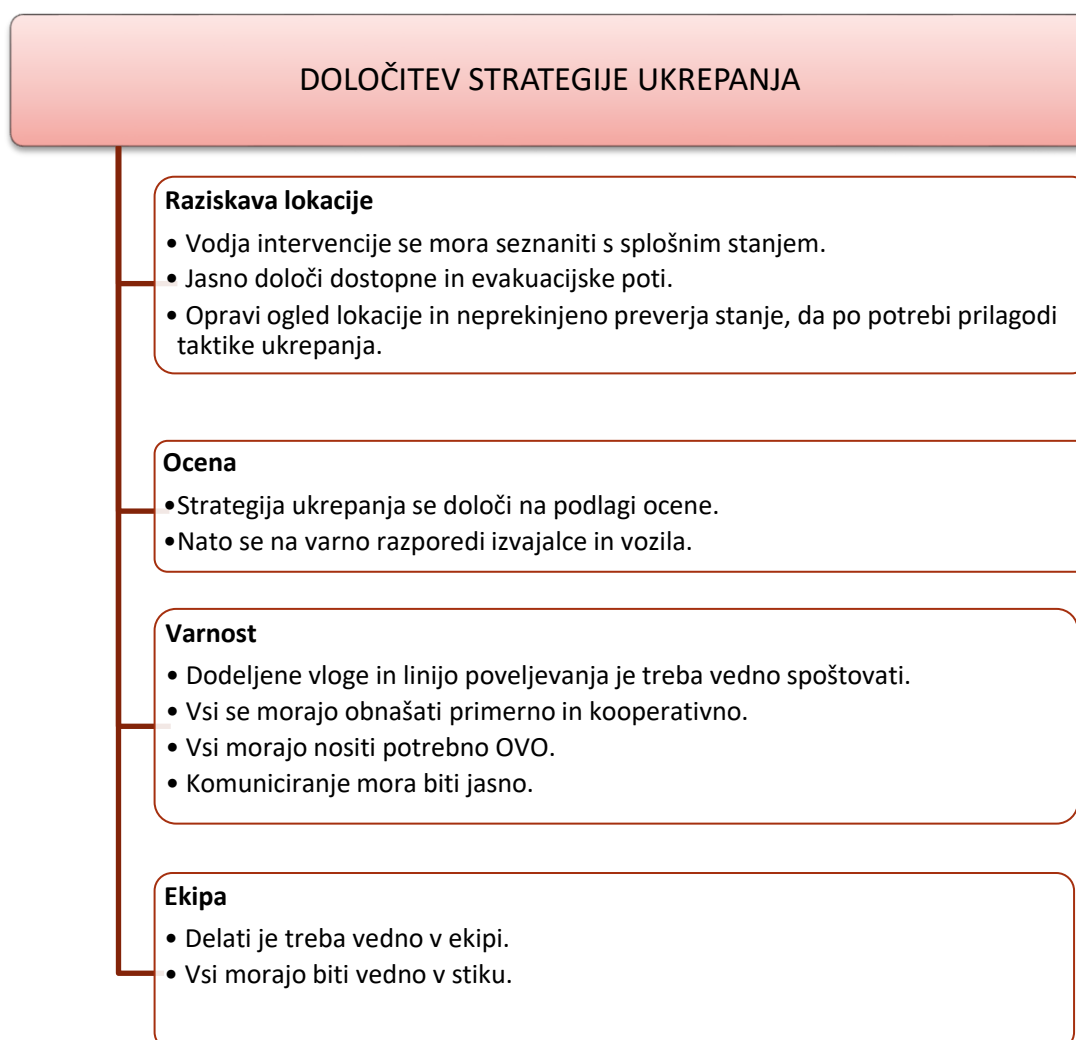
Vodja intervencije na podlagi lastne ocene izbere strategijo ukrepanja in določi razporeditev ljudi in vozil.

Strategijo in taktiko je treba stalno prilagajati poteku dogodkov.

Zato je temeljnega pomena, da celotna organizacija deluje povezano in da lahko računa na vodjo intervencije, ki ima širok in celovit pregled nad potrebnimi ukrepi.

Za dobro vodenje mora vodja intervencije vedeti, da lahko računa na kooperativne ekipe, pripravljene spoštovati linijo poveljevanja in dodeljene vloge.

Spoštovanje varnostnih pravil in jasnost pri komuniciranju sta bistvenega pomena za dobro delovanje operativnega ustroja.

5.5. ORGANIZACIJA

Oblikovanje intervencijske organizacije se začne že v fazi pripravljanja na intervencijo.

Glede na obseg požara in vključenih virov bo bolj ali manj kompleksna, njeni sestavni elementi pa bodo vedno prisotni. V primeru manjšega požara bo bazni tabor najverjetneje zgolj prostor, kjer so parkirana intervencijska vozila, a bo kljub temu ključen element organizacije.

Pri organizaciji kompleksne intervencije, v katero je vključenih več ekip, internih in zunanjih udeležencev, se mora vodja intervencije spopadati z velikim številom sporočil, ki prihajajo iz različnih kanalov.

Zato mora imeti dva radijska sprejemnika, nastavljena na različni frekvenci, da ločeno komunicira z ekipami in operativnim centrom civilne zaščite. V primeru intervencije s helikopterjem pa mora uporabljati še dodatno frekvenco. Poleg radijskih sporočil sprejema tudi telefonske klice in neposredna sporočila.

Zato je smiselno, da vodi intervencije pomaga eden ali več sodelavcev.

Tako imenovano **tajništvo vodje intervencije** je zadolženo za filtriranje in obdelovanje nekaterih sporočil in vzdrževanje določenih stikov, izpolnjevanje morebitnih birokratskih obveznosti do zunanjih udeležencev in vodenje dnevnika o poteku gašenja.

V različnih fazah intervencije, ki so včasih zelo zahtevne, ni vedno preprosto natančno beležiti, kako teče čas. **Dnevnik** je ključen za spremljanje časovnega okvira dogodkov in služi kot dodaten pripomoček za upravljanje rotacije osebja in pregled poteka dogodka v fazi naknadne analize.

Sestavne elemente, ki jih bomo natančneje prikazali v nadaljevanju, bi bilo vedno treba upoštevati pri organizaciji gašenja gozdnega požara.

SESTAVNI ELEMENTI ORGANIZACIJE

Postavitev baznega tabora.

Ureditev prometa.

Organizacija komuniciranja.

Priprava kartografskega gradiva.

Vodenje osebja, upravljanje z vozili in opremo.

Vodenje intervencije z zračnimi plovili.

Posredovanje zahteve za odklop infrastrukture.

Ukrepanje drugih organizacij.

Interakcija z gasilsko službo.

Organizacija oskrbe.

Zaključek intervencije in naknadno poročanje.

5.5. 1. BAZNI TABOR

Bazni tabor je mesto, s katerega se bo vodilo ukrepanje, in oporna točka za operativne ekipe, za odgovorne za oskrbo in za zunanje udeležence.

Mnogo ljudi bo v baznem taboru preživel veliko ur.

Postavitev baznega tabora na napačnem mestu lahko organizaciji povzroči hude težave, zato je pomembno, da se natančno oceni izbiro lokacije in se upoštevajo določene ključne značilnosti.

Napotki, ki so opisani na naslednji strani, so zbrani na podlagi večletnih izkušenj in analize različnih dogodkov, pri katerih sta prenegljena odločitev ali površna ocena kraja, kjer je bil postavljen bazni tabor, povzročili nevarnosti in zamude pri gašenju.

Ni pa vedno mogoče ali preprosto takoj ugotoviti, katero je ustrezno mesto, ki izpolnjuje zahtevane pogoje. Kot je bilo že večkrat poudarjeno, je vsak požar drugačen in vsakič je treba uporabiti vse vire za iskanje najboljših rešitev in v izogib ponavljanju preteklih napak.

POSTAVITEV BAZNEGA TABORA

GLEDE NA PRIČAKOVANI POTEK POŽARA

- Pomembno je neprestano nadzorovati čelo požara.
- Če iz baznega tabora ni mogoče imeti popolnega pregleda nad dogajanjem, je treba urediti opazovalne točke.

NA OBMOČJU Z DOBRIM SPREJEMOM RADIJSKEGA IN TELEFONSKEGA SIGNALA

- Temeljnega pomena je, da lahko vodja intervencije uspešno komunicira po vseh radijskih kanalih in prek mobilnega telefona.

Z USTREZNIM PROSTOROM ZA VOZILA

- Vozila morajo imeti dovolj prostora, da se lahko ustavijo in obračajo, ne da bi ovirala ostalih vozil.

DALEČ OD PRISTAJALIŠČA HELIKOPTERJA

- Če je tabor preblizu pristajališča helikopterja, bo ob vsakem pristanku hrup prekril vse komunikacije v teku.

ZUNAJ OBMOČJA DIMA

- Nepredstavljivo je, da se veliko ur dela obkroženi z dimom.
- Če zaradi spremembe smeri vetra bazni tabor preplavi dim, je priporočljivo poiskati drugo mesto.

USTREZNA LOKACIJA

- Vodenje intervencije gašenja požara, ki dolgo poteka pod neugodnimi okoljskimi pogoji, negativno vpliva na delovno sposobnost vodje intervencije.
- Priporočljivo je, da se pravočasno zaprosi za ureditev objekta, ki omogoča opravljanje dela brez pretiranega vpliva neugodnih razmer in po možnosti ponuja tudi dodatne storitve.
- Minimalna oprema ⇨ Paviljon z mizo in stoli.
- Idealna oprema ⇨ Objekt, ki se postavi namensko, da služi kot bazni tabor, opremljen s ponjavo, mizo, stoli, priključkom za polnjenje radijskih naprav in telefonov, računalnikom, radijsko in internetno povezavo.

5.5. 2. PREVOZNOST

Organizacija prevoznosti je ključna v vseh izrednih razmerah, zato je pomembno, da se takoj ugotovijo poti za dostop do različnih požarnih sektorjev in uredi promet po prevoznih poteh.

Vozila, ki so vključena v intervencijo, morajo imeti možnost, da vozijo nemoteno in se med seboj ne ovirajo. Gozdne poti redkokdaj omogočajo istočasen prehod dveh vozil, zato je treba določiti merila, ki dovoljujejo neovirano vožnjo.

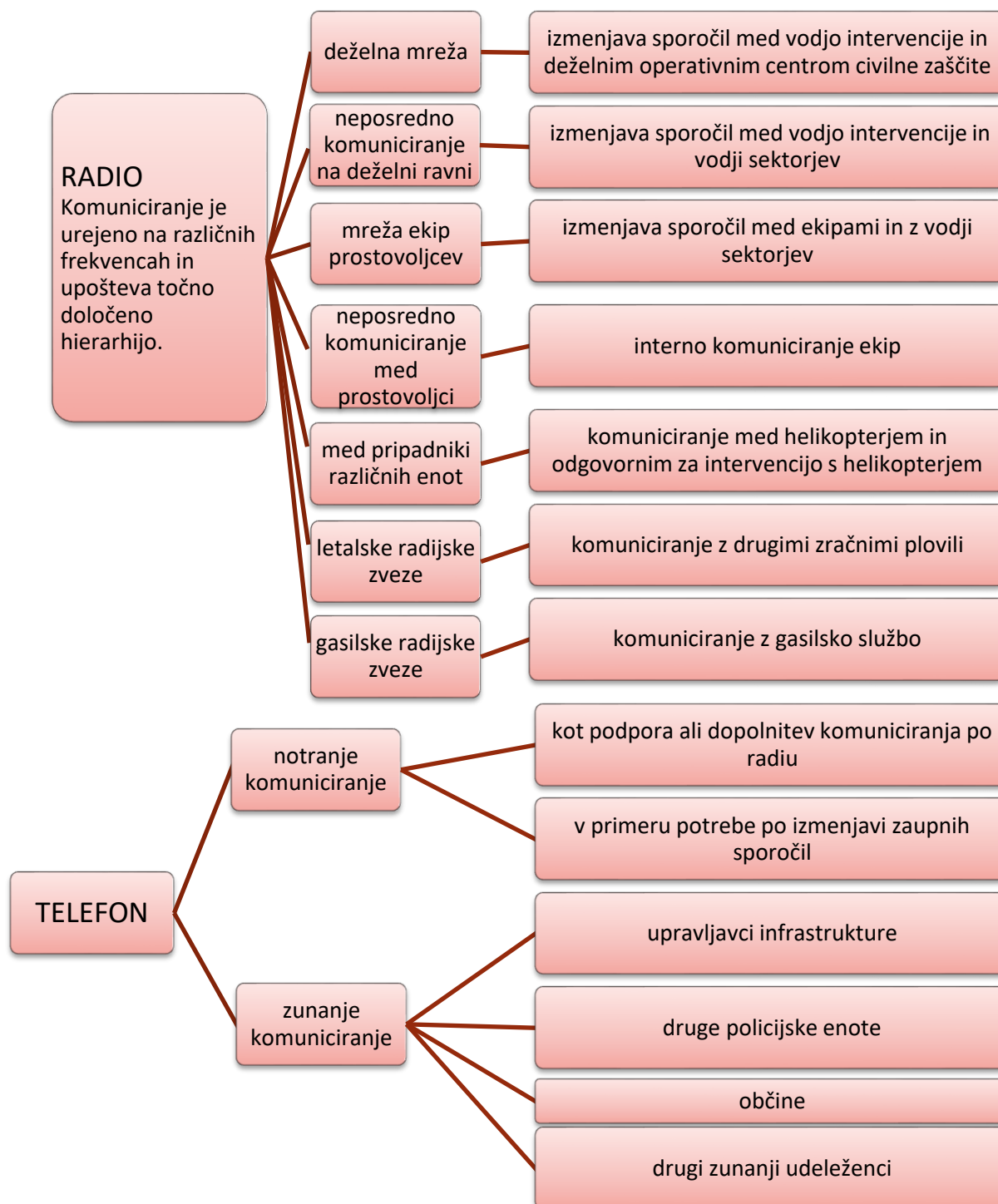
Pomanjkljivo ukrepanje, ki je posledica medsebojnega oviranja vozil, je lahko poleg zamud pri izvajanju ukrepov gašenja tudi izredno nevarno v primeru nujnega umika.

Pri intervencijah v kraškem okolju smo več let uspešno preizkušali način polnjenja operativnih vozil, ki predvideva uporabo določenega števila cistern izključno za oskrbo z vodo. Vozila, vključena v intervencijo, ostanejo na dodeljenem položaju, vozila, namenjena polnjenju, pa neprestano vozijo od hidrantov (ali velikih cistern) do vozil, ki potrebujejo polnjenje. S tem sistemom se zagotavlja neprekinjeno ukrepanje na čelu požara, vendar je treba natančno načrtovati dostopne poti in prevoznost.

PREVOZNOST POTI ZA INTERVENCIJSKA VOZILA	<ul style="list-style-type: none">•Čim prej je treba določiti dostopne in evakuacijske poti.•Vozila morajo po vrsti prispeti na dodeljena mesta in se postaviti zunaj prevoznih poti, da so pripravljena na nujen umik in so na ustreznem položaju za oskrbo.•Vsak premik vozil je treba sporočiti vodji intervencije.
PREVOZNOST POTI ZA VOZILA ZA OSKRBO	<ul style="list-style-type: none">•Določiti je treba ustrezne prevozne poti za vozila, namenjena oskrbi.•Ugotoviti je treba, kje so morebitna izogibališča in obračališča.•Predvideti je treba enosmerno vožnjo ali po radiu usklajevati prehajanje vozil.
PREVOZNOST POTI ZA IZVIDNIŠKA VOZILA	<ul style="list-style-type: none">•Ko se opravi obhod za nadzor požarnega območja, je treba uskladiti prehod izvidniških vozil z vsemi ostalimi vozili, ki sodelujejo v intervenciji.

5.5. 3. KOMUNICIRANJE

Jasno in učinkovito komuniciranje je osnova dobre organizacije in bistvenega pomena za varnost. Komuniciranju je namenjeno šesto poglavje te publikacije, v nadaljevanju pa so nazorno prikazane ključne točke za organizacijo izmenjave sporočil. Komunikacijska sredstva morajo biti vedno učinkovita, zato je priporočljivo, da imajo vsi udeleženci na voljo dodatne baterije oziroma mesta, kjer jih lahko napolnijo. Komuniciranje poteka tako po radiu kot po telefonu: pri organizaciji intervencij je pomembno, da se določijo pravila za nemoteno izmenjavo sporočil.

5.5. 4. KARTOGRAFSKO GRADIVO

Kartografsko gradivo je nujno potrebno za ugotavljanje poti za dostop in umik, za spremljanje razvoja požara, za takojšnjo ugotovitev prisotnosti infrastrukture in za pregled nad položajem ekip.

Za vodjo intervencije je torej bistveno, da ima takoj na razpolago kartografsko gradivo v papirnati ali digitalni obliki, da lahko organizira intervencijo.

Deželna uprava in prostovoljci civilne zaščite so v preteklih letih izdelali različno kartografsko gradivo v papirnati in digitalni obliki, ki se redno posodablja. Omenjeno gradivo črpa podatke iz Deželne tehnične karte, v njem pa so označene protipožarne poti, razvrščene glede na širino, obračališča, mesta za oskrbo z vodo za gašenje, površine za namestitev požarnih bazenov, infrastruktura z navedbo varovalnih pasov, jame in druga nevarna mesta.

Razvoj in uveljavljanje aplikacij za uporabo digitalnega kartografskega gradiva ter uporaba pametnih telefonov in drugih naprav izredno olajšajo vodenje intervencije, če so te aplikacije v skupni rabi. V realnem času lahko recimo spremljamo potek požara in položaj ekip, ugotovimo in s posredovanjem koordinat sporočimo najbolj nevarne točke, sprožimo ukrepanje ekip na točno določenih mestih, posredujemo prometne informacije in natančno določimo varovalne pasove infrastrukture.

KARTOGRAFSKO GRADIVO V PAPIRNATI OBLIKI

- Atlasi - Deželna tehnična karta.
- Priporočljivo je, da imamo na razpolago zadostno število izvodov kartografskega gradiva območja, kamor sproti beležimo postopno napredovanje požara in položaj ekip.
- Izvode sproti posodabljam in jih hranimo za naknadno analizo intervencije.

KARTOGRAFSKO GRADIVO V DIGITALNI OBLIKI

- Če ima vodja intervencije vse pogoje za uporabo zemljevidov v elektronski obliki, lahko spremlja potek požara in usklajuje ukrepe kar s pomočjo računalnika iz baznega tabora.
- Tablični računalniki in pametni telefoni se bodo uporabljali vzdolž oboda za beleženje napredovanja požara, položaja ekip, posebno nevarnih mest, za izračun razdalj, pošiljanje ali sprejemanje koordinat ugotovljenih mest in zbiranje fotografskega gradiva.

5.5. 5. VODENJE IZVAJALCEV TER UPRAVLJANJE Z VOZILI IN OPREMO

Vodja intervencije mora že ob prvi vzpostavitvi organizacije oceniti, koliko ljudi in opreme ter koliko in katera vozila potrebuje; za vse naštetu mora zaprositi ob sklicu ekip. Poleg tega mora tudi skrbno in neprekinjeno ocenjevati potencialni potek požara, da sproti ugotovi potrebe in pravočasno posreduje zahteve.

Med gašenjem požara mora vodja intervencije upoštevati, da je treba zagotoviti rotacijo izvajalcev in predvideti zamenjavo potrebnih vozil oziroma dodajanje novih, in sicer prek operativnega centra civilne zaščite ter po posvetovanju z ekipami, vključenimi v intervencijo.

Deželna uprava in ekipe civilne zaščite razpolagajo z gasilskimi vozili različnih velikosti in z različnimi tehničnimi značilnostmi: od manjših terenskih vozil z visokotlačnimi prenosnimi črpalkami do lahkih cistern, pa vse do velikih gasilskih vozil s cisterno s prostornino do 5000 litrov vode. Glede na značilnosti požara, število vozil na razpolago, število mest za oskrbo z vodo in prevoznost vodja intervencije zaprosi za najprimernejša vozila.

Prav tako je priporočljivo, da so puhalniki in motorne žage na voljo ekipam že v fazi pripravljanja na intervencijo.

Ko ekipe prispejo v bazni tabor, komunicirajo izključno z vodjo intervencije oziroma njegovim namestnikom, ki jim posreduje organizacijska navodila.

Že od samega začetka je treba določiti, koliko časa bo ekipa ostala v dodeljenem sektorju in takoj organizirati morebitne zamenjave z drugimi ekipami ali drugimi pripadniki iste ekipe.

Pri spopadanju s požari v kraškem okolju je predvideno ukrepanje ali vsaj aktivno spremljanje požarov tudi ponoči, zaradi česar je treba predvideti prisotnost ekip, cistern za oskrbo z vodo in vodje intervencije, ki bodo delovali tudi v nočnih urah.

PREDSTAVITEV IN ORGANIZIRANOST EKIP

<u>razpoložljivost</u>	<u>opredelitev vlog</u>	<u>varnost</u>	<u>operativne naloge</u>
<ul style="list-style-type: none">•Vodja ekipe mora vodji intervencije sporočiti:•število oseb na razpolago•razpoložljiva vozila in oprema•čas ukrepanja•razpoložljivost drugih pripadnikov ekipe za izmenjavo osebja.	<ul style="list-style-type: none">•Vlogo ekipe in njenih pripadnikov je treba takoj jasno opredeliti.	<ul style="list-style-type: none">•Ocena obstoječih tveganj.•Navodila za ravnanje v posebnih tveganih okoliščinah.•Preverjanje OVO.•Preverjanje delovanja radijskih naprav in sporočanje frekvenc, ki jih je treba uporabiti.	<ul style="list-style-type: none">•Dodelitev sektorja intervencije.•Strategija napada na čelo požara.•Pravila za promet po požarnih poteh.•Način oskrbovanja z vodo.

5.5. 6. ZAHTEVA ZA INTERVENCIJO S HELIKOPTERJEM

Intervencija s helikopterjem je lahko odločilna za pogasitev požara, zato je temeljnega pomena, da se pravočasno oceni potrebo po ukrepanju helikopterja in se ga skliče prek operativnega centra civilne zaščite, z navedbo koordinat območja intervencije.

Odziv helikopterja pa ni vedno takojšen, saj zračnih plovil na razpolago ni veliko in lahko so že zasedena zaradi ukrepanja v drugih izrednih okoliščinah. Čas prihoda je poleg tega odvisen od kraja vzleta helikopterja.

Vodja intervencije se lahko v določenih primerih odloči, da predčasno obvesti helikopter in si pridrži pravico, da po prvih fazah intervencije potrdi ali prekliče zahtevo.

Intervencija s helikopterjem mora biti natančno načrtovana in organizirana, zato je treba izvesti vse potrebne ukrepe, da lahko takoj ob prihodu na območje začne ukrepati. Bistveno je, da je ob prihodu helikopterja na požarno območje že urejeno primerno pristajališče, nameščen prenosni bazen ali pa stacionarna cisterna za črpanje vode.

V kraškem okolju ni rek ali jezer, iz katerih bi lahko črpali vodo za gašenje. Če je treba, lahko vodo črpamo iz morja, čeprav je vedno priporočljivo uporabiti sladko vodo, saj sol lahko poškoduje helikoptersko opremo in rastje.

V kraškem prostoru so postavljene stacionarne točke s cisternami oziroma z rezervoarji za oskrbo z vodo, iz katerih lahko zajemajo helikopterji. Vendar pa dolžina in potek poti od rezervoarjev do čela požara ne omogočata vedno učinkovitega gašenja.

Interval ali časovni presledek med enim in drugim spuščanjem vode, ki zagotovi učinkovito gašenje, znaša zgolj nekaj minut, zato mora biti oskrbovalno mesto na ustrezni razdalji, pot pa ne sme prečkati cest, infrastrukture ali naselij.

V večini primerov je zato treba predvideti prenosne požarne bazene in organizirati oskrbo z vodo, po možnosti s hidranti in tlačnimi cevmi, sicer pa z večjimi gasilskimi vozili s cisterno. Požarni bazen mora vedno imeti primerno količino vode za zajemanje s helikopterskim vedrom, zato mora biti oskrba neprekinjena in ustrezna.

**OCENITI ČAS,
POTREBEN ZA
INTERVENCIJO**

- Čas posredovanja helikopterja ni vedno enak, saj je odvisen od razpoložljivosti zračnega plovila in njegove vzletne točke.
- Če helikopter ni takoj na voljo, se lahko medtem uredi oskrba, vendar bo treba hkrati gasiti ob uporabi druge strategije.

**UREDITI
PROSTOR ZA
PRISTANEK**

- Pristajalno območje za helikopter, ki ni nujno na istem mestu, kjer je nameščen bazen za oskrbo z vodo, mora izpolnjevati določene pogoje, in sicer:
 - na njem ne sme biti rastja
 - biti mora na ustrezni razdalji od električnih vodov in prometnih poti
 - biti mora vidno z zraka
 - biti mora daleč od baznega tabora
 - površina mora biti kompaktna (travnik ali asfaltirana ploščad)

POSTAVITEV PRENOSNEGA POŽARNEGA BAZENA IN ORGANIZACIJA OSKRBE

- Takojšnja napotitev ekipe za postavitve požarnega bazena ali za odpiranje in polnjenje stacionarnih rezervoarjev.
- Mesto za postavitve požarnega bazena za oskrbo z vodo lahko sovpada z izbranim mestom za pristonek in mora ustrezati že opisanim pogojem.
- Razdalja med požarnim bazenom in čelom požara mora biti tolikšna, da zagotavlja primeren časovni interval.
- Če je mogoče, naj pot helikopterja od požarnega bazena do čela požara ne poteka čez delujočo infrastrukturo, velike prometnice ali naselja.
- Če se voda zajema iz morja, je o tem treba obvestiti pristaniško kapitanijo.
- Bazeni mora biti postavljeni na čim bolj ravni površini.
- Vedno mora imeti zadostno količino vode za zajemanje s helikopterskim vedrom, zato je treba omogočiti hitro polnjenje preko povezave na hidrant ali na gasilska vozila s cisterno.
- Če se za oskrbo z vodo uporabljajo gasilska vozila s cisterno, jih bo treba aktivirati ter organizirati poti za dostop do mesta polnjenja in praznjenja, da se zagotovi neprekinjena oskrba.

RADIJSKE POVEZAVE IN REFERENČNO OSEBJE

- Aktivirati je treba namenski radijski kanal za komuniciranje s helikopterm.
- Glede na razsežnost požara in razpoložljivo osebje se lahko vodja intervencije odloči, če bo s helikopterm komuniciral neposredno ali bo imenoval po možnosti izkušenega oziroma posebej usposobljenega operaterja.

OGLED LOKACIJE

- Če ni nujno takoj začeti spuščati vodo s helikopterm, je priporočljivo, da vodja intervencije opravi izvidniški let in s pilotom oceni območja intervencije.

NAVODILA ZA UKREPANJE

- Med spuščanjem vode je osebje, zadolženo za komuniciranje s helikopterm, stalno povezano s pilotom, da mu posreduje natančna navodila o operativnih pogojih in ga usmerja pri spuščanju vode.

OBVEŠČANJE EKIP NA TERENU

- Ekipe, ki ukrepajo na območju čela požara, kjer posreduje helikopter, bo treba takoj obvestiti in jih od tam umakniti.

Po potrebi se lahko s pomočjo operativnega centra civilne zaščite aktivira državno letalsko floto za potrebe enot varstva gozdov pred požari (VGP), ki jo upravlja Oddelek civilne zaščite prek Enotnega centra za zračne operacije.

5.5. 7. INFRASTRUKTURA

Za ozemlje tržaške pokrajine je značilna gosta infrastruktura. Na območju Devina je od morja do državne meje le 3,5 km širok pas, po katerem so poleg avtoceste in pokrajinske ceste speljani še železnica, plinovod, naftovod ter številni električni vodi in telekomunikacijske povezave.

Zato se pogosto dogaja, da gozdni požari zajamejo tudi infrastrukturo, v takem primeru je treba sprejeti vse zaščitne ukrepe za varno ukrepanje.

Ukrepa se vedno ob spoštovanju varnostnih pravil.

Zapiranje ali prekinitev pomembnih javnih storitev vedno povzroči neugodje v skupnosti. Zato mora vodja intervencije izredno natančno oceniti operativne potrebe, pri katerih je varnost vedno na prvem mestu, ob tem pa upoštevati težave, ki bi jih lahko povzročili izpad električnega toka, zapora avtoceste ali pa zaprtje železniške proge. Zato je treba pri strategiji gašenja upoštevati naštetе dejavnike, ko opredelimo prednostne naloge intervencije.

Vodja intervencije najprej ugotovi, katere vrste infrastrukture so vključene, nato pa po predvidenih operativnih postopkih zahteva, da se jih zavaruje.

Dokler je infrastruktura delujoča, mora strategija čelnega napada upoštevati varnostne razdalje, predvidene za take postopke.

Postopki za zavarovanje se vodijo prek operativnega centra civilne zaščite, vsak korak mora biti potrjen, vsi izvajalci, dejavni na požarnem območju, pa morajo biti obveščeni o stanju infrastrukture.

Komuniciranje z upravljavci infrastrukture je pogosto kompleksno, saj običajno od vodje intervencije zahtevajo, da čim prej ponovno vzpostavi storitev, kar pa ni vedno združljivo s potrebo po popolnoma varnem izvajanju intervencije.

Vodja intervencije mora biti sposoben skrbno uresničevati operativne strategije gašenja s povzročanjem čim manj nevšečnosti in zagotavljanjem varnosti izvajalcev.

Poleg infrastrukture, opisane na naslednjih straneh, lahko gozdni požar zajame tudi telekomunikacijsko omrežje. Tudi v tem primeru je treba ohraniti varnostno razdaljo, identificirati upravljavca in se z njim povezati prek operativnega centra civilne zaščite.

ELEKTRIČNI VODI

- Ugotovitev električnih vodov, ki jih je že zajel požar, tistih, ki jih lahko naknadno zajame požar, ali so na območju preletavanja zračnih plovil z vodo.
- Oblikovanje strategije napada v skladu z varnostnimi postopki.
- Zanesljiva ugotovitev vrste voda in upravljavca.
- Morebitna zahteva vodje intervencije prek operativnega centra civilne zaščite za prekinitev oskrbe.
- **Sama prekinitev ne pomeni, da je električni vod zavarovan.**
- Prihod na teren odgovorne osebe za napeljave, ki se poveže z vodjo intervencije za zagotovitev ozemljitve in odklopa zahtevanega odseka napeljave.
- **Po uspešni ozemljitvi odseka se lahko ukrepa v bližini in pod samim vodom.**
- **JASNO KOMUNICIRANJE Z VSEMI IZVAJALCI O STANJU ELEKTRIČNEGA VODA.**
- Po zaključku gasilske intervencije in sanacije prizadetega območja vodja intervencije prek operativnega centra civilne zaščite prosi za ponovno vzpostavitev delovanja električnega voda ter o tem nemudoma obvesti vse izvajalce.

ŽELEZNIŠKE POVEZAVE

- Ugotovitev železniških prog, ki jih je že zajel požar, prog, ki jih lahko naknadno zajame požar, ali tistih, ki so na območju preletavanja zračnih plovil z vodo.
- Oblikovanje strategije napada v skladu z varnostnimi postopki.
- Železniške proge se vedno obravnavajo kot elektrificirane, zato bo treba upoštevati varnostne razdalje, ki jih določajo postopki, tako zaradi nevarnosti pri prehodu vlakov kot zaradi prisotnosti električne energije.
- Po potrebi vodja intervencije prek operativnega centra civilne zaščite zahteva zaprtje ali spremembo ureditve železniškega prometa ter prekinitev oskrbe in zavarovanje električnega napajanja proge.
- Vodja intervencije neposredno ali prek operativnega centra civilne zaščite komunicira z odgovorno osebo upravljavca železniške proge za opredelitev faz zagotavljanja varnosti.
- **JASNO KOMUNICIRANJE Z VSEMI IZVAJALCI O STANJU PROGE, ZLASTI PRI SPREMENJENI UREDITVI PROMETA**
- Po zaključku gasilske intervencije in sanacije prizadetega območja vodja intervencije prek operativnega centra civilne zaščite prosi za ponoven zagon prometa ter o tem nemudoma obvesti vse izvajalce.

CESTNE POVEZAVE

- Če poteka na prizadetem območju ali v neposredni bližini požara kakršna koli cestna povezava, je to nevarnost tako za izvajalce kot za avtomobiliste.
- NEVARNOST ZA IZVAJALCE ⇨ nevarnost naleta - nevarnost nesreče z intervencijskimi vozili.
- NEVARNOST ZA AVTOMOBILISTE ⇨ nevarnost nesreče zaradi dima, plamenov, prometnih zamaškov, prehoda intervencijskih vozil in zračnih plovil.
- Po potrebi vodja intervencije s klicem na 112 ali prek operativnega centra civilne zaščite prosi za pomoč pripadnikov varnostnih organov pri usmerjanju ali ustavitvi prometa na območju, ki ga je neposredno zajel požar ali dim oziroma kjer prehajajo intervencijska vozila ali je predviden prelet zračnih plovil.
- **JASNO KOMUNICIRANJE Z VSEMI IZVAJALCI O STANJU PROMETNIH POVEZAV**
- Če je treba zapreti avtocestno omrežje, se vodja intervencije prek operativnega centra civilne zaščite poveže z upravljavcem in varnostnimi organi, vključenimi v ukrepanje.
- Po zaključku gasilske intervencije in sanacije prizadetega območja vodja intervencije nemudoma obvesti vse izvajalce o ponovni vzpostavitvi prometa.

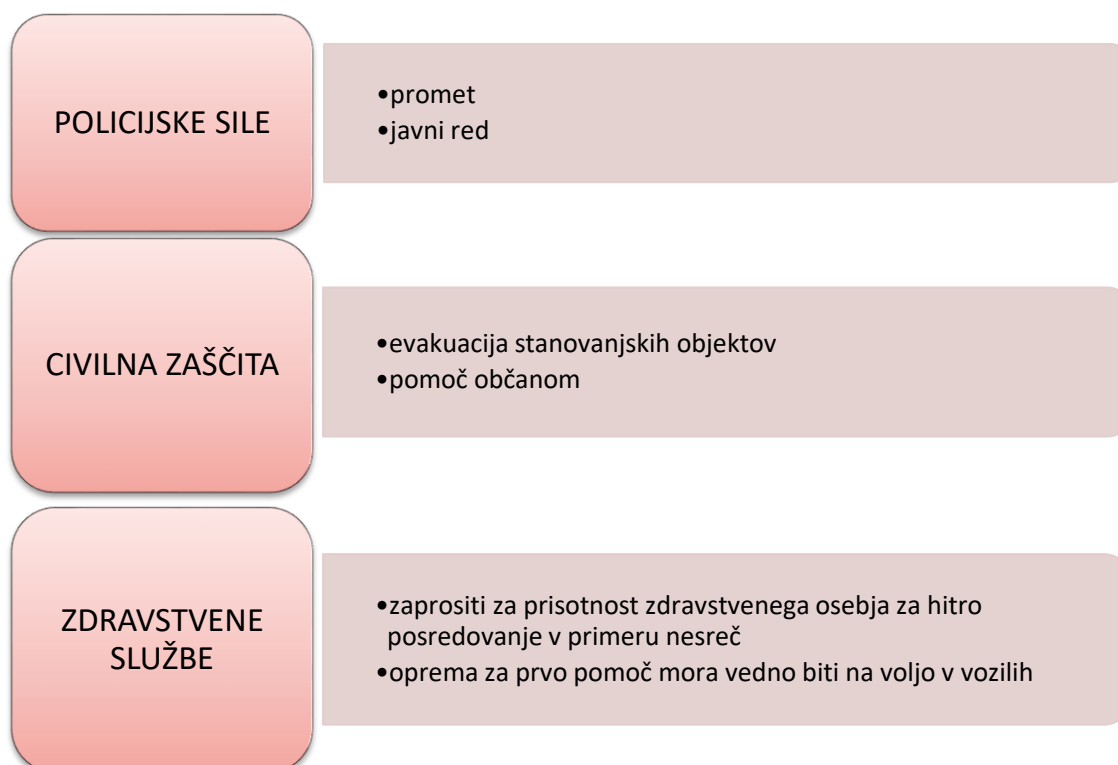
5.5. 8. UKREPANJE DRUGIH ORGANIZACIJ

Za spopadanje z izrednimi razmerami, ki jih ne more obvladati organizacija, zadolžena za gašenje požara, je treba v ukrepanje vključiti še druge organizacije. Po ugotovitvi te potrebe vodja intervencije neposredno ali prek operativnega centra civilne zaščite prosi za posredovanje pristojnih organizacij in preveri, da je bilo njegovim zahtevam ugodeno.

Kot velja v primeru okoliščin, opisanih v poglavju o infrastrukturi, lahko vodja intervencije prosi za podporo policijskih enot pri vzdrževanju javnega reda, kar je včasih nujno za odvratanje radovednežev, pohodnikov, kolesarjev ali drugih oseb, kot so lastniki zemljišč na prizadetem območju, ki se nevarno približajo območju intervencije.

Gozdni požar je lahko vzrok za nastanek drugih izrednih razmer. V ukrepanje je na primer treba vključiti tudi druge organizacije za evakuacijo naselij, ki jim grozijo plameni, ali pa za dobavo električnih generatorjev stavbam, ki so zaradi prekinitve oskrbe ostale brez električne energije, oziroma za preskrbo z okrepljenimi avtomobilistov, ki so obtičali na avtocestah zaradi zapore prometa.

Med gašenjem požara in zlasti kadar je v intervencijo vključenih veliko izvajalcev, je vedno priporočljivo zagotoviti zdravstveno oskrbo.

5.5. 9. INTERAKCIJA Z GASILSKO SLUŽBO

Osebe deželne gozdarske policije in civilne zaščite pogosto sodeluje z gasilci, in sicer pri gašenju gozdnih površin oziroma pri požarih v urbanem in naravnem okolju.

Vodenje intervencije gašenja pri gozdnem požaru prevzame deželna gozdarska policija.

Med gasilsko intervencijo je včasih treba uporabiti posebna vozila, s katerimi deželna uprava ali deželna civilna zaščita v danem trenutku ne razpolagata, zato je treba zaprositi za pomoč gasilske službe. Najbolj pogosto se prošnja za pomoč nanaša na velika gasilska vozila s cisterno s prostornino nad 3000 litrov za oskrbo z vodo.

V primeru požara v urbanem in naravnem okolju, ki je že ali bi lahko zajel stavbe, vozila, plinske rezervoarje, deponije ali druge proizvode, vodja intervencije nemudoma pozove gasilske enote, ki bodo posredovale neposredno na omenjenih strukturah, medtem ko ekipa prostovoljcev za varstvo gozdov pred požari (VGP) ostane na varni razdalji.

Zahteva za ukrepanje se vedno posreduje prek operativnega centra civilne zaščite. Po prihodu gasilskih enot na mesto požara se vodja intervencije poveže z odgovorno osebo gasilske službe, s katerim že od začetka opredeli pristojnosti in odgovornost ter uskladi postopke.

**VELIKA GASILSKA
VOZILA S
CISTERNO**

- Eno ali več gasilskih vozil s cisterno s prostornino nad 3000 litrov je nujno za zagotavljanje neprekinjene oskrbe z vodo za požarne bazene, iz katerih zajema helikopter.
- Če na ustrezni razdalji od baznega tabora ni primernih hidrantov, se za oskrbo z vodo na požarni črti lahko uporabijo gasilska vozila s cisterno.

**ŽELEZNIŠKI
VOZIČEK**

- Gasilske enote imajo lahko na voljo gasilska vozila, primerna za vožnjo po železniških površinah.

**MOTORNO
PLOVILO**

- To vozilo, ki se ponavadi uporablja za gašenje požarov na pomorskih plovilih, je pripomoglo k uspešnemu gašenju požara, ki je izbruhnil na drugače nedostopnem območju na tržaški obali.

**MOBILNA ENOTA
ZA KEMIJSKO
KONTAMINACIJO**

- Če so na požarnem območju prisotni odpadki, pnevmatike, železniški pragovi ali drugi materiali, ki bi pri gorenju lahko sproščali strupene snovi, morajo v tistem sektorju posredovati gasilske enote z ustrežno OVO.

**NEPOSREDNA
INTERVENCIJA
GASILSKIH ENOT**

- V primeru požara v urbanem in naravnem okolju, ki zajame stavbe tudi premične vrste, kot so prikolice ali koče, ter avtomobile ali druge proizvode, morajo pri gašenju posredovati izključno gasilci.
- Ekipe VGP (varstvo gozdov pred požari) morajo ostati na varni razdalji zaradi nevarnosti, povezane s prisotnostjo plinskih jeklenk, vnetljivega materiala ali drugih nevarnih snovi, ki lahko nastanejo pri izgorevanju.

5.5.10. OSKRBA

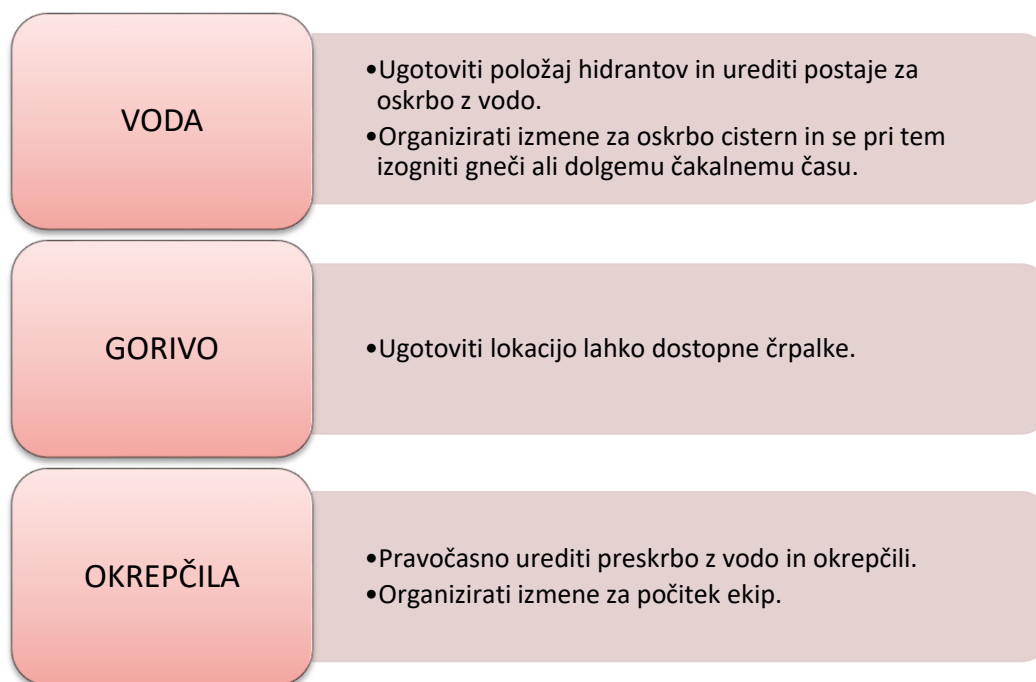
Organizacija oskrbe z vodo je ključni element gasilske intervencije. Kot je opisano v poglavju o prevoznosti poti, je treba zagotoviti, da vozila, ki prevažajo vodo, lahko vozijo nemoteno, oskrba pa mora biti neprekinjena.

Zato je treba ugotoviti, kje so najbližji in lahko dostopni delujoči hidranti ter jih opremiti s stebričkom za črpanje vode. Prav tako je treba organizirati ustrezno kroženje vozil, ki jih bo treba polniti tako, da se prepreči zastoje in potrat časa.

Za oskrbo operativnih vozil z gorivom je treba poiskati najlažje dostopni bencinski servis in posredovati navodila za pot zlasti ekipam, ki prihajajo z drugih območij.

Pomembno je, da imajo izvajalci, vključeni v intervencijo gašenja, na voljo vodo in druga okrepčila. Zlasti poleti je hidracija ključnega pomena za vse, ki delajo v bližini ognja, kjer so temperature visoke, in morajo nositi protipožarna oblačila.

Naloga vodje intervencije je, da pravočasno organizira dobavo potrebne količine vode in živil ter načrtuje odmore ekip, da lahko vsi pojejo obrok, ne da bi s tem ogrozili gasilsko intervencijo ali sanacijo.

5.6. KONEC INTERVENCIJE

Vodja intervencije mora preveriti, ali je požarno območje ustrezno zavarovano, in razglasiti konec intervencije ter to sporočiti operativnemu centru civilne zaščite.

Kot je opisano v poglavju o gašenju požara, mora vodja intervencije pred zaključkom vseh postopkov osebno ali prek svojih namestnikov opraviti vsa potrebna preverjanja, da se prepriča, ali je območje zavarovano.

V primeru posebej neugodnih vremenskih razmer (zelo vroče in suho ozračje, prisotnost vetra) se lahko vodja intervencije odloči, da se ukrepi izvajajo tudi po izvedbi sanacije in se ekipe zadržijo na terenu za nadzorovanje mest, kjer lahko pride do ponovnega vžiga.

V kraškem svetu, zlasti v primeru poletnih požarov, ni mogoče izključiti možnosti ponovnega vžiga zaradi podzemnih žarišč, ki se razširijo na površje, tudi če je od sanacije minilo nekaj dni. Zato priporočamo, da je prisotnost ekipe za izvajanje nadzora predvidena tudi v dneh, ki sledijo pogasitvi požara.

Nadzor oboda požara in preverjanje popolne sanacije ter zavarovanja območja.

Preverjanje vrnitve vseh izvajalcev.

Odstranitev vsega materiala in morebitnih odpadkov z oboda požara in iz baznega tabora.

Oblikovanje morebitnih ekip za izvajanje nadzora.

5.7. NAKNADNO POROČANJE (DEBRIEFING)

Pomembno je, da se po intervenciji oziroma naknadno v primeru velikih požarov vsi udeleženci zberejo ter si vzamejo čas za premislek in pregled izbranih operativnih postopkov.

Naknadno poročanje nikakor ni priložnost za ocenjevanje sprejetih ukrepov ali ugotavljanje odgovornosti posameznikov oziroma ekip, temveč je čim bolj objektivna analiza kritičnih točk in izjemnih podvigov med intervencijo.

Je temeljni pripomoček, ki celotni organizaciji omogoča, da se uči tako na napakah kot iz dobrih praks, deli svoje znanje in izkušnje ter se dodatno izpopolnjuje.

Naknadno poročanje je praksa, s katero si organizacija ustvari spomine o dogodkih in ki dragoceno pripomore k sproščanju morebitne napetosti, nakopičene med intervencijo.

6. POGLAVJE

KOMUNICIRANJE V POSTOPKU GAŠENJA GOZDNIH POŽAROV

V tem poglavju se bomo osredotočili na pomen komuniciranja in učinkovitost pravnega komuniciranja v postopku gašenja gozdnih požarov.

Spregovorili bomo tako o učinkovitem operativnem komuniciranju kot o socialni vlogi komuniciranja.

V prejšnjih poglavjih smo ugotovili, da se ekipa, ki sodeluje pri gašenju gozdnega požara, od primera do primera razlikuje in se lahko zamenja tudi v sklopu iste intervencije.

Identiteta skupine se oblikuje tudi preko komuniciranja in »sistem komuniciranja, ki se oblikuje znotraj skupine, spreminja in vpliva na samo dinamiko skupine« (Anolli, 2006 - str. 14).

NE IZBIRAMO, ALI BOMO KOMUNICIRALI, IZBIRAMO SAMO, KAKO BOMO KOMUNICIRALI

Komuniciranju se ne moremo izogniti, sporočilo posredujemo, tudi če ne nagovorimo svojega sogovornika, lahko pa izbiramo obliko komuniciranja.

Vzpostavitev dobrega in učinkovitega sistema komuniciranja omogoča skupini, da dobro deluje. Dobro komuniciranje ustvarja sproščeno in produktivno okolje, slabo pa napetost, nesporazume in trenja ter zmanjšuje učinkovitost organizacije.

Pri obvladovanju izrednih razmer nam učinkovit prenos informacij pomaga imeti jasnejšo sliko stanja, odpraviti negotovost in se izogniti morebitnim napakam, medtem ko problemi, ki nastanejo s slabim komuniciranjem, ogrozijo sam uspeh ukrepanja in varnost udeležencev.

Dobro komuniciranje koristi ne samo boljšemu ukrepanju, pač pa tudi napredku posameznika in skupine.

ORGANIZACIJA V GLAVI

Če se navežemo na temo, ki smo jo že obravnavali v poglavju o postopku gašenja, ugotovimo, da je tudi pri komuniciranju pomembno, da cilje, pravila in vrednote dobrega komuniciranja usvojimo v taki meri, da postanejo običajen način dela ekipe med ukrepanjem.

Če nam je naravno, da dobro komuniciramo, bo to v akciji ogromna prednost za posameznike in za celo ekipo.

**INFORMACIJE LAHKO DELIMO, JIH PA NE MOREMO IZMENJATI
VSAKA IZMENJAVA INFORMACIJ USTVARJA VEČ ZNANJA**

Jasna izmenjava informacij omogoča nemoteno izvajanje nalog in optimalno delitev dela. Razpolagati z več podatki pomeni imeti natančnejšo in zanesljivejšo sliko stanja, torej možnost, da odpravimo ali omejimo negotovost in morebitne napake.

Deliti informacije je bistveno tako med ukrepanjem kot med naknadnim poročanjem.

**UČINKOVITO KOMUNICIRANJE MORA BITI URAVNOTEŽENO Z VSEBINSKEGA IN
ODNOSNEGA VIDIKA**

Za učinkovito komuniciranje ni dovolj, da jasno izrazimo vsebino, pozornost moramo posvetimo tudi odnosu do svojega sogovornika.

Bistveno je, da znamo dajati in prejemati operativna navodila, opozarjati na težave, se soočati z drugimi in imeti konstruktivno razpravo.

Če moramo podati kritično oceno o dogodku ali načinu dela, dajmo spregovoriti o dejstvih, raje kot o ljudeh. Soočanje naj bo priložnost, da se iz napak učimo in rastemo, ne pa da sodimo drugim.

**INFORMACIJO JE TREBA
POSREDOVATI NA JASEN
NAČIN**

- Dvoumno komuniciranje ni učinkovito.
- Komuniciranje brez povratnih informacij ni učinkovito.

**ODNOS MED SOGOVORNIKI
MORA BITI KONSTRUKTIVEN**

- Komuniciranje, pri katerem izkazujemo prezir ali brezbržnost do sogovornika, ni učinkovito.
- Če je sogovornik prestrašen, če se počuti ponižanega ali napadenega, se njegovi kuščarski možgani aktivirajo, zablokirajo se kognitivne funkcije in prevladajo čustva.

**NA PRIMEREN NAČIN LAHKO
POVEMO KARKOLI**

- Žaljive niso misli ali mnenja, pač pa način, kako so izrečeni.
- Govorimo o stvareh in ne o ljudeh.

**ČE HOČEMO DOBRO
KOMUNICIRATI, MORAMO
ZNATI POSLUŠATI**

- Enosmerno komuniciranje ni učinkovito.

6.1. KOMUNIKACIJSKA SREDSTVA

Med gašenjem požarov izvajalci komunicirajo med sabo s pomočjo različnih sredstev, lahko se med sabo neposredno pogovarjajo, lahko pa komunicirajo preko radijskih ali telefonskih povezav.

Ker pri komuniciranju uporabljajo različna komunikacijska sredstva, mora biti sporočilo temu primerno prilagojeno.

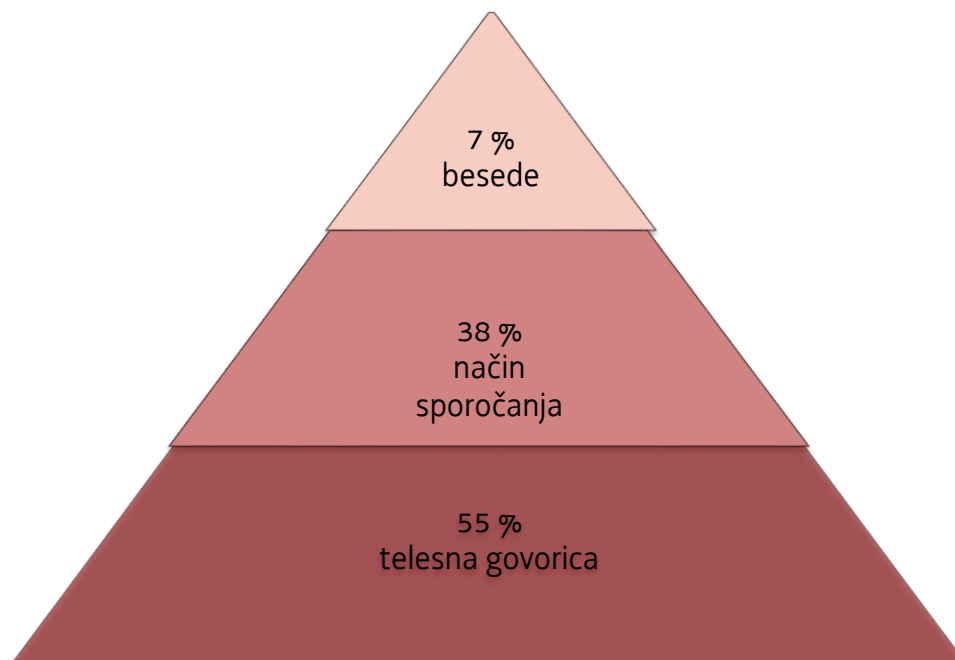
Jezik sestavljajo številne sestavine, ki se jih pogostokrat ne zavedamo in ki jih nimamo možnosti uporabljati v povezavi z vsemi komunikacijskimi sredstvi.

besede	
ton glasu	
očesni stik	
gestika	
mimika	
drža	
razdalja in telesni stik	

Ob spreminjanju vsake izmed teh sestavin, se spreminja tudi sporočilo: iste besede, izgovorjene s prijaznim tonom ali na osoren način, zelo različno učinkujejo na prejemnika sporočila. Podobno tudi povelje, ki ga izrečemo malomarno, ne da bi sogovornika gledali v oči in ne da bi od njega pridobili povratnih informacij, po vsej verjetnosti ne bo pravilno izvršeno.

V raziskavi iz leta 1967 Albert Merhabian, ameriški psiholog in profesor na Kalifornijski univerzi v Los Angelesu, ugotavlja, da besede prispevajo samo 7-odstotno k sprejemanju sporočila, 38 % je odvisnih od načina sporočanja in 55 % od telesne govorice.

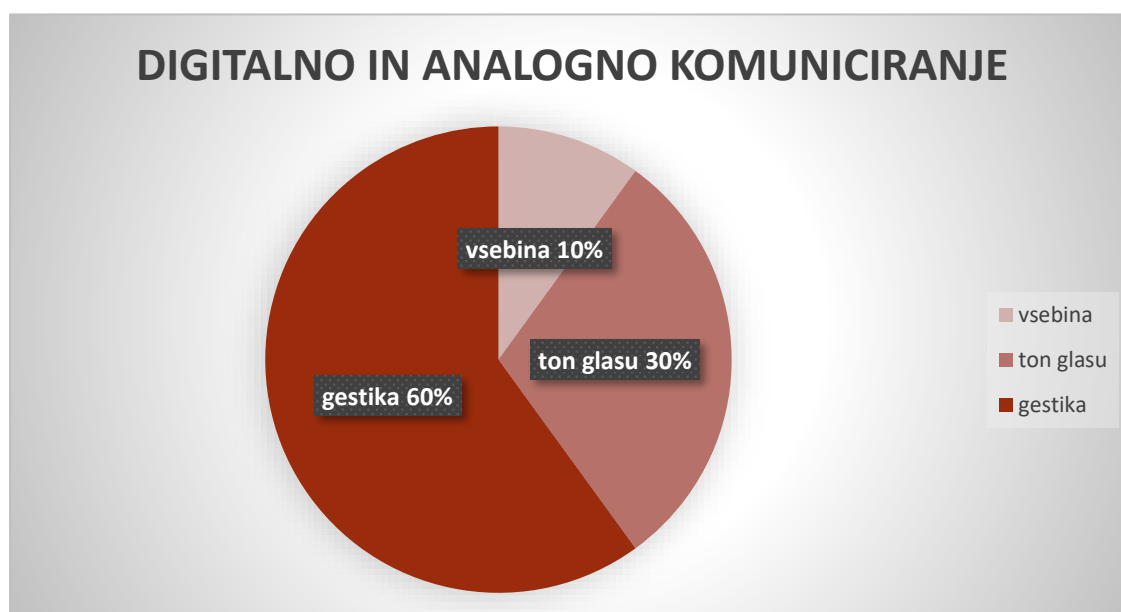

Druge teorije razlikujejo med **digitalnimi** in **analognimi** sestavinami komuniciranja.

Digitalne sestavine služijo za izmenjavo informacij, se pravi, da opredeljujejo **KAJ** povemo.

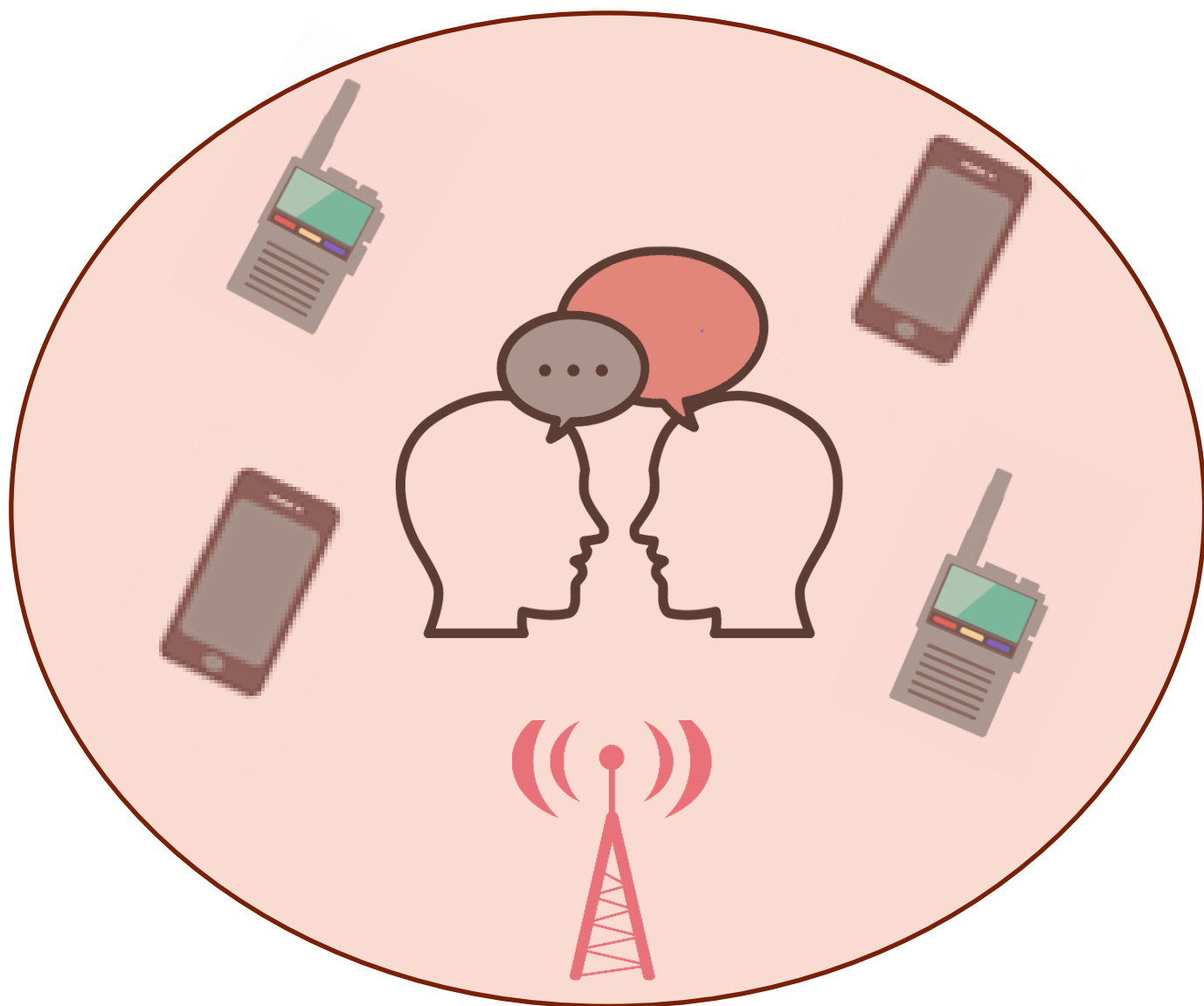
Analogne sestavine pa opredeljujejo odnosni vidik komuniciranja, so povezane s čustvi, torej z neverbalno komunikacijo in opredeljujejo, **KAKO** nekaj povemo.

Obe govorici sobivata in se dopolnjujeta v vsakem sporočilu.

MED POSTOPKOM GAŠENJA NIMAMO VEDNO MOŽNOSTI, DA UPORABLJAMO VSE
SESTAVINE KOMUNICIRANJA.

ZAVEST O TEM, NAM POMAGA BOLJE KOMUNICIRATI.

6.1. 1. NEPOSREDNO KOMUNICIRANJE

Pri neposrednem komuniciranju sogovorniki razpolagajo z vsemi potrebnimi sredstvi za digitalno in analogno komuniciranje: besede, glas, oči, obraz, roke, telo.

PRAVILA DOBREGA NEPOSREDNEGA KOMUNICIRANJA

UČINEK SPOROČILA

- Pomemben je učinek sporočila, ne pa namere.
- Pomembno je sporočilo, kot ga razume sogovornik, in odgovor, ki se nam vrne.

JASNOST SPOROČILA

- Sporočilo mora vedno biti jasno in po možnosti strnjeno.

POVRATNE INFORMACIJE

- Počakajte vedno na vrnitveno sporočilo.
- Če sporočilo ali odgovor nista jasna, zaprosite sogovornika, naj ponovi.

PRIMEREN NAČIN KOMUNICIRANJA

- Kooperativen in avtoritativen.
- Vsekakor ne avtoritaren - histeričen - ponižen.

PRIMEREN PRISTOP

- Olikan in avtoritativen.
- Gledam sogovornika v obraz.

Avtoritativen ali vpliven je, kdor ima avtoriteto zaradi položaja, ki ga zaseda, funkcije, ki jo opravlja, ali ugleda, zaupanja, spoštovanja, ki se mu izkazuje.

Avtoritaren ali ukazovalen je, kdor uveljavlja svojo avtoriteto tako, da jo nasilno vsili.

6.1. 2. RADIJSKO KOMUNICIRANJE

Ko komunicirajo preko radijske zveze, sogovorniki ne vidijo drug drugega, nimajo pregleda nad bližnjo okolico in nad morebitnimi motečimi dejavniki.

V sporočilih **primanjkuje analogni del z gestiko in mimiko, ker ni očesnega stika**, zato se mora komuniciranje **držati točno določenih navodil**, da se izognemo nesporazumom ali širjenju netočnih informacij.

PRAVILA DOBREGA RADIJSKEGA KOMUNICIRANJA

ŽARGON IN DOGOVORJENI IZRAZI

- Uporabljamo dogovorjene izraze (naprej - sprejel - sprejem - končano ...).
- Govorimo v italijanščini in ne v narečju ali kakem drugem jeziku, komuniciranje mora biti vsem razumljivo.

UGOTOVITEV IDENTITETE SOGOVORNIKA

- Se legitimiramo in preverimo identiteto sogovornika.

KRATKA, JASNA IN NEPOSREDNA SPOROČILA

- Sporočilo mora biti kratko in jasno, da ne zasedamo predolgo kanala.

PRED ODDAJANJEM PREMISLIMO, KAJ BOMO POVEDALI

- Preden spregovorimo, je dobro, da se zamislimo in miselno oblikujemo sporočilo.
- Tipko za oddajanje (PTT/press-to-talk) na radijski napravi pritisnemo, preden začnemo govoriti, da ne odrežemo začetka sporočila.

PRIMEREN TON GLASU

- Govorimo naravno, ni treba, da kričimo, niti da šepetamo.

SPOŠTUJEMO HIERARHIČNI RED

- Nujno je, da spoštujemo hierarhični red pri rabi radijskih kanalov (glej razvrstitev na str. 65).
- Za pogovore med ekipami uporabljamo interne kanale.
- Ne vpadamo v že vzpostavljene zveze.

VRNITVENO SPOROČILO

- Vedno ponovimo prejeta sporočila in potrdimo njegovo prejetje.

Razlago pravil dobrega radijskega komuniciranja bomo dopolnili z navedbo nekaj smernic, ki smo jih povzeli po priročniku o letalskih komunikacijah. Na tem področju je jasnost sporočil tesno povezana z varnostjo poletov, zato smo prepričani, da se je primerno zgledovati po teh postopkih za izboljšanje ukrepanja in varnosti med gašenjem požarov.

Uporabljajo se dogovorjeni izrazi in standardna frazeologija.

Preden začnemo oddajati, prisluhnemo, da ugotovimo, če potekajo že drugi pogovori.

Lahko vpademo v že vzpostavljeno zvezo samo v primeru nevarnosti ali sile.

Govorimo naravno kot med običajnim pogovorom in ohranjamo nespremenjen ton glasu.

Preden ponovimo klic, počakamo vsaj deset sekund.

Vedno potrdimo sprejem sporočila.

Če imamo dvome pri razumevanju sporočila, zaprosimo za njegovo ponovitev.

Besede črkujemo s pomočjo fonetične abecede, vsakič ko nismo prepričani, da jih bodo pravilno razumeli.

6.1. 3. TELEFONSKO KOMUNICIRANJE

Čeprav komuniciranje med postopki gašenja večinoma poteka preko radijskih zvez, so mobilni telefoni izredno koristen pripomoček ne le za medosebno sporočanje.

Imeli smo že priložnost spregovoriti o pomenu digitalne kartografije in o možnostih, ki jih ponujajo kartografske aplikacije in uporaba pametnega telefona. Telefon lahko uporabljamo ne samo za verbalno komuniciranje, pač pa tudi za pošiljanje drugih podatkov, kot so koordinate neke točke, prometne informacije, dokumentacija, slike.

Kot pri radijskih napravah je tudi v primeru telefona treba slediti pravilom, če želimo, da nam je v pomoč, ne pa v oviro. Glede na to da telefon uporabljamo zelo intenzivno, je dobro, da vedno preverimo, ali je baterija polna oziroma da razpolagamo z baterijami za polnjenje.

PRAVILA ZA TELEFONSKO KOMUNICIRANJE

S KOM KOMUNICIRAMO

- Deležniki, ki nimajo dostopa do radijskega omrežja:
 - upravljavci infrastrukture
 - druge policijske sile
 - druge institucije
 - zasebniki
- Z organizacijo v primeru manjkajoče in/ali slabe pokritosti radijskih zvez.

KAJ KOMUNICIRAMO

- Službena sporočila, ki jih ne moremo oddajati preko radijske zveze.
- Nujna sporočila, ko je radijsko omrežje zasedeno.
- Zaupna sporočila.
- Osebna sporočila.

ČESA NE KOMUNICIRAMO

- Povelja in informacije, ki jih mora prejeti več ljudi.

KAKO KOMUNICIRAMO

- Veljajo ista pravila kot pri radijskem komuniciranju.
- Po telefonu se komuniciranje pogostokrat prevesi v osebni pogovor in postane manj strnjeno. Vedno si moramo zapomniti, da je kakovost informacij pomembnejša od količine.

6.2. NAČINI KOMUNICIRANJA

Če želimo komunicirati učinkovito in obenem razvijati dobre odnose, ki bodo pozitivno vplivali na sporočanje in sprožili pozitiven cikel, je dobro, da razumemo, katere so dinamike sporočanja.

Ne smemo misliti, da je komuniciranje nekaj samoumevnega, boljšega komuniciranja se lahko naučimo. Tako bomo tudi razumeli, kateri mehanizmi vodijo v neučinkovito posredovanje informacij in kako lahko izboljšamo odnose ter delovanje skupine.

KAJ ŽELIMO KOMUNICIRATI?

Kar si člani skupine običajno izmenjujejo med ukrepanjem so:

informacije

»Informacije lahko opredelimo kot katero koli novo ugotovitev, ki lahko zmanjša negotovost. Razpolagati z informacijo pomeni imeti natančnejšo in zanesljivejšo sliko stanja. Pomeni omiliti dvoumnosti in možnost napak pri izbirah in odločanju.« (Anolli, 2006, str. 15).

Informacija ni, kar povemo, pač pa to, kar pride do poslušalca.
Da informacija pride uspešno do sogovornika so potrebni:

JASNOST

Sporočilo mora biti strnjeno.
Predstavitev mora biti urejena.
Izogniti se moramo dvoumnosti.
Izogniti se moramo nejasnim izrazom.

ODNOS

Sporočilo je več kot le dobeseden pomen stavka.
Odnos mora biti:
kooperativen
odločen
relevanten
avtoritativen

POVRATNA INFORMACIJA in REDUNDANCA

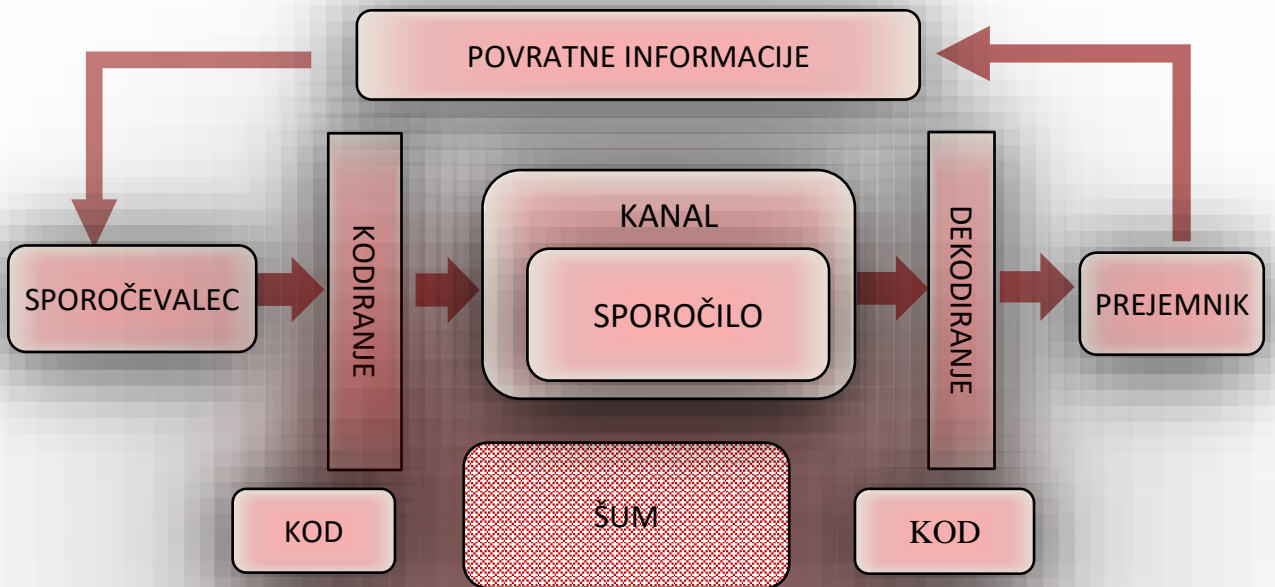
Prejeto sporočilo moramo ponoviti, da potrdimo, da smo ga pravilno razumeli.
Če sporočilo ni jasno, ga ponovimo ali prosimo, da nam ga ponovijo, dokler ne odpravimo vseh dvomov.

ELEMENTI KOMUNICIRANJA

V spodnji tabeli so navedeni elementi, ki jih običajno imenujemo elementi komuniciranja.

Rdeče so obarvani praktični primeri.

SPOROČEVALEC	<ul style="list-style-type: none"> •kdor oddaja sporočilo •<i>izvajalec št. 1 gasi na čelu požara</i>
PREJEMNIK	<ul style="list-style-type: none"> •kdor prejme sporočilo •<i>izvajalec št. 2 vodja ekipe</i>
SPOROČILO	<ul style="list-style-type: none"> •vsebina, ki jo sporočamo •<i>»pozor vodja ekipe« pravi izvajalec 1 - »sporočam, da ročnik ne deluje primerno in ga je treba takoj zamenjati«</i>
KANAL	<ul style="list-style-type: none"> •sredstvo, po katerem prehaja sporočilo •<i>radijska zveza - direkten kanal za ekipe VGP (varstvo gozdov pred požari)</i>
KODIRANJE	<ul style="list-style-type: none"> •pretvorba idej v besede •<i>izvajalec 1 prosi za določeno orodje in ga opredeli s primernim izrazom</i>
DEKODIRANJE	<ul style="list-style-type: none"> •pretvorba besed v ideje •<i>izvajalec 2 pravilno raztolmači prošnjo in razume, po čem se sprašuje</i>
KOD	<ul style="list-style-type: none"> •standardni jezik, ki omogoča dekodiranje •<i>sporočevalcu in prejemniku pomeni izraz ročnik isto in točno določeno orodje</i>
ŠUM	<ul style="list-style-type: none"> •vse, kar moti komuniciranje •<i>mimo leti helikopter in prejemnik ne sliši dobro sporočila</i>
POVRATNE INFORMACIJE	<ul style="list-style-type: none"> •vrnitveno sporočilo, ki ga prejemnik oddaja sporočevalcu med potekom komunikacije •<i>prejemnik: »naprej št. 1 - nisem dobro sprejel - ponovi«</i> •<i>sporočevalec: ponavljam - »ročnik ne deluje primerno in ga je treba takoj zamenjati«</i> •<i>prejemnik: »sprejel - ročnik ne deluje - pošljem zamenjavo«</i> •<i>sporočevalec: »sprejem - pričakujem zamenjavo«</i> •<i>prejemnik: »v redu končano«</i>

6.2. 1. KODIRANJE, DEKODIRANJE IN KOD

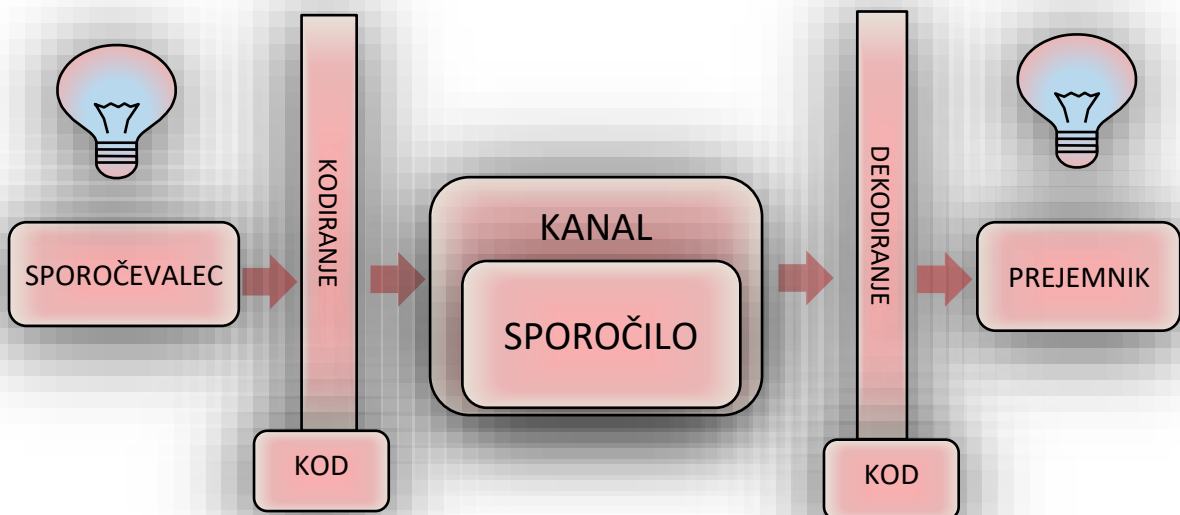
Sporočevalec mora posredovati sporočilo tako, da ga prejemnik lahko **dekodira**, to je, da ga lahko pravilno razume.

Izraz **kod** pomeni celoto jezika in izrazov, ki so v rabi v skupini.

Če se v skupini uporablja kod, ki ga nekateri udeleženci ne morejo razumeti, komuniciranje ne deluje. Zato je bistveno, da uporabljamo skupni kod komuniciranja, to velja tako za jezik kot za strokovne izraze.

Naša regija je bogata z jeziki in narečji, vendar je v heterogeni skupini nujno, da uporabljamo skupni jezik, to je italijanščino, ki jo vsi razumejo.

Isto velja za strokovne in žargonske izraze. Če na primer vrsto opreme imenujemo z izrazom »ceveni kolut - ročnik - spojnik Storz - priključek UNI premer 45 - ...«, moramo biti gotovi, da kdor prejme sporočilo, točno ve, na kaj se izraz nanaša.

REDUNDANCA

Iz spletnega slovarja Treccani: »v telekomunikacijah uporabljamo redundanco, da povečamo verjetnost natančnega sprejetja sporočila kljub motnjam in šumom.« Če sporočilo ni povsem razumljivo, ga ponovimo ali prosimo, da nam ga ponovijo, dokler nismo prepričani, da smo ga pravilno razumeli.

6.2. 2. KONTEKST

Kontekst je fizično in relacijsko okolje, v katerem poteka komuniciranje.

Kontekst je bistven del sporočila in lahko spreminja njegov pomen, zato je pomembno, da kontekst vedno upoštevamo.

Isti stavek, izrečen v različnih trenutkih poteka gašenja, torej v različnih kontekstih, lahko pridobi različen pomen.

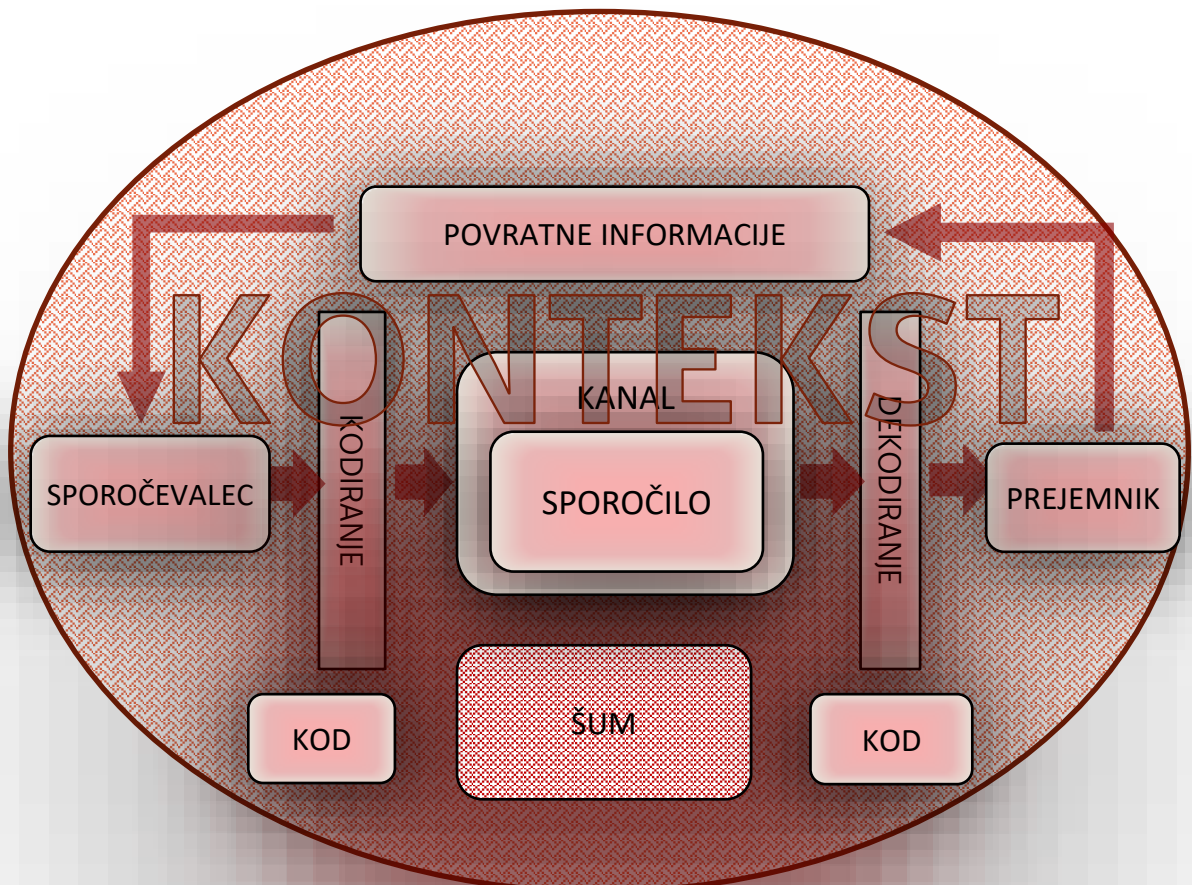
Primer

»Odstranite cevne kolute in zapustite območje!«

Če je ta stavek izrečen v trenutku, ko se požar širi na krošnje in preti neposredna nevarnost, bo izgovorjen z zelo odločnim tonom, glasil se bo kot brezpogojno povelje in bo povzročil precejšnjo napetost.

Isti stavek, izrečen ob koncu sanacijskih ukrepov, bo gotovo izgovorjen z mirnejšim tonom in bo verjetno pomenil tudi olajšanje ob koncu naporega dela. Raba ukazovalnega tona iz prvega primera bi v drugem primeru izpadla kot nerazumljivo neprijazna in bi povzročila negotovanje ter bi negativno vplivala na odnose v ekipi.

6.2. 3. KULTURNI KONTEKST

O nujnosti skupnega koda, torej jezika, ki je razumljiv vsem udeležencem pri gašenju, smo že spregovorili; kod je tesno povezan s kulturnim kontekstom, to je z osebnimi značilnostmi, izkušnjo in izvorom pripadnikov ekipe.

Primeri:

Kulturni kontekst, povezan s poznavanjem prostora.

Navodila, kako priti do določene točke ali kraja, bodo popolnoma drugače formulirana, če komuniciranje poteka med pripadniki občinske ekipe, ki zelo dobro pozna ozemlje, oziroma če ista navodila sporočamo ekipi, ki prihaja od drugod.

Stavki, kot sta na primer »Kreni po prvi stezi desno od Pinove hiše« ali »Kreni po isti gozdni poti, kjer je bil požar prejšnji mesec«, so lahko povsem jasni tistim, ki imajo ustrezne informacije, da jih raztolmačijo, za vse preostale pa so popolnoma nekoristni.

Isto velja tudi za navodila, ki jih posredujemo v obliki koordinat, pri čemer nekateri prejemniki niso sposobni ali ne razpolagajo z napravami za ustrezno pretvorbo teh navodil.

Če želimo, da so navodila razumljiva za vse, se je treba sklicevati na kulturni kontekst, ki naj bo skupen vsem udeležencem, oziroma po potrebi uporabljati različna sporočila.

Kulturni kontekst, povezan z ljudmi in izkušnjami.

Intervencijska skupina se sestavi sproti, vsakič drugače in sploh ni samoumevno, da se vsi njeni člani osebno poznajo; kljub temu pa je pomembno, da znamo prepoznati značilnosti vsakega posameznika, s katerim komuniciramo.

- Vodja intervencije, ki na primer zamenja vodjo ekipe za prostovoljca novinca ali obratno, se bo gotovo zmotil, ko ga bo nagovoril. Lahko se zgodi, da bo s svojimi besedami ranil ponos izkušene osebe ali spravil v zadrego nekoga, ki nima zadostnega znanja, da bi razumel sporočena navodila, in si hkrati ne upa zaprositi za dodatna pojasnila.

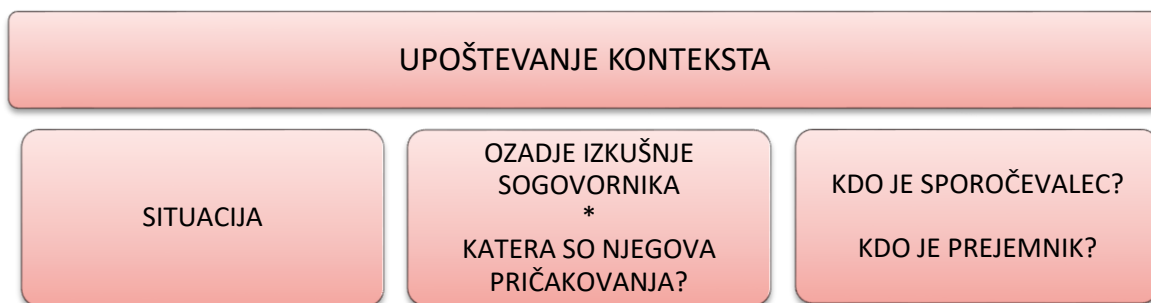
Zato je bistveno, da se nedvoumno legitimiramo, posredujemo koristne informacije svojemu sogovorniku in ne omahujemo, če potrebujemo pojasnila.

- Kulturni kontekst pa se lahko navezuje tudi na izkušnje ekipe.

Med gašenjem obsežnih gozdnih požarov v kraškem okolju skličemo tudi ekipe, ki prihajajo iz drugih predelov dežele. Nekatere ekipe prihajajo iz ravninskih predelov z nizko požarno ogroženostjo in imajo zelo omejene izkušnje v gašenju.

Vodja ekipe mora sporočiti vodji intervencije, za katere naloge je usposobljena ekipa, vodja intervencije pa mora usposobljenost preveriti. Komuniciranje bo tako primerno potekalo, navodila bodo natančneje formulirana in več bo prostora za potrebna pojasnila in nasvete.

Z izkušeno ekipo, ki dobro pozna ozemlje, bo komuniciranje potekalo v drugačnem tonu, sporočila bodo manj pogosta in namenjena pridobivanju informacij o napredovanju postopkov gašenja raje kot posredovanju navodil.

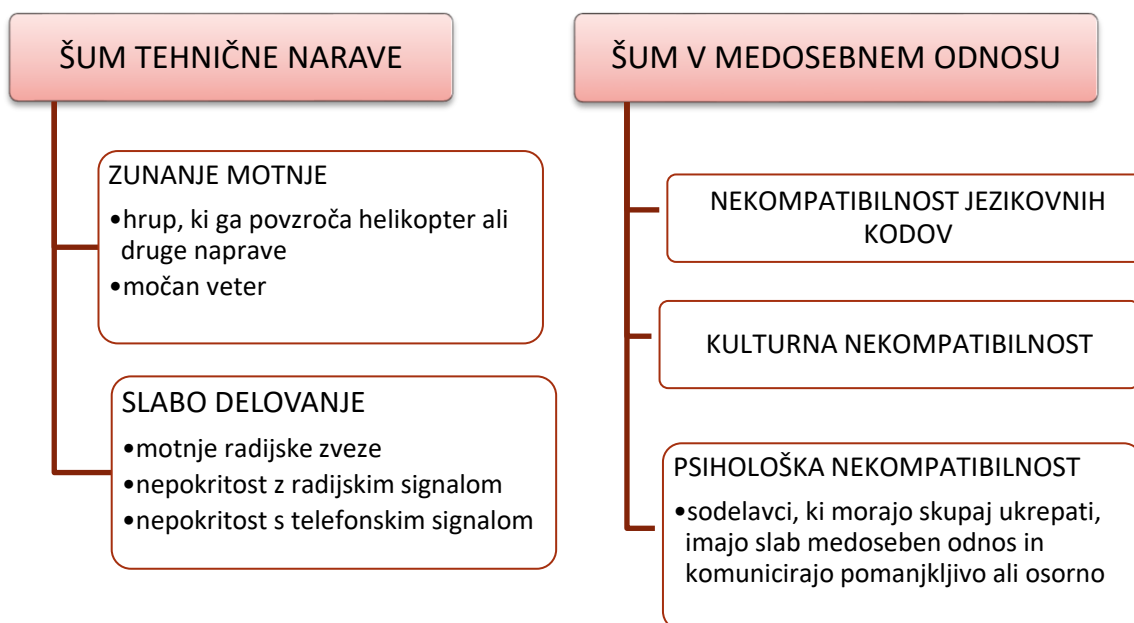

6.2. 4. ŠUM

Šum je vse, kar nenamerno moti dekodiranje sporočila. Šum je lahko motnja tehnične narave ali motnja v medosebnem odnosu.

Na prejšnjih straneh smo že spregovorili o pomenu deljenja jezikovnega in kulturnega koda.

Vendar je tudi psihološka plat nezanemarljiva, saj so psihološka trenja potencialno zelo nevarna za organizacijo, zato je priporočljivo, da se njeni pripadniki osredotočijo raje na delo kot na medosebne odnose, pri čemer morajo vedno imeti v mislih, da je sodelovanje z drugimi temeljno za doseglo rezultatov.

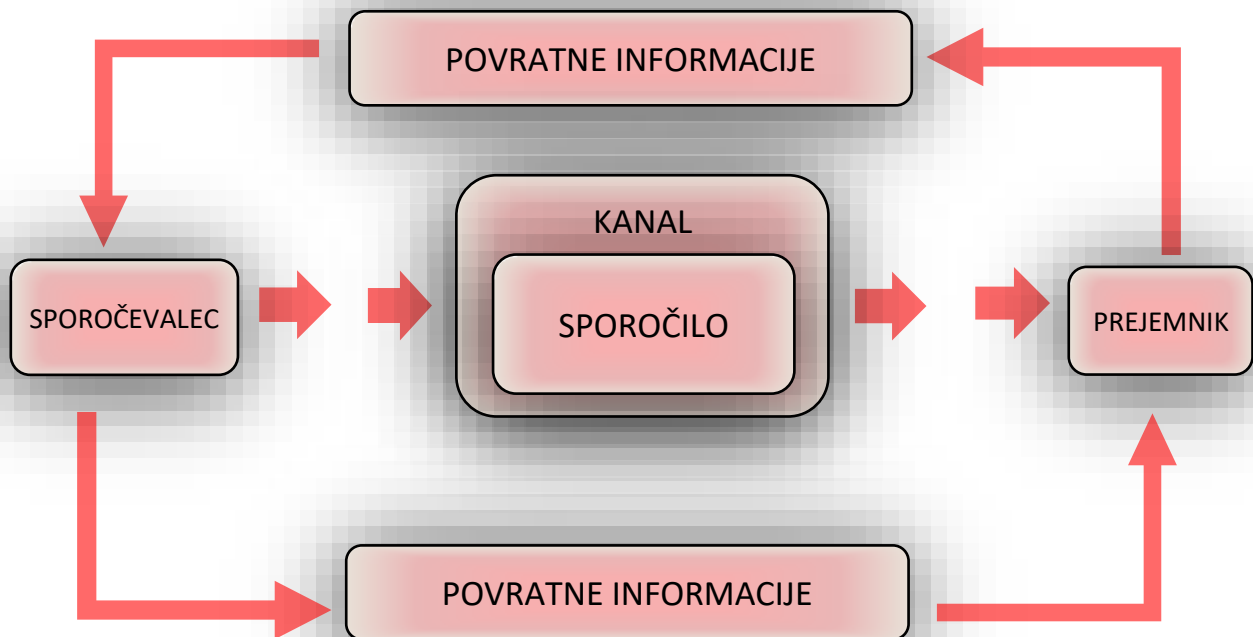

6.2. 5. POVRATNE INFORMACIJE

Povratne informacije so bistvenega pomena; kar šteje, je učinek komuniciranja, ne pa sporočevalčeve namere; pomembno je sporočilo, kot ga dojame sogovornik, ne pa sporočilo, ki ga sporočevalec namerava sporočiti.

Zato je nujno, da s pomočjo povratnih informacij vedno preverimo, da je poslano sporočilo bilo pravilno prejeto in dojeto.

Povratne informacije delujejo krožno in dokler ne prejmemo potrditve, da je bilo sporočilo pravilno prejeto, ne smemo odnehati, vse dokler sogovornik ne potrdi, da je res pravilno razumel poslano sporočilo.

Vrnitveno sporočilo je lahko potrditev, zavrnitev ali zanikanje. V nadaljevanju so rdeče obarvani nekateri praktični primeri komuniciranja in povratnih informacij, ki se navezujejo na naslednje sporočilo:

»Odstranite cevne kolute in umaknite se! Požar se širi na krošnje!«

POTRDITEV	<ul style="list-style-type: none"> • Pozitivno vrnitveno sporočilo • »Sprejel, odstranimo cevne kolute in se takoj umaknemo!«
ZAVRNITEV	<ul style="list-style-type: none"> • Negativno vrnitveno sporočilo • »Napačno, nisem razumel. Ponovi!« • V tem primeru bo treba sporočilo ponoviti, dokler ne prejmemo pozitivnega vrnitvenega sporočila.
ZANIKANJE	<ul style="list-style-type: none"> • Ne upoštevam tega, kar mi je sogovornik povedal. • »Sprejel, tu pa je stanje mirno, ne vidim nevarnosti.« • Tudi v tem primeru so potrebne dodatne izmenjave, da razčistimo stvar in prejmemo pozitivno vrnitveno sporočilo.

6.3. ZAKLJUČKI

Če se navežemo na enega od motov, ki smo jih navedli na začetku te publikacije,

NAŠ CILJ JE VARNO POGASITI POŽAR V NAJKRAJŠEM ČASU Z UPORABO ČIM MANJ VIROV

lahko rečemo, da je pravilno komuniciranje bistvena sestavina za doseg tega cilja.

Skupina, ki slabo komunicira ne bo dosegla svojega cilja, ne bo delovala varno in ne bo optimalno uporabila časa in virov.

Dobrega komuniciranja se naučimo; idealen rezultat, za katerim moramo stremeti, je imeti čim enotnejši pogled na stanje, kar dosežemo z jasnim komuniciranjem, gotovostjo, da smo se vzajemno razumeli, pripravljenostjo na stalno soočanje in fleksibilnostjo.

Naj še enkrat opozorimo na pomen **naknadnega poročanja (debriefinga)** kot orodja, s katerim se učimo pravilnega pristopa do učinkovitega komuniciranja in uravnoveženega soočanja. Kultura ni nespremenljiva, statična zbirka znanj, praks in vrednot, ki jih predajamo naprej; primerno komuniciranje in konstruktivno soočanje pa pomagata organizaciji, da raste in se stalno izboljšuje.

7. POGLAVJE

OBVLADOVANJE OPERATIVNEGA STRESA

Organizacija, ki je namenjena obvladovanju kritičnega stanja, lahko tudi sama zabrede v krizo?

Odgovor je pritrdilen, saj lahko pride do dinamik, ki sprožajo krize tudi v tovrstnih organizacijah, pri čemer najprej prizadenejo vodstvo, nato pa se širijo čez celo organizacijo. Posledice so običajno zelo hude, saj prizadeta organizacija ne bo več sposobna učinkovito delovati, svojih nalog ne bo več izpolnjevala ali bo njihovo izvajanje prepuščeno naključju. Kaj naj storimo? Lahko uporabimo nekaj koristnih prijemov za ponovno vzpostavitev učinkovitosti organizacije, tako da omilimo notranja trenja do ravni, ki je sprejemljiva v normalnih operativnih okoliščinah. Še pomembneje pa je, da so organizacije urejene tako, da v čim večji meri preprečujejo nastajanje takih pojavov oziroma da jih znajo obvladovati, če kljub vsemu pride do njih.

Kdor ima izkušnje z gašenjem gozdnih požarov, je gotovo že opazil, da v nekaterih primerih organizacija, ki je zadolžena za izvajanje postopkov, zabrede v krizo, vodja intervencije ni več sposoben obvladati stanja in kdor sestavlja linijo poveljevanja, začne delovati neracionalno in neučinkovito.

V takih primerih niti zadostno število sredstev in izvajalcev na terenu, ki bi sicer v običajnih razmerah dovoljevalo obvladovanje dogajanja, ne bo v veliko pomoč.

Ta sindrom, ki lahko prizadene organizacije, zlasti tiste, ki se spopadajo z zahtevnimi in visoko stresnimi intervencijami, kot je gašenje požarov, se imenuje »operativni stres«.

V tem poglavju se bomo osredotočili na ugotavljanje:

- katere so kritične situacije
- kako se sproži kriza
- kako se prenaša na celo organizacijo
- katere so posledice
- katere so strategije s takojšnjim učinkom
- kako se lahko organizacija dolgoročno opremi, da poveča svojo trdoživost

TRDOŽIVOST:
sposobnost okrevanja organizacije ob morebitnem nastopu krize.

OPREDELITEV OPERATIVNEGA STRESA

Za namene te publikacije je operativni stres negativni stres, ki mu pravimo tudi stiska (ang. *distress*) in ki lahko prizadene vodstvo organizacije, zadolžene za ukrepanje ob izrednih razmerah, in se nato razširi na celotno sestavo.

Stres je: »seštevek vseh mehanizmov, ki jih aktiviramo, da prilagodimo naš odziv na zunanje izzive in potencialne grožnje. Spričo novih dejavnikov, ki povzročajo stres (stresorjev), se v našem telesu sproži sindrom prilagajanja, ki izzove kemijske, nevropsihične in imunološke reakcije.

Najprej se sproži alarmni zvonec, ki »aktivira« vse naše vire energije, da nam omogoči kljubovanje stresnim situacijam fizične narave (kot je utrujenost) ali psihološke narave (kot sta na primer preobremenjenost pri delu ali dogodek z velikim čustvenim nabojem).

Zaporedje reakcij je tesno povezano z reakcijami v presnovi. Pospeši se pulz, dvigne se krvni tlak in zviša mišični tonus. [...] Vse je usmerjeno v kljubovanje izrednim razmeram in v premagovanje ovir.

Če pa se zgodi, da traja izpostavljenost stresu predolgo in da telo nikoli ne prejme signala o »koncu alarma«, so organi neprekinjeno podvrženi obremenitvi, kar dolgoročno ogrozi splošno zdravstveno stanje.«
(Robbins et al., 2016).

7.1. KRITIČNO STANJE

Najprej je treba določiti, katero kritično stanje oziroma stresni dejavnik (stresor) lahko povzroči operativni stres. Praviloma kritično stanje nastopi kot posledica neobičajne situacije, ki se od drugih razlikuje po obilici negativnih dejavnikov in hkratni omejenosti virov za spopadanje z njimi. Ti viri so lahko materialni, kot so na primer osebje, vozila in oprema, ali nematerialni, kot je sposobnost obvladovanja kritičnega stanja.

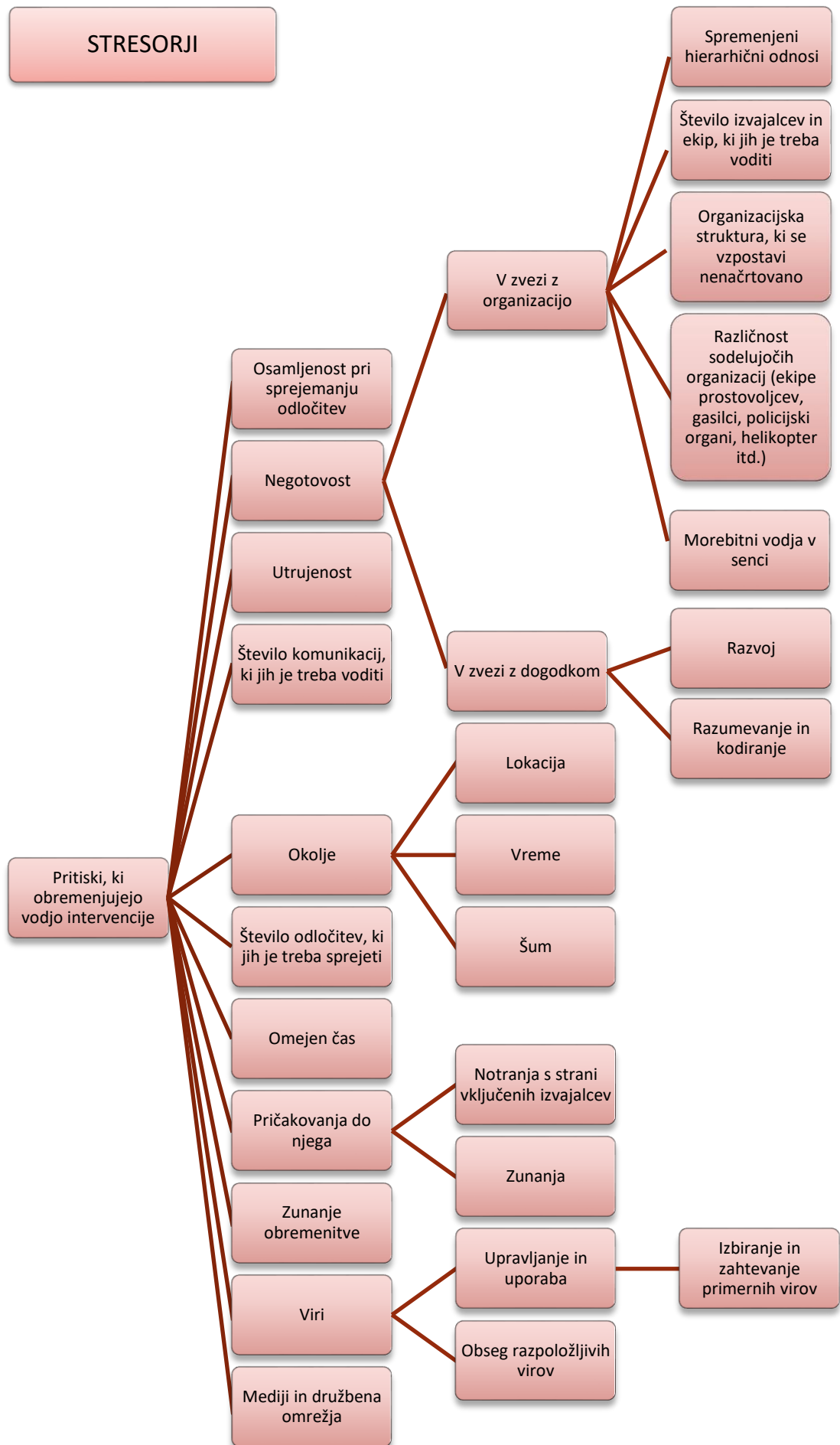
Učinek stresnega dogodka je tesno povezan z razpoložljivimi viri in pristopom do samega dogodka.

Obseg požara pogostokrat sploh ni relevanten pri sprožanju operativnega stresa; slednji lahko prizadene organizacijo tako pri spopadanju s požarom večje kot manjše razsežnosti.

Določiti, kateri so stresorji in pogoji, ki botrujejo nastanku operativnega stresa, nam kratkoročno pomaga opredeliti izhodišča za soočanje s kritičnimi stanji, dolgoročno pa oblikovati in sprejeti ustrezne preventivne ukrepe.

Vodja intervencije se mora spopadati s številnimi pritiski in ko slednji presežejo razpoložljive vire za obvladovanje kritičnega stanja, pride do krize.

STRESORJI

Nekateri stresorji so vezani na negotovost, drugi na utrujenost in splošne delovne pogoje, tretji na število odločitev, ki jih je treba sprejeti, in na omejen čas, v katerem jih je treba sprejeti, ali na število komunikacij, ki jih je treba voditi prav tako v omejenem času. Tem se pridružujejo pričakovanja, ki jim je treba biti kos, in sposobnost razumevanja in kategoriziranja dogodka.

Pritisk, ki ga povzročajo ti dejavniki, dodatno povečuje osamljenost vodje pri sprejemanju odločitev. Način, kako vsakič znova nastaja organizacija, ki se spopada s posameznim dogodkom, vnaša dodatno stopnjo negotovosti, ki jo je treba upoštevati, ko ocenjujemo stopnjo stresa, ki ji je vodja intervencije izpostavljen. Organizacija nastaja namreč sproti, nenačrtovano; pripadniki različnih postaj gozdarske policije, ki so v pripravljenosti, so opozorjeni in sklicani, čim nastopi dogodek in od tega trenutka dalje se začne sodelovanje; na licu mesta se vzpostavijo hierarhični odnosi in komunikacijski tokovi, vloge posameznikov pa se pogostokrat razlikujejo od tistih, ki jih običajno opravljajo pri rednem delu. Tudi hierarhična struktura je lahko različna od tiste, ki je običajno v rabi na delovnem mestu; zaradi postopka, po katerem se imenuje vodja intervencije, bi slednji lahko imel nižji čin kot vodja požarnega sektorja ali kot navadni izvajalec.

Splošni delovni pogoji so še dodaten kritični dejavnik in vodja intervencije v večini primerov sprejema odločitve v zahtevnem delovnem okolju. Redkokdaj je bazni tabor za vodenje intervencije opremljen z mizicami, stoli in ponjavami, vodje največkrat svoje delo opravljajo stoje, brez zaščite pred pripeko, pisalna miza pa je pokrov motorja kakega terenskega vozila. Vodenje komunikacij, ki je ena izmed strateških dejavnosti vodje intervencije, je vedno naporno; vodja intervencije ali njegov pooblaščenec mora nenehno in večurno odgovarjati na klice preko različnih telefonskih in radijskih naprav.

Usklajevanje ukrepanja vseh organizacij, vključenih v postopke gašenja, in drugih organizacij, povezanih z dogodkom, kot so na primer organi, ki zagotavljajo prometno in železniško varnost, s katerimi mora vodja intervencije vzdrževati odnose, so dodaten vir stresa.

Vodenje intervencije je vedno povezano s pričakovanji do samega ukrepanja, ki nastajajo tako v sami organizaciji kot tudi zunaj nje. Zaradi teh pričakovanj je celotna linija poveljevanja zlasti pa vodja intervencije močno izpostavljen.

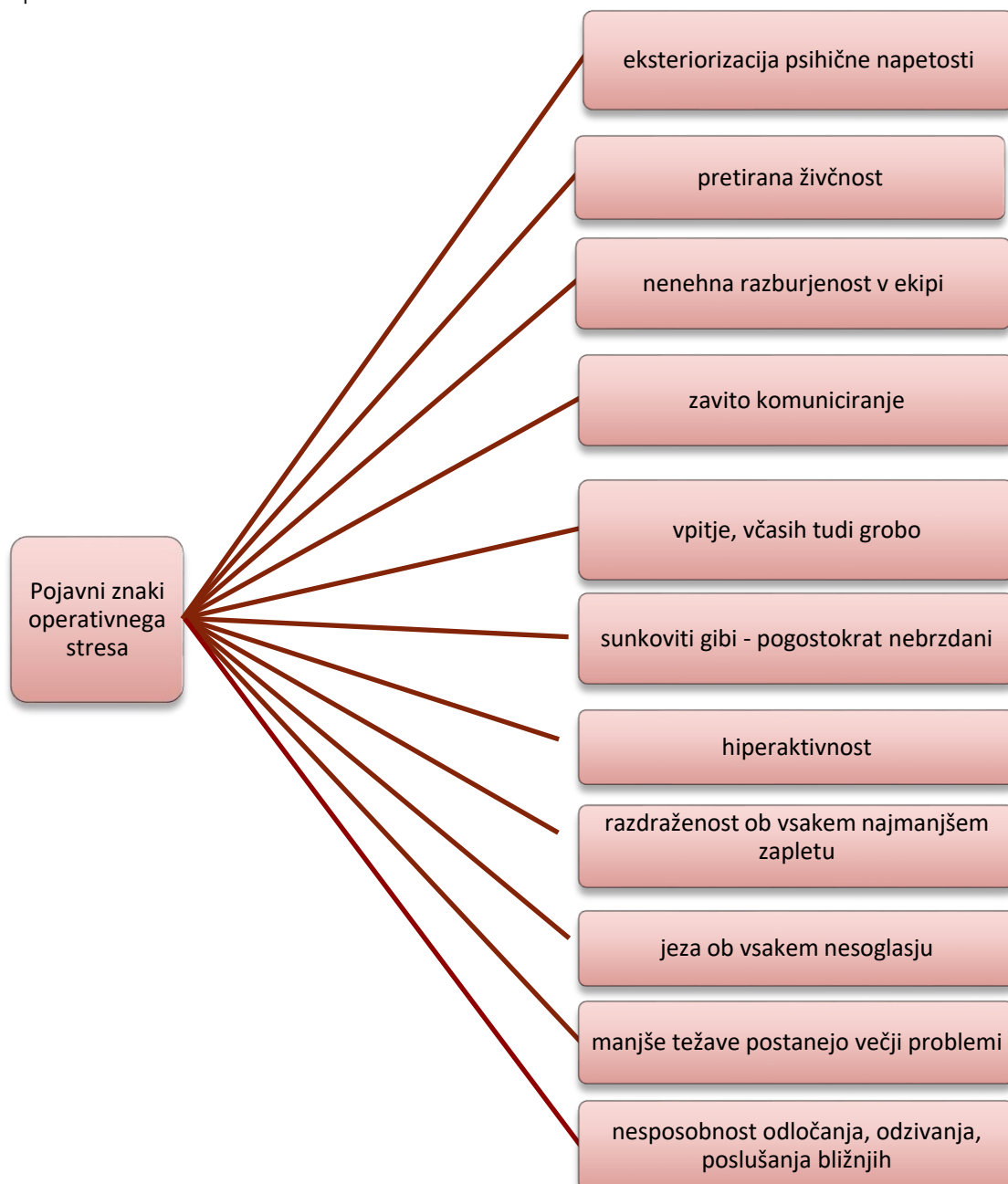
Drug vidik, ki prispeva k povečanju stopnje operativnega stresa, je dekodiranje dogodka: pogosto ni enostavno razumeti dinamike in razvoja gozdnega požara in uvideti, katere ključne taktične in strateške odločitve sprejeti.

V nekaterih konkretnih situacijah je lahko nejasna porazdelitev vlog in negotovost o tem, kdo odloča, ključen povzročitelj napetosti, zlasti če je vodja intervencije šibka in neizkušena osebnost, kar lahko poveča ranljivost celotne organizacije.

»Kar povezuje organizacijo, je pogostokrat veliko bolj krhko, kot si predstavljamo, ugotavlja Weick. Dovolj je, da ljudi pahnemo v vloge, ki so jim nedomače, pustimo nedorečene nekatere ključne vloge, zabrišemo razmejitve nekaterih nalog, razvrednotimo sistem družbenih vlog in to storimo v sistemu, v katerem se drobni dogodki kopičijo in seštevajo v nekaj pošastnega.«
(Bonazzi, 1999, str. 193).

Ti dejavniki obremenjujejo osebo, ki je odgovorna za ukrepanje.

Pojavljajo se sicer znaki, ki napovedujejo nastajanje operativnega stresa in nakazujejo, da je treba takoj ukrepati, da se v organizaciji ponovno vzpostavi primerno vzdušje za kakovostno delovanje. Pretirana živčnost pri izvajalcih, nenehna razburjenost v ekipi, zavito, pogostokrat srdito, dolgovечно komuniciranje brez prave vsebine so pomembni kazalniki, ki nas opozarjajo na to, da se nekaj zatika in da je treba težavo takoj odpraviti.

Razpolagamo pa s pomembnimi orodji, ki so koristna za obvladovanje teh dogodkov ob manjši količini stresa. Znanje in izkušnje so dejavniki, ki pomagajo pri razumevanju dogodka in ustreznem usmerjanju ukrepov. Poleg tega sta osebna sposobnost in nadarjenost bistveni sestavini za uspešno vodenje kompleksnih intervencij z visoko stopnjo zahtevnosti. Nedvomno sta poleg osebnostnih značilnosti vodje intervencije tudi deljena organizacijska kultura in zanesljiva linija poveljevanja nujni orodji za dobro vodenje intervencij.

7.2. KAKO SE SPROŽI KRIZA

7.2. 1. IZHODIŠČE

Ko kopičenje stresnih dejavnikov, opisanih v prejšnji točki, presega sprejemljivo raven, se lahko sproži pojav operativnega stresa, ki se največkrat tako pojavlja: vodja intervencije zapade v krizo, kriza pa se z njega prenaša na vso organizacijo.

Sprožilec krize so stanje kognitivne disonance, v katero zapade vodja intervencije, in strategije, ki jih slednji izvaja, da bi jo zmanjšal.

Zaradi pričakovanj, ki jih vsi imajo do njega, je vodja intervencije pri vodenju izjemno izpostavljen; ob ukrepanju tvega svoj ugled in zaupanje vase; občutek nezadostnosti izzove občutek neugodja, ki ga še bolj podžiga tako imenovani »učinek žarometa«.

UČINEK ŽAROMETA

“[...] prepričani smo, da nas ljudje opazujejo in sodijo o naših dejanjih in videzu v veliko večji meri, kot to res počenja; občutek imamo, kot če bi bili pod žarometom. [...]

Zaradi učinka žarometata smo zato bolj v zadregi in nas bolj skrbijo naše pomanjkljivosti, kot bi nas morale, če so te pomanjkljivosti povezane z uspešnostjo našega delovanja, našimi družbenimi odnosi ali našim videzom.«
(Aronson et al., 2006, str. 70).

Ko napetosti presežejo tolerančni prag, močno omajajo čustveno ravnovesje posameznika, ga zaslepijo in zavirajo pri razumevanju situacije ter ga privedejo do nepremišljenega ravnanja, ki ga sproža pojav kognitivne disonance.

KOGNITIVNA DISONANCA

»Občutek neugodja, ki ga povzročajo informacije, za katere čutimo, da se ne ujemajo s podobo, ki jo imamo o sebi kot o razumnem in pametnem bitju, imenujemo kognitivna disonanca.« (Aronson et al., 2006, str. 99)

ZMANJŠANJE NEUGODJA, KI GA POVZROČA KOGNITIVNA DISONANCA

Ko je naša samopodoba postavljena v dvom in imamo občutek, da tvegamo izgubo spoštovanja do sebe in ugleda pred drugimi, nastopi občutek negotovosti, zaradi katerega podvomimo, v katere: »[...] vrste oseba, želimo biti - idealno sebstvo - in katere vrste oseba mislimo, da moramo biti - moralno sebstvo.

Primerjanje aktualnega sebstva z idealnim sebstvom nam nudi koristno orodje za ocenjevanje sebstva, drugače povedano za presojanje naših osebnih značilnosti, našega obnašanja in stopnje uresničevanja naših ciljev.« (Aronson et al., 2006, str. 121).

Zavest o tem, da se oddaljujemo od tega, kar si želimo biti, ali od tega, kar mislimo, da bi morali biti, prizadene našo samopodobo, kar: »[...] izzove psihološko neugodje«, spričo katerega: »si prizadevamo [...] zmanjšati disonanco in ponovno vzpostaviti ubranost med lastno predstavo o sebi, zlasti med svojim aktualnim sebstvom in svojimi osebnimi merili.

S poseganjem v sebstvo skrčimo tako nastali razkorak med aktualnim sebstvom, ki ga izpričujejo naša s sebstvom neuglašena dejanja, in tem, kar želimo biti.« (Aronson et al., 2006, str. 121).

Te strategije pa so lahko pogubne za organizacijo.

7.2. 2. SPROŽENJE

Vodja intervencije, ki je postopoma vedno bolj pod pritiskom, bo vedno težje raztolmačil dogajanje okrog sebe, saj se v takih primerih polje zaznav zoži.

ZOŽENJE POLJA ZAZNAV

»[...] ko smo ljudje izpostavljeni vedno večjemu pritisku, pride do zoženja zaznavanja, manj se zavedamo tega, kar se dogaja okrog nas.«
(Weick, 1993, str. 373).

Skrčenje sposobnosti zaznavanja pa eksponentno poveča občutek negotovosti in praznine. Ti naraščajoči občutki, ki se stopnjujejo tudi zaradi časovnega pritiska, dodatno krepijo že velik stres, ki mu je izpostavljen vodja intervencije.

Tako se sproži verižna reakcija, ki vodji intervencije še bolj oteži delo pri razumevanju različnih in pogostokrat naključnih dejavnikov, ki jih mora znati vodja raztolmačiti za sprejemanje odločitev v svoji pristojnosti.

Stresno stanje se lahko tako zelo poostri, da preseže tolerančni prag in sproži občutek nedoraslosti do situacije, s katero se spopadamo, in posledično pojava kognitivne disonance.

Na tej točki bo vodja intervencije začutil, da mora nekaj ukreniti proti občutku neugodja, ki ga preveva: »Kognitivna disonanca sili posameznika, da poskusi omiliti nelagodje, ki ga je sama disonanca povzročila, prav tako kot nas občutek lakote in žeje silita v to, da ju potešimo.« (Aronson et al., 2006, str. 99).

Pri postopkih gašenja požarov je bilo ugotovljeno, da prihaja do določenih značilnih duševnih stanj, pristopov in obnašanj, ki so povezana s strategijami, s katerimi vodja intervencije poskuša omiliti neugodje, ki izhaja iz kognitivne disonance.

Primer značilnega obnašanja, s katerim vodja intervencije poskuša omiliti neugodje iz kognitivne disonance:

POJAV »REGRESIJE«

Namesto da vodi, vodja intervencije začne gasiti.

Primer tega je pojav tako imenovane »regresije«: »[...] stres povzroči regresijo na prve oblike odzivanja, ki smo se jih naučili. To pomeni, da v stresnih pogojih pozabimo na oblike odzivanja, ki smo se jih naučili skozi dolgotrajna in zahtevna usposabljanja in ki so potrebna za ukrepanje v bolj zapletenih situacijah. Stres nas sili v nazadovanje na primitivnejše in enostavnejše oblike odzivanja, ki so dlje zasidrane v našem spominu in so ostale zakopane pod plastjo poznejših usposabljanj. [...]« (Bonazzi, 1999, str. 185).

Primer regresije, ki ga dobro pozna, kdor sodeluje pri gašenju požarov, je situacija, v kateri se zaradi težko obvladljivih okoliščin vodja intervencije sam loti gašenja požara in to tudi dobro opravlja, celo bolje kot ostali, vendar se tako izneveri svoji vlogi, ker pusti organizacijo brez vodstva.

Škoda, ki jo povzroči tako obnašanje, je znatna tako z vidika razkroja organizacijske strukture, ki brez vodstva tvega implozijo, kot z vidika virov, ki ostajajo neizkoriščeni zaradi pomanjkanja navodil. To je ena izmed značilnih strategij, ki jih uporabljamo za zmanjševanje disonance. S tem, da sam in zavzeto gasi požar, vodja intervencije poskuša dokazati sebi in drugim svojo sposobnost in odstraniti dvome o svoji nedoraslosti položaju.

Prvi značilen pristop je regresija na prve pridobljene veščine (glej besedilo v okviru).

Drug pristop je zatekanje k mentalnemu stanju, ki ga lahko opredelimo kot kognitivno zanikanje; v takih primerih se obnašamo, kot če bi se med vožnjo znašli pred oviro in bi se odločili, da enostavno zamižimo, namesto da zaviramo in se ji izognemo.

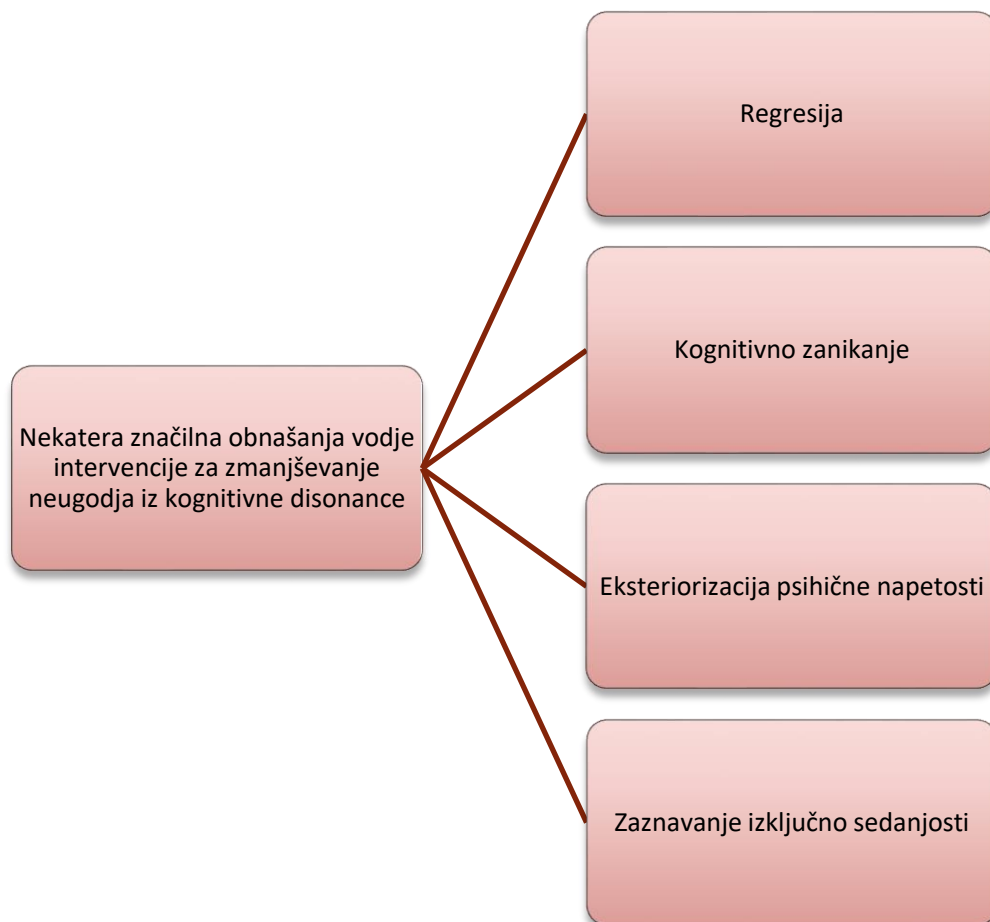
PRIMER:

Ekipa na terenu ne more zaježiti požara v dodeljenem sektorju in to sporoči vodji intervencije, ki zaradi velikega stresa ni sposoben sprejeti nikakršne odločitve - niti odločitve, da ukaže ekipi umik z mesta, niti, da na tisto mesto preusmeri ekipe z drugih sektorjev gašenja. Vodja enostavno izbriše iz svojih misli sporočilo in se dalje obnaša, kot da se ni nič zgodilo, včasih celo tako, da vpije, na kogar vztraja s prošnjo po navodilih. V takem primeru je zelo verjetno, da bo pozneje zamudo pri odločanju pripisal zunanjim dejavnikom, okvaram, najrazličnejšim drugim problemom, ekipi v težavah ali celo smoli.

To pomeni, da vodja intervencije ne samo, da ni objektivno ocenil situacije, pač pa tudi, da sam sebi ne bo priznal svoje odgovornosti.

Še ena strategija za zmanjšanje kognitivne disonance, ki se pojavlja v kritičnih situacijah, povezanih z gašenjem gozdnih požarov, je eksteriorizacija psihične napetosti. Znaki eksteriorizacije psihične napetosti so: grobo vpitje, srdita povelja, ki jih ne smemo enačiti z glasnim zapovedovalnim poveljevanjem, sunkoviti in pogostokrat nebrzdani gibi, nepotrebna hiperaktivnost, razdraženost ob vsakem najmanjšem zapletu in zaradi vsakega nesoglasja; tem znakom se pridružujejo nesposobnost odločanja, delovanja in poslušanja. Tako obnašanje lahko zavede organizacijo v popolno histerijo.

Značilno mentalno stanje za take okoliščine je svojevrstno zaznavanje časa; vodja intervencije pod stresom zaznava samo sedanost, medtem ko sta preteklost in prihodnost povsem zabrisani, zato pri odločanju ne črpa iz splošnih izkušenj in ne pretehta posledic odločanja. Njegova dejanja so usmerjena izključno v dokazovanje samemu sebi in drugim, da dobro ukrepa.

S poslabšanjem stanja vodja intervencije ni več sposoben opravljati svojih zadolžitev in izgubi na avtoritativnosti, kar vpliva na organizacijo, ki prav tako zapade v krizo.

7.3. OKUŽBA

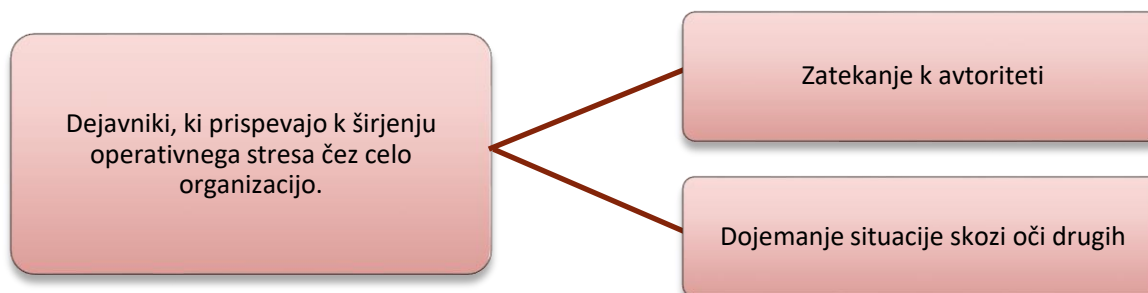
Ko vodja intervencije zapade v krizo, začuti posledice cela organizacija, operativni stres se prenaša čez celo linijo poveljevanja in nato prizadene vse udeležene izvajalce. Napetost narašča in se prenaša na udeležene izvajalce ter se nato vrača povečana vodji in se nenehno stopnjuje ob vsaki povratni informaciji.

Sproži se spirala, ki se sama napaja: spirala operativnega stresa. Mehanizem okužbe je zapleten in zelo škodljiv za organizacijo; učinkuje v sistemu, ki je že načet zaradi zoženja polja zaznav pripadnikov linije poveljevanja.

POSLEDICE zoženja polja zaznav

»[...] to pomeni, da je napačna diagnoza nastalega problema verjetnejša; kar pa nadalje pomeni, da se bo slabo vodena situacija še dodatno poslabšala in se širila neverjetno hitro. V kratkem času bi lahko prišlo do katastrofe.«
(Weick, 1993, str. 373).

Nekateri dejavniki prispevajo k širjenju operativnega stresa. Tak dejavnik je zlasti mehanizem, ki sili ljudi, da se zatečejo k avtoriteti, ko so zmedeni. Drug dejavnik je mehanizem, zaradi katerega zmedeni ljudje dojemajo situacijo skozi oči drugih. Če pa so v obeh primerih referenčne osebe tudi same v hudi krizi, s svojim obnašanjem in pristopom implicitno sporočajo, da je povsem logično, samoumevno in sprejemljivo, da se tako obnašajo. To pa spodbuja širjenje krize čez celo organizacijo.

Prvi dejavnik sili pripadnike organizacije k opuščanju kritične presoje in slepemu izvajanju tega, kar ukazuje oseba z avtoriteto: »[...] Stres načenja občutek varnosti posameznikov in spodkopava njihovo samostojnost; sili jih v regresijo na prvo obliko odzivanja, ki so se je naučili, in k zatekanju k hierarhični avtoriteti (pogostokrat je prva oblika odzivanja, ki so se je naučili, ravno naslavljanje osebe, ki jo zaznavajo kot avtoriteto).

Lahko rečemo, da na ravni organizacije stres učinkuje kot dejavnik centralizacije, saj krepi pomen formalne hierarhične ureditve in spreminja komuniciranje med enakimi v komuniciranje med neenakimi. Posledica so pojavljanje cenzure, premiki v poudarkih in nezaznavne spremembe v naravi informacij.« (Bonazzi, 1999, str. 187).

Drugi dejavnik pa povzroča: »[...] zatekanje k drugim kot viru informacij v primeru dvoumnih okoliščin. Ko pride do krize, velikokrat nimamo časa, da se zaustavimo in premislimo, kaj je bolje storiti. Nemudoma moramo ukrepati. Če smo prestrašeni ali panični, negotovi, kaj naj storimo, je povsem naravno, da začnemo opazovati, kako se drugi odzivajo, in da se začnemo ravnati po njih.« (Aronson, 2006, str. 164).

»Praviloma čim bolj je nekdo videti izkušen ali podkovan v nečem, tem bolj bodo drugi v njem iskali solidnega vodjo v negotovi situaciji« (Aronson, 2006, str. 164).

Posledica tega kognitivnega procesa je zrcalno posnemanje obnašanja vodje s strani velike večine pripadnikov organizacije.

Tako bo, kdor bo v tistem trenutku opozoril na to, da ekipa deluje nerazumno, izpadel kot provokator, kot neuglašen s skupino in bo zato potisnjen ob rob.

Usidra se tako neracionalno prepričanje, da sta razmislek pred akcijo in razumno ukrepanje samo izguba časa.

Na tej točki se stres razširi in okuži celo organizacijo, ki se je popolnoma prepustila - začasno - neučinkovitemu vodji.

Operativni stres, ki prežema vso ali veliko večino organizacije, povzroča zmedo, zmeda pa dodaten stres, ki se stopnjuje, dokler ne ogrozi vsega, kar povezuje organizacijo.

Organizacija se razgrajuje, ljudje nehajo razmišljati in zapadejo v paniko.

»Ni panika, ki povzroča dezintegracijo, pač pa dezintegracija, ki povzroča paniko. Povelj nihče več ne posluša, ljudje se počutijo osamljeni, nevarnost je videti večja in dejansko postane večja.«
(Bonazzi, 1999, str. 193).

Organizacija v takih pogojih ne izpolnjuje več svoje naloge, ki je varno gašenje požarov v najkrajšem času z uporabo čim manj virov.

Škoda, ki jo povzroči neprimerno ukrepanje, ima lahko hude posledice, ki jih dodatno poslabša odločitev institucij in kolektivnosti, da prepustita nalogo gašenja požarov namenski organizaciji: to pomeni, da ne bo nihče drug ukrepal namesto nje in da bo širjenje ognja nenadzorovano.

Če bi natančno analizirali številne gozdne požare, ki so imeli katastrofalne posledice, bi ugotovili, da je njihovemu širjenju botroval operativni stres. Če pa primerjamo te dogodke z drugimi racionalno pogašenimi požari, bomo odkrili, da so bili izhodiščni pogoji povsem enaki. Razliko gre iskati v organizaciji in organiziranosti.

7.4. KAJ NAJ STORIMO?

7.4. 1. NEKAJ STRATEGIJ ZA SPOPADANJE S KRIZO

V kritičnih situacijah, ki nastanejo ob razpadu organizacije zaradi operativnega stresa, je v tistem trenutku težko najti rešitev. Delna rešitev bi bila zamenjava vodje intervencije; toda v organizacijah je vedno prisotna določena stopnja inercije, ki organizaciji pomaga pri samoohranitvi. Ta inercija preprečuje hitro zamenjavo neučinkovitega vodje. Pa tudi če bi bila zamenjava takoj izvedljiva, slednja ne bi nujno zagotovila rešitve problema, ki bi se lahko naknadno ponovil zaradi splošnih razmer, v katerih se je znašla organizacija.

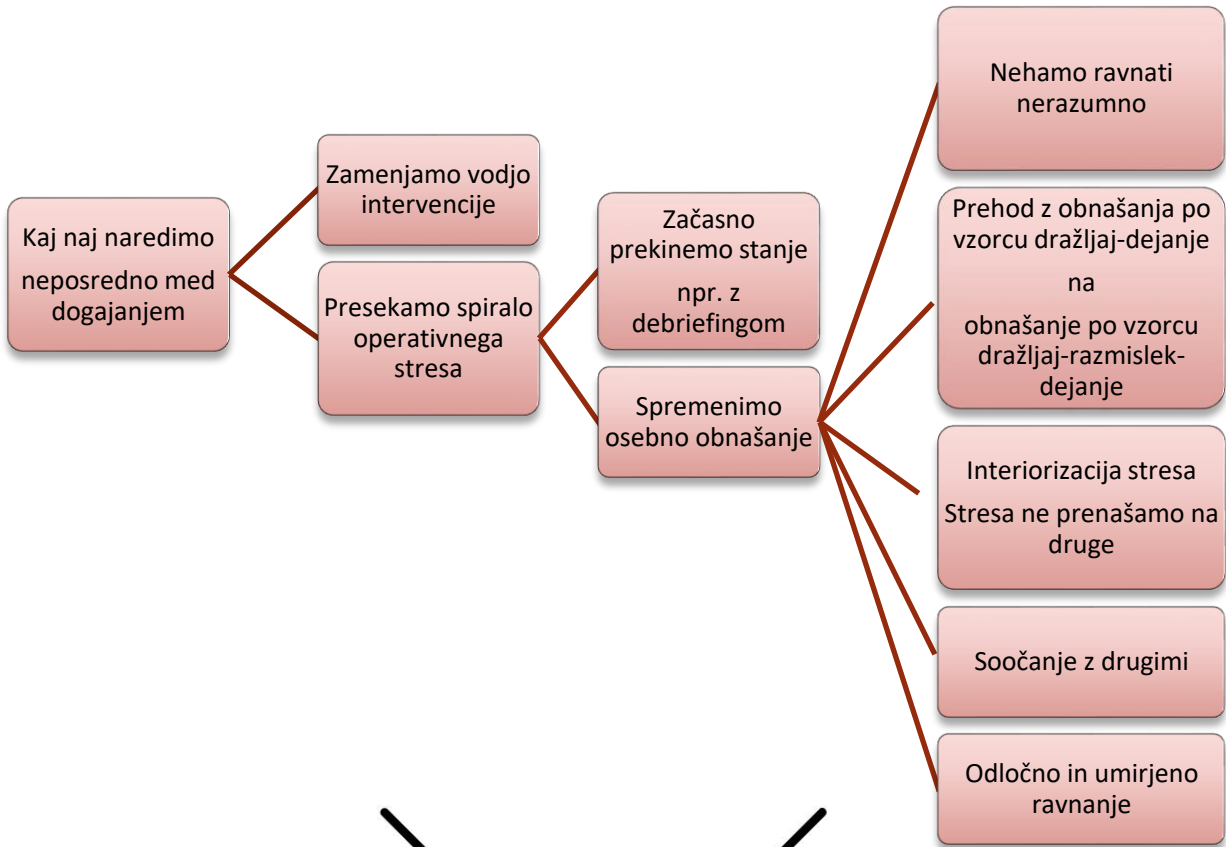
Druga, običajno učinkovitejša, a nikakor enostavna rešitev je doseči, da pripadniki organizacije, ki so ohranili zadostno mero racionalnosti, presekajo spiralo operativnega stresa. Če bodo slednji nehali ravnati nerazumno in bodo začeli ukrepati odločno in umirjeno, bodo s svojim zgledom sprožili pozitiven cikel, ki se ga bodo »nalezli« tudi vsi ostali. Tisti, ki bodo stanje dojemali preko tega obnašanja, se mu bodo prilagodili in se umirili, kar bo dodatno prispevalo k zmanjševanju vznemirjenosti. Tudi premik v pristopu nekaj posameznikov lahko spremeni pristop cele skupine.

Drug pristop, ki ga je koristno udejanjiti, ko pride do stopnjevanja napetosti, je interiorizacija stresa; če notranjega stresa ne eksterioriziramo in ga tako ne prenašamo na druge, skupino zaščitimo pred dodatnimi destabilizirajočimi elementi.

Dodaten protiukrep, ki se je skozi leta izkazal za koristnega pri zmanjševanju stopnje stresa med gašenjem gozdnih požarov, je začasna prekinitev stanja, ki povzroča stres. Da se distanciramo od splošne hysterije in skupino streznimo, je včasih dovolj kratek sestanek ali prekinitev za ugotovitev stanja (debriefing).

Opisane protiukrepe lahko s pridom udejanjimo tudi neposredno med dogajanjem, vendar le če so posamezniki, ki se niso nalezli stresa, sposobni razumeti situacijo in ukrepati skladno z njo ter spremeniti vzdušje v organizaciji.

PRESEKATI SPIRALO STRESA

7.1. 2. DOLGOROČNE STRATEGIJE ZA POVEČANJE ODPORNOSTI S POMOČJO USPOSABLJANJA

Ker bi bilo z vidika stroškovne učinkovitosti neracionalno redno vzdrževati organizacijo, zadolženo za ukrepanje ob kompleksnih dogodkih, kot so gozdni požari, ki se sicer pojavljajo ciklično, toda neredno in zahtevajo veliko virov v obliki osebja in sredstev, se s postopki gašenja ukvarjajočasne organizacije. Slednje se vzpostavijo sproti, čim nastopi izredno stanje, s katerim se je treba spopasti, sestavljajo pa jih pripadniki strukturiranih organizacij, ki sledijo splošno znanim pravilom; ker se prej omenjene organizacije vzpostavijo le po potrebi, se njihove sestave zelo razlikujejo druga od druge. Tečasne organizacije lahko delujejo in se spopadajo s kritičnimi stanji le, če so odporne in fleksibilne, sposobne odzivanja (vzdržljive) pred ekstremnimi situacijami.

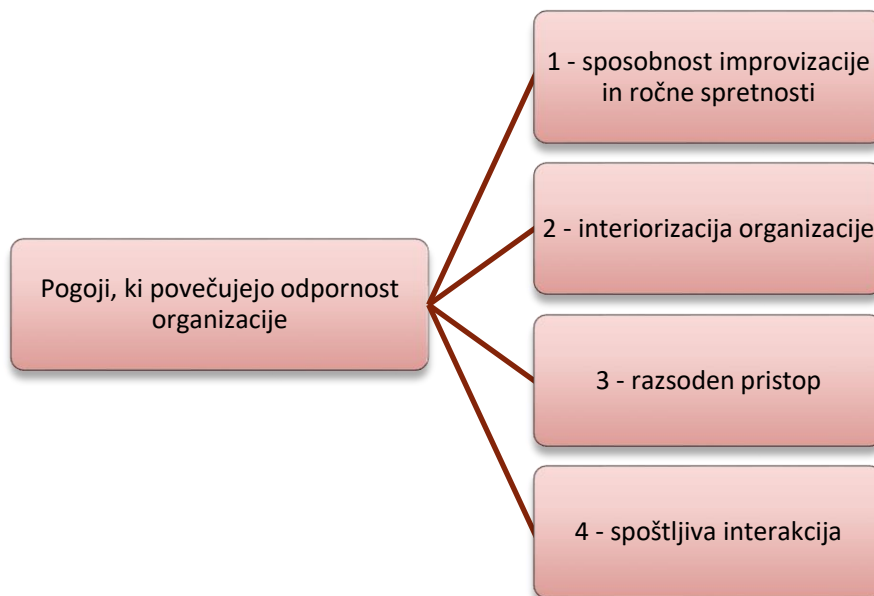
Nekateri pogoji povečujejo odpornost organizacije in izhajajo iz osebnih značilnosti njenih pripadnikov, imajo pa tudi neposreden pomen za organizacijo (Bonazzi, 1999, str. 194-197).

Prvi pogoj so sposobnost improvizacije in ročne spretnosti; sposobnost improvizacije predpostavlja namreč, da smo, ko organizirana ureditev odpove, sposobni nemudoma ustvariti drugo. Ročne spretnosti pa so povezane s sposobnostjo uporabe razpoložljivih virov na alternativen način za reševanje problemov. Leta 2005 se je na primer vnel gozdni požar ob tržaški obalni cesti: do vžiga je prišlo tik ob morju, plameni pa so se nato dvigovali ob kraških stenah; s kopnega ni bilo mogoče ukrepati zaradi strmine in neenakomernost tal, ki sta preprečevali dostop do območja požara, in tudi helikopterja ni bilo mogoče uporabiti. Vodja intervencije se je spomnil, da bi lahko poklical na pomoč plovilo, ki ga gasilci običajno uporabljajo za gašenje požarov na ladjah. Poteza se je izkazala za zmagovalno, saj je močan vodni curek s plovila v kratkem pogasil požar. Improvizacija, ki ne pomeni pluti na slepo ali ukrepati tjavendan, terja ogromno izkušenj, sposobnosti in spomina ter temelji na nenehnem in discipliniranem prepletanju reda in ustvarjalnosti (Bonazzi, 1999, navodilo št. 5, str. 200-201).

Drugi pogoj, ki povečuje odpornost, je interiorizacija organizacije preko procesov, ki jih Weick imenuje »virtualni sistemi vlog«, kar pomeni, da: »je družbena konstrukcija stvarnosti možna le, če je zasidrana v glavi posameznika. [...] Če je dobro interiorizirana, organizacija deluje v domišljiji tudi še dolgo za tem, ko je nehala obstajati v realnem svetu. To je predpostavka za njeno ponovno vzpostavitev v stvarnosti.« (Bonazzi, 1999, str. 195).

Tretji pogoj je urjenje pripadnikov organizacije v sposobnosti ohranjanja razsodnega pristopa do dogajanja: »Biti razsoden pomeni spoznavati in se izogibati tako pretiranemu zaupanju kot pretirani opreznosti. Tako pretirano zaupanje kot pretirana opreznost uničujeta radovednost, odprtost, občutljivost, torej vrline, ki jih organizacije najbolj potrebujejo v času sprememb.« (Bonazzi, 1999, str. 195).

Četrti pogoj pa je spoštljiva interakcija, ki je odvisna od medosebnih odnosov med dvema ali več osebami: »V nevarnosti je boljše imeti dobrega partnerja kot dobro organizacijo. Vse je odvisno od trikotnika zaupanja-poštenosti-samozavesti, ki ga ustvarimo s partnerjem. [...] Ko odpove formalna organizacija, ni več vodij, niti vlog, rutin ali smisla. V takih primerih o življenju in smrti odločata zaupanje, poštenost in samozavest.« (Bonazzi, 1999, str. 196). Ta pogoj je dobro znan vsem, ki ukrepajo ob izrednih razmerah oziroma ob kritičnih stanjih.

Za spodbujanje in gojenje teh osebnih lastnosti je treba vlagati v usposabljanje. Cilj usposabljanja je v tem primeru gojenje osebnih vrtilin, krepitev zanesljivosti in širjenje skupne organizacijske kulture.

»[...] možnosti za uspeh niso odvisne od celotne organizacijske učinkovitosti, pač pa od nekaterih vrtilin posameznikov. Za preživetje skupine je organiziranost nujna. Slednja pa je možna le, če imajo pripadniki skupine moralne in umske sposobnosti, ki oplemenitijo kooperativno obnašanje.«
(Bonazzi, 1999, str. 194).

Zanesljivost in organizacijska kultura sta tesno povezani, izid organiziranega delovanja in kakovost organizacijske zasnove pa sta odvisna tako od osebnih lastnosti pripadnikov organizacije kot od kulture, na kateri temelji organizacija.

»[...] zanesljivost ni samo stvar usposabljanja. Je stvar kulture, stvar soglasja glede določenih tem, stvar razumevanja pomena skupnih izkušenj. [...]«

Potek usposabljanja pa je strateškega pomena za krepitev organizacijske kulture, izboljšanje osebnih lastnosti in povečanje splošne zanesljivosti.

»[...] Zanesljivost kot merilo ne sovpada z učinkovitostjo, ti dve merili lahko sobivata, vendar ne sovpadata. Učinkovitost se navezuje na razmerje med stroški in proizvedeno količino, [...]. Po logiki učinkovitosti so torej dopustni tudi proizvodi slabše kakovosti. [...]«, medtem ko zanesljivost: »[...] brezpogojno terja odsotnost pomanjkljivosti in napak. [...]« (Bonazzi, 1999, str. 198).

ZAKLJUČKI

Ob koncu te poti si želiva, da v nas ostane sled - luč, ki se prižge, ko smo v stiski. Ta knjiga je plod dolgoletnih izkušenj in rešitev, ki sva jih v zadnjih dvajsetih letih preizkusila in ki so se izkazale za učinkovite.

Besedilo, ki obravnava večino tem s področja postopkov gašenja gozdnih požarov na tržaškem Krasu, se začne z opisom prostora in njegovih nešteti vidikov: od reliefa do naravoslovja, človeške prisotnosti in podnebja, ki nujno prispevajo k specifičnosti gašenja gozdnih požarov v kraškem okolju. Te posebnosti so pomembne pri določanju značilnosti, ki jih morata imeti vrsta ukrepanja in organizacija, ki jo je treba vzpostaviti. Sledi nato opis organizacije, ki ukrepa ob takih dogodkih, in njenega delovanja s posebnim poudarkom na liniji poveljevanja in vodenju ter analizi postopkov gašenja od pripravljanja na intervencijo do njenega zaključka. Zadnja tri poglavja so namenjena zlasti tistim, ki bi jim bil lahko zaupan odgovoren položaj pri gašenju gozdnih požarov, koristna pa bodo tudi za novince in neizkušene izvajalce, ki želijo bolje razumeti delovanje organizacije, v kateri bodo aktivni. Slednje prosiva, da so pozorni zlasti na zadnji dve poglavji v prepričanju, da bodo razlage v konkretnih okoliščinah pridobile na smislu, čeprav se lahko opisani pojmi nestrokovnjaku zazdijo nerazumljivi ali celo samoumevni; na terenu bi vam te razlage lahko še kako prav prišle. Prepričana sva, da izboljšanje veščin in krepitev zavesti ljudi, ki ukrepajo ob takih dogodkih, prinašata koristi v obliki varnosti in učinkovitosti intervencije ter prihranka na virih. Poleg tega prispevata k ustvarjanju umirjenega vzdušja med izvajanjem postopkov, ki so sami po sebi vir stresa. Deljenje dolgoletnih izkušenj preko te publikacije lahko izboljša veščine tistih, ki sodelujejo pri intervencijah, tako z vidika znanja, in sicer z boljšim spoznavanjem nešteti razsežnosti, povezanih z gozdnimi požari, kot z vidika delovanja, in sicer z boljšo sposobnostjo ukrepanja, obnašanja in vzdrževanja odnosov z drugimi in z ekipo; če pa to ne, jim lahko vsaj pomaga, da se vživijo v izkušnjo, ki je zaznamovala dvajsetletno ukrepanje na tržaškem Krasu.

Kot na vseh tečajih, na katerih sva učila, bova zaključila tako, da vas spodbudiva k razmišljanju o citatu, ki sva ga svoj čas zapisala v beležko: »Kaj lahko storimo, ko ni več kaj storiti? Lahko storimo to, kar bi storili, če bi vedeli kaj.«

BIBLIOGRAFIA

- Alessandrini G., *Formazione e sviluppo organizzativo*, Carrocci, 2005
- Alvesson M., Berg P.O., *L'organizzazione e i suoi simboli*, Raffaello Cortina Editore, 1997
- Anolli L., *Fondamenti di psicologia della comunicazione*, Il Mulino, 2006
- Aronson E., Wilson D. T., R. M. Akert, *Psicologia Sociale*, Il Mulino, 2006
- Bonazzi G., *Dire Fare Pensare*, FrancoAngeli, 1999.
- Bonazzi G., *Come studiare le organizzazioni*, il Mulino, 2006
- Bovio G., Camia A., Marzano R., Pignocchino D., *Prevenzione antincendi boschivi in zone di interfaccia urbano foresta*, Dipartimento Agroselviter-Università di Torino-Regione Piemonte, 2001.
- Cesti G., *Fattori orografici e meteorologici influenti sugli incendi boschivi*, Musumeci, 2011
- Mariani G., *la lotta agli incendi boschivi*, L'ALPE- rivista forestale italiana, Touring Club Italiano, anno XXI-n.10, ottobre 1934
- Marinelli E., *La difesa dagli incendi boschivi nella Regione Friuli Venezia Giulia*, ufficio stampa Regione FVG, 1985.
- Robbins S. P., Judge T. A., Bodega D., *Comportamento organizzativo*, Pearson Italia, 2016
- Robertson I., *Sociologia*, Zanichelli, 1988.
- Saba F. e Daveri P., *Gli incendi boschivi e rurali in Sardegna- manuale di prevenzione e tecniche di contrasto*, Regione Sardegna, 2007
- Trebbi R., *Teoria del Volo*, AviaBooks, 1991.
- Weick K., *Organizzare-La psicologia sociale dei processi organizzativi*, ISEDI, 1993

Publikacijo je pripravila Avtonomna dežela Furlanija - Julijska krajina

Centralna direkcija za agroživilske, gozdne in ribolovne vire

Služba za gozdove in gozdarsko policijo

Gozdarska inšpekcija Videm, Trst in Gorica

Stalna služba za Naravoslovni izobraževalni center v Bazovici

Postaja gozdarske policije v Trstu

Besedila: Alessandra Tribuson in Lucio Ulian

Uredila: Alessandra Tribuson in Lucio Ulian

Postavitev in grafična obdelava: Alessandra Tribuson

Ilustracije: Sergio Derossi in Alessandra Tribuson

Fotografije: iz fotografskih arhivov gasilskih ekip Civilne zaščite dežele Furlanije - Julijske krajine

Tisk: Tiskovno središče dežele Furlanije - Julijske krajine

Prevod: Centralni urad za slovenski jezik, Služba za manjšinske jezike in deželne rojake v tujini

Zahvaljujeva se:

Tulliu Moimasu

Flaviu Rossiju

Diegu Masiellu

Sari Cervai

Posebno se zahvaljujeva prostovoljcem gasilskih ekip Civilne zaščite dežele Furlanije - Julijske krajine za sodelovanje na usposabljanjih, ki sva jih organizirala, in za njihov prispevek, s katerim so odločno obogatili vsebino te publikacije.

Julij 2021